

سَخْنِ نِيكُو

شیخ عطار حضرتلرینک «جهلی جلد» اسناد بولغان فارسی وعظ کتابینک
ترجمه سی در بر سوزگه بر معنا بیرلوب معنا بیرودن الک هر بر
بیتنی تمام یازلمشدر فارسی بلونی تله گان کشیگه
اوشبوندن آرتق دواء بولماس .

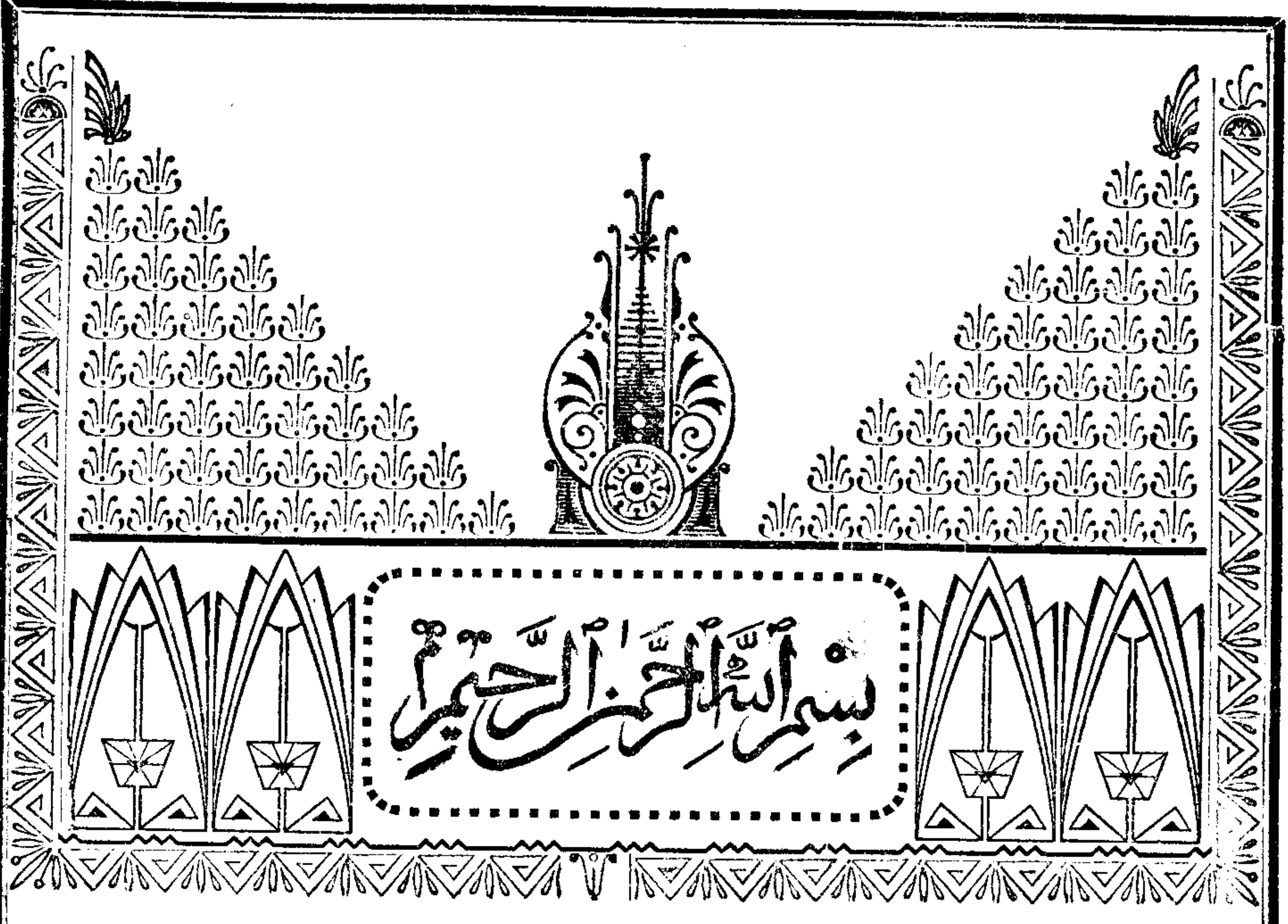
مترجمی : شاکر جان بن اسد الله الحمیدی

ناشرلی : برادران کریمفلر .

قزان « مطبعه کریمیه »

۱۹۱۱

КАЗАНЬ
Лито-Типография Т. Д. „Бр. НАРИМОВЫ“,
1911.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حمد بی حد آن خدای پاکرا * آنکه ایمان دادمشت خاک را
 (حمد بی حد) چیکسز بولغان ماقتناو (آن خدای پاکرا) اول پاک بولغوچی
 الله تعالی گه بولسون (آنکه) شوندا یون الله در اول (ایمان) ایمانی
 (داد) بپردی (مشت خاک را) بر اوج توفراقغه یعنی آدم علیه السلام گه
 آنک اوجون آدم علیه السلام توفراقدان یاراتولدی .

آنکه در آدم دمید اوروح را * داد از طوفان نجات او نوح را
 (آنکه) شوندا یون الله تعالی در اول (در آدم) آدم علیه السلام گه
 (دمید) ئوردی (او) اول الله تعالی (روح را) جانسی (داد) بپردی
 (از طوفان) طوفان صورنسن (نجات) قوتولماقتنی (او) اول الله تعالی
 (نوح را) نوح بیغمبرگه یعنی نوح علیه السلام فی طوفان صورنسن سلامت قاللردی

آنکه فرمان کرد قهرش بادرا * تا سزای داد قوم عاد را
 (آنکه) شوندا یون الله در اول (فرمان) بیورونی (کرد) قیلدی اول الله

(قهرش) عاد قومینه قهر تلهب (بادرا) جیلگه قیلدی یعنی بیورونی (تا) تا اینکه (سزای) تیوشلی جزانی (داد) بیردی اول جیل (قوم عادرا) عاد قومینه یعنی عادنک اییهرگان کشیلرینه .

آنکه لطف خویش را اظهار کرد * بر خلیش نار را گلزار کرد (آنکه) شوندا یون الله تعالی کم (لطف خویش را) اوزینک مهر بانچیلغنی (اظهار) بلدرتونی (کرد) قیلدی (بر خلیش) اوزینک دوستینه یعنی ابراهیم علیه السلام گه (نار را) اوطنی (گلزار) گل باقچهسی (کرد) قیلدی یعنی مهر بانچیلغنی بلدرتب نمرود یا قغان اوطنی گل باقچهسی قیلدی.

آن خداوندی که هنگام سحر * کرد قوم لوط را زیر وزیر (آن خداوندی) اول خواجه بولغان الله تعالی (که) کم (هنگام سحر) سحر وقتندة (کرد) قیلدی (قوم لوط را) لوط علیه السلام نك قومینی (زیر وزیر) آستونی اوستینه یعنی آستون اوستکه قابلا دی .

سوی او خصمی که تیر انداخته * پشه کارش کفایت ساخته (سوی او) اول الله تعالی نك طرفینه (خصمی) بر دشمن یعنی نمرود (که) کم (تیر) اوقنی (انداخته) آطدی (پشه) بر صوری چبن (کارش) اول دشمن نك اشن (کفایت) یینکوچی (ساخته) توزیدی یعنی دشمن نك اوغنی قانغه بویادی؛ شول سببسن نمرود بن کنعان الله تعالی نی ئولقردم دیدی.

آنکه اعدا را بدریا درکشید * ناقه را از سنک خارا برکشید (آنکه) شوندا یون الله تعالی در اول (اعدار) دشمنلارنی یعنی فرعون برله قومنی (بدریا) دریاغه یعنی نیل دریاسینه (درکشید) نارندی

يعنى كرتب فرق قىلدى (ناقھرا) آنا تويھنى (ازسنگ خارا) مر مر
طاشندان يعنى صالح پيغھبر نك تويھسنى (بركشيد) چغاردى (سنگ تاش)

چون عنایت قادر قیوم کرد * در کف داود آهن راموم کرد
(چون) آنك اوچون (عنایت) یاردمنى (قادر) كوچى بيتكوچى (وقیوم)
دخى هيچ كىگه محتاج بولماغان الله تعالى (کرد) قىلدى يعنى یاردمنى
(در کف داود) داود عليه السلام نك اوچنده (آهن را) تپيرنى (موم) بالاوز
(کرد) قىلدى يعنى الله تعالى یاردم ايتوب داود عليه السلام نك
اوچنده تپيرنى بالاوز كى يوشاق قىلدى .

باسليمان داد ملك و سرورى * شد مطيع خاتمش ديو و پرى
(باسليمان) سليمان عليه السلام گه (داد) بىردى الله تعالى (ملك) بايلىق دنيا
ملكنى (وسرورى) دخى الوغلقنى (شد) بولدى (مطيع) بويون صنغوچى
(خاتمش) اول سليمان عليه السلام نك يوزگينه (ديو) شيطان (وپرى) دخى
جن يعنى بو ايكى تورلى ذاتلر سليمان عليه السلام نك يوزگى سببلى
كىلدىلر - خاتم - يوزك معناسنده عربيدر .

ازتن صابر بگرمان قوت داد * هم زيونس لقمه باحوت داد
(ازتن صابر) صبر قىلوچى نك تهنندن يعنى ايوب عليه السلام نك تهنندن
(بگرمان) قورطلارغه (قوت) آزقنى (داد) بىردى اول الله تعالى (هم)
دخى (زيونس) يونس عليه السلام نك (لقمه) بر قابومنى (باحوت) بالقغه
(داد) بىردى اول الله تعالى يعنى يونس عليه السلام نك بالق بر قابوم
كى ايتوب يوطدى (گرم) قورد معناسنده كوبلكده گرمان دييله .

بنده را اره برسومى نهد * ديگرى را تاج برسومى نهد
(بنده را) بر قلىنك (اره) پچقنى (برسر) باشينه (مى نهد) قويار آندن
مراد زكريا عليه السلام در يهودلردن قاچوب بارغانده آغاچ ياريلوب شونده

ياشرنگانده ابلیس چابوون تونوب قالوب یهودلر بچقی برله یارمشلار
هم شهید اولمشدر (دیگری را) ایکنچی بئده سیننه (تاج) تاجنی (برسر)
باشینه (می نهود) قویار الله تعالی. اول سلیمان علیه السلام مصرغه پادشاه بولدی.

اوست سلطان هرچه خواهد آن کند * عالمی را دردمی ویران کند
(اوست) اول الله تعالی در (سلطان) پادشاه ایرکلی معناسنده (هرچه) هر
فرسه نی (خواهد) تله سه (آن) اول نرسه نی (کند) قیلور (عالمی را) بوتون
بار نرسه نی (دردمی) بر صولوده (ویران) خراب (کند) قیلور اول الله تعالی

هست سلطانی مسلم مراورا * نیست کس را زهره چون و چرا
(هست) بولدی (سلطانی) الله تعالی ننگ پادشاهلغسی (مسلم) تابشرلش
(مراورا) اول الله تعالی گه گنه (نیست) یوقدر (کس را) کشیگه (چهره)
باتور چیلق (چون) نیچک (وچرا) دخی نی اوچون دیورگه .

آن یکی را کنج و نعمت می دهد * و آن دیگر را رنج و زحمت می دهد
(آن یکی را) الله تعالی بر قلینه (کنج) خزینه نی (و نعمت) دخی نعمتی
(می دهد) بیروور (و آن دیگر را) دخی اول الله تعالی ایکنچی بر قلینه (رنج)
مشقتنی (وزحمت) دخی زحمتنی (می دهد) بیروور الله تعالی.

آن یکی را زر دو صد همیان دهد * دیگری در خسرة نان جان دهد
(آن یکی را) اول الله تعالی بر بئده سیننه (زر) آلتوننی (دو صد همیان)
ایکی یوز قاپچق یعنی ایکی یوز قاپچق آلتوننی (دهد) بیروور (دیگری)
ایکنچی بر قلی (در خسرة نان) ایکمک قایغوسنک (جان) جاننی (دهد) بیروور
یعنی آچلقمن ئوله رگه بیتوشر (زر = آلتون دیهک)

آن یکی بر تخت با صد عز و ناز * و آن دیگر کرده دهان از فاقه باز
(آن یکی) اول الله تعالی ننگ بر قلی (بر تخت) تخت اوستنده یعنی

پادشاهلقده (باصدعز) كوب بولغان حرمت برله (وناز) دخى الوغلق برله
(وآن ديگر) دخى اول الله تعالى نكڭ ايكنچى قلى (كرده) قيلغان
(دهان) آغزىنى (ازفاقه) فقيرلكىن (باز) آچقى .

آن يكي پوشيده سنجاب و سمور * ديگرى خفته برهنه در تنور
(آن يكي) اول الله تعالى نكڭ بر بندهسى (پوشيده) كيگاندر (سنجاب)
تین (وسمور) دخى صوصار كييلرنى (وآن ديگرى) دخى اول الله
تعالى نكڭ ايكنچى بر بندهسى (خفته) يوقلاغاندر (برهنه) يالانغاچ (در تنور)
ميچده يعنى بايلار تولكى طونلار كييه لر فقيرلرنكڭ قابوسى كيومسز يور يلر .

آن يكي بر پستر كهخا و نخ * وآن ديگر بر خاك خوارى كرده يخ
(آن يكي) اول الله تعالى نكڭ بر بندهسى (بر پستر كهخا و نخ) يفهك
توشهك اوستونده در (وآن ديگر) دخى اول الله تعالى نكڭ ايكنچى بندهسى
(بر خاك) توفراق اوستونده (خوارى) خورلقده (كرده) ئه ورلگاندر (يخ)
بوز بولوب؛ يعنى طوڭغاندر بوز كپى بولوب .

طرفة العين جهان برهم زند * كس نيمى يارد كه آنجام زند
(طرفة العين) كوز آچوب يومغانچه (جهان) دنيسانى (برهم) برهونى برسنه
(زند) اورور يعنى يوق قيلور (كس) كشى نكڭ (نيمى يارد) كوچى بيتمهس
(كه) كم (آنجا) اول اورنده (دم) صولونى يعنى سويلهونى (زند) اورورغه
يعنى نيك بولاي ايتدى ديورگه .

آنكه بامرغ هوا ماهى دهد * بندكان را دولت شاهى دهد
(آنكه) شونداين الله تعالى در اول (بامرغ هوا) هواده اوچا تورغان قوشقه
(ماهى) بالقنى (دهد) بيروور (بندكان را) قابو بنده لر ينه (دولت شاهى)
پادشاهلق دولتنى (دهد) بيروور .

بی پدر فرزند پیدا او کند * طفل رادر مهد گویا او کند
 (بی پدر) آتاسز (فرزند) بالانی (پیدا) ظاهر یعنی بار (او) اول
 الله تعالی (کند) قیلور (طفل را) یاش بالانی (درمهد) بیشکده
 (گویا) سویله شکوچی (او) اول الله تعالی (کند) قیلور نیتنه ک عیسی
 علیه السلام نی قیلدی .

مردۀ صدساله را حی می کند * این بجز حق دیگری کی می کند
 (مردۀ صدساله را) یوز یللق اولسکنی (حی) ترک (می کند) قیلور الله تعالی
 (این) اوشبونی (بجز حق) حق بولغان الله تعالی دن باشقه (دیگری) باشقه
 برذات (کی) نیچک (می کند) قیلور یعنی الله تعالی دن باشقه کشی اوشبو
 اشنی اشلی آلماس عزیز علیه السلام نی الله تعالی یوز یللدان صوگ ترکزدی

صانعی گزطین سلاطین میکند * نجم را رجم شیاطین میکند
 (صانعی) بر یوقدن بار ایتوچیدر الله تعالی (گزطین) بالچقندن
 (سلاطین) پادشاهلارنی (میکند) قیلور اول الله تعالی (نجم را)
 یولدزلارنی (رجم شیاطین) شیطانلارنی آطوچی (میکند) قیلور اول الله
 تعالی یعنی یولدزلار شیطانلار کوککه خبر اورلارغه منگاج آتوب توشرورلر

از زمین خشک زویاند گیاه * آسمانهارا هم اودارد نگاه
 (از زمین خشک) قوری جیردن (رویاند) اوستورر الله تعالی (گیاه)
 اولهننی (آسما نهارا) کوکلرنی (هم) ینده (او) اول الله تعالی (دارد)
 توتار (نگاه) صاقلاب یعنی برده تره کسز توتادر .

هیچ کس درملک او انبازنی * قول اورا لحن نی آوازی
 (هیچ کس) هیچ کشی (درملک او) اول الله تعالی ننگ ملکند

(انبازنى) اورتاق توگلدەر (قول اورا) اول الله تعالى نىڭ سوزىنىڭ
(لحن) كويىنى (نى) يوقدەر (آواز) تاوشى (نى) يوقدەر.

در نعت سيد المرسلين وخاتم النبيين صلى الله عليه وسلم

يعنى بو بابده رسوللرنىڭ خواجهسى دخى پيغەبەرلرنىڭ آخرى نىڭ صفتىنى
بيان ايتەر يعنى محمد صلى الله تعالى عليه وسلمنى .

سيد الكونين ختم المرسلين * آخر آمد بود فخر الاولين
(سيد الكونين) دنيا آخرتنىڭ خواجهسى (ختم المرسلين) پيغەبەرلرنىڭ
آخرى (آخر) صوك (آمد) كىلدى اول محمد عليه السلام (بود)
بولدى (فخر الاولين) اولگىلرنىڭ ماقتالمىشى يعنى صوك كىلوب
اولگىلردن آرتق بولدى .

آنكه آمد نه فلك معراج او * انبيا واوليا محتاج او
(آنكه) شوندايون پيغەبەردەر اول محمد عليه السلام (آمد) كىلدى
(نه فلك) توقز قات كوك (معراج او) اول محمد عليه السلام نىڭ آشا
تورغان اورنى بولوب (انبيا) پيغەبەرلەر (واوليا) دخى ولىلەر (محتاج او)
اول محمد عليه السلام نىڭ محتاجلرىدەر .

شد وجودش رحمة للعالمين * مسجد او شد همه روى زمين
(شد) بولدى (وجودش) اول محمد عليه السلام نىڭ بولماقنى (رحمة) رحمت
بولدى (للعالمين) بتون دنياغە يعنى هر بر نرسەگە (مسجد او) اول محمد
عليه السلام نىڭ سجدە قىلا تورغان اورنى (شد) بولدى (همه روى زمين)
يىر يوزىنىڭ بارچەسىدە يعنى هر اورندە نماز اوقو درست بولدى
باشقەلارغە آلاى توگل ايدى قاىو پيغەبەرگە مكدەگنە اوقورغە يارادى باشقە
اورندە نماز اوقو درست بولمادى .

آنکه یارش شد ابو بکر و عمر * از سرانگشت اوشق شد قمر
 (آنکه) شوندايون پیغمبر که (یارش) آنڭ یولداشی (شد) بولدی
 (ابو بکر) حضرة ابو بکر (و عمر) دخى حضرة عمر (از سر
 انگشت او) اول محمد علیه السلام نڭ مبارک بارماغینڭ باشندان
 (شق) یار لغوچى (شد) بولدی (قمر) آی یعنی معجزه تله گان وقتلرنده
 آینى بارماق برله اشارت ایتب یاردى *

آن یکی اورا رفیق غار بود * و آن دیگر لشکر کشی ابرار بود
 (آن) اول یولداشڭ (یکی) برهوسى (اورا) اول محمد علیه السلام گه
 (رفیق غار) چوقور یولداشی (بود) بولدی اول حضرة ابوبکر رضی الله
 عنهدر (و آن) دخى اول یولداشڭ (دیگر) ایکنچیسى (لشکر کشی
 ابرار) ایزگولر عسکرینڭ باشى (بود) بولدی آنسى حضرة
 عمر رضی الله عنهدر .

صاحبش بودند عثمان و علی * بهر آن کشتند در عالم ولی
 (صاحبش) اول محمد علیه السلام نڭ یاقنى (بودند) بولدیلار (عثمان)
 حضرة عثمان (و علی) دخى حضرة علی (بهر آن) آنڭ اوچون یعنی
 رسول اللهغه یاقن بولدقلاری اوچون (کشتند) ئهورلگانلردر (در عالم)
 دنیاده (ولی) ولی بولوب یعنی الله تعالی گه یاقن بولوب دیمکدر .

آن یکی کان حیا و حلم بود * و آن دیگر باب مدینه علم بود
 (آن) اول یاقنڭ (یکی) برهوسى (کان حیا) حیاناڭ خزینهسى
 (و حلم) دخى یوماردلقنڭ خزینهسى (بود) بولدی (و آن) دخى اول
 یاقنڭ (دیگر) ایکنچیسى (باب مدینه علم) علم شهرى نڭ ایشگی
 (بود) بولدی آندان مراد حضرة علی در .

آن رسول حق خیر الناس بود * عم پاکش حمزه وعباس بود
 (آن رسول حق) اول حق بولغوچی رسول (خیر الناس) آدملرنک
 ایزگورهگی (بود) بولدی (عم پاکش) اول محمد علیه السلامنک پاک
 بولغان آتا برتوغمه قرنداشی (حمزه) حضرت حمزه (وعباس) دخی
 حضرة عباس (بود) بولدی .

هردم ازما صد درود و صد سلام * بر رسول و آل واصحابش تمام
 (هردم) هر صولوده (ازما) بزلردن (صد درود) یوز صلوات (صد
 سلام) یوز سلام (بر رسول) رسولگه (وآل) دخی ایوجماعتینه (واصحابش)
 دخی رسول اللهنک صحابه لرینه (تمام) بارچه سینهدده .

در مناقب ائمه دین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین

آن امامانی که کردند اجتهاد * رحمت حق بر روان جمله باد
 (آن امامانی) اول اماملار (که) کم (کردند) قیلغانلاردر (اجتهاد)
 طرشونی (رحمت حق) الله تعالی نک رحمتی (بر روان جمله) هر قابوسی نک
 جانی اوزهرینه (باد) بولسون * اول اماملار امام اعظم شافعی مالک هم احمد در رح *

بو حنیفه بود امام باصفا * آن سراج امتان مصطفی
 (بو حنیفه) امام اعظم (بود) بولدی (امام) امام بولدی (باصفا) صافلق
 برله (آن) اول امام اعظم (سراج امتان مصطفی) محمد علیه السلامنک
 امتلرینک چراغسیدر .

باد فضل حق قرین جان او * شاد باد ارواح شاکردان او
 (باد) بولسون (فضل حق) الله تعالی نک رحمتی (قرین جان او) اول
 امام اعظم نک جانینه یاقن بولسون یعنی الله تعالی رحمت ایتسون (شاد)

شادلقلى (باد) بولسون (ارواح شاگردان) شاگردلىرىنىڭ جانلارى
(او) اول امام اعظمنىڭ يعنى امام محمد ابو يوسىف ھىم زىفر رىج كىيلىرى.

صاحبش بويوسف القاضى شىدە * وز محمد ذوالمنن راضى شىدە
(صاحبش) اول امام اعظمنىڭ يولداشى (بويوسف) امام ابو يوسىف
(القاضى) قاضى (شىدە) بولغاندىر (وز محمد) دىخى امام محمددىن
(ذوالمنن) ايندگولكىر ايهسى بولغان الله تعالى (راضى) راضى (شىدە)
بولغاي ايدى (امام محمد بىرلە ابو يوسىف امام اعظمنىڭ شاگردلىرىدىر) .

شافى ادرىس مالك با زىفر * يافت زىشان دىن احمد زىب فر
(شافى) امام شافى (ادرىس) ادرىس اوغلى يعنى ابن ادرىس
اول (مالك) امام مالك (بازىفر) امام زىفر بىرلە (يافت) تاپىدى
(زىشان) آلاردان يعنى اوچىسىدىن (دىن احمد) محمد عليه السلامنىڭ
دىنى (زىب فر) روشانىقنى *

روح شان در صدر جنت شادباد * قصر دىن از علم شان آباد باد
(روح شان) اول اماملارنىڭ جانلارى (در صدر جنت) جنتنىڭ تۇرىندە
(شاد) شادلقلى (باد) بولسون (قصر دىن) دىن صاراي (از علم شان)
اول اماملارنىڭ علمىدىن (آباد) زىنقىلەنەش (باد) بولسون *

در بيان عذر گناه خواستن

بوياب گناھدان عذرنى تلهونى بيانىدەدر يعنى توبە واستغفار

پادشاھا جرم مارا در گذار * ما گنە كارىم وتو آمر زكار
(پادشاھا) اى پادشاھ يعنى الله تعالى (جرم مارا) بىزنىڭ گناھىزنى
(در گذار) عفو قىل سىن (ما) بىزلىر (گنە) گناھنى (كارىم) اىلىمىز
(وتو) دىخى سىن (آمر زكار) گناھنى يارلقاغۇچى سىن .

تو نیگو کاری وما بد کرده ایم * جرم بی اندازه بی حد کرده ایم
 (تو) سین یعنی الله تعالی (نیگو) ایند گولکنی (کاری) اشلیسون (وما)
 دخی بزلر (بد) یاوزلقنی (کرده ایم) اشلیمز (جرم) گناهنی (بی اندازه)
 اولچه وسز (بی حد) چیکسز (کرده ایم) اشلیمز.

سالها در فسق و عصیان بوده ایم * آخر از کرده پشیمان گشته ایم
 (سالها) کوب یلارنی (در فسق) بوز و قلقده (وعصیان) دخی گناهنه
 (بوده ایم) بولغانمز (آخر) صوکننن (از کرده) قیلودان (پشیمان)
 اوکنچکه (گشته ایم) نه ورلگانهز.

روز شب اندر معاصی بوده ایم * غافل از یوخذ نواصی بوده ایم
 (روز) کوندز (شب) کیچ (اندر معاصی) گناهلار اچنده (بوده ایم)
 بولغانمز (غافل) غافل (از یوخذ نواصی) فیوخذ بالنواصی والاقدام آیتنن
 (بوده ایم) بولغانمز * نواصی ما کلائی صاچلاری دیمک.

دائما در بند عصیان بوده ایم * هم قرین نفس و شیطان بوده ایم
 (دائما) همیشه (در بند عصیان) گناه قصندنه (بوده ایم) بولغانمز (هم)
 ینه (قرین نفس) نفسکه یاقن (و شیطان) دخی شیطانغه یاقن
 (بوده ایم) بولغانمز * یعنی آلا رتله گانچه یورگانهز.

بی گنه بر ما نه گذشته ساعتی * با حضور دل نکرده طاعتی
 (بی گنه) گناهمز (بر ما) بزلرگه (نگذشته) اوتنه گاندر (ساعتی) بر
 ساعتده (با حضور دل) چن کوکل صالوب (نکرده) قیلماغانمز طاعتی
 برگنه عبادتینده یعنی آزغنه عبادتدهده کوکلمز تورماغاندر.

بر در آمد بنده بگر یخته * آب روی خود بعصیان ریخته

(بردر) ایشککه (آمد) کیلدی (بنده بگریخته) عبادتکن قاجقان
قلک (آب روی خود) اوزی نك حرمینی (بعصیان) گناه سببلی
(ریخته) توککاندر یعنی گناه بعدنده توبه ایذب عبادتگه کرشکاندر *

مغفرت دارد امید از لطف تو * زانکه خود فرموده لا تقنطوا
(مغفرت) یارلقانونی (دارد) توتار اول قاجقان قلک (امید) امید
توتار (ازلطفی تو) سینک مهر بانگدان (زانکه) آنک اوچون (خود)
اوزک (فرموده) بیورغان سون (لا تقنطوا) لا تقنطوا دیوب یعنی
الله تعالی نك رحمتین امید کیسه گز دیبه کدر *

بحر الطاف تو بی پایان بود * نا امید از رحمت شیطان بود
(بحر الطاف تو) ای الله تعالی سنک مرهمنکنک دریاسی (بی پایان) توبسز
(بود) بولدی (نا امید) امیدسز (از رحمت) سینک رحمتکن (شیطان)
شیطانغنه (بود) بولدی باشقه خلق نك هر قایوسینه امید باردر *

چشم دارم گز گناه پا کم کنی * پیش از ان کاندر جهان خاکم کنی
(چشم) کوز یعنی امیدنی (دارم) توتارمن (گز گناه) گناهدان (پاکم) مینی پاک
(کنی) قیلماقلقکنی (پیش از ان) آندان الگرهک (کاندر جهان) کچکنه
بولغان دنیا اچنده (خاکم کنی) مینی توفراق قیلووگدان الک یعنی
امید ایته من گناهمنی دنیادان اوتکانچه عفوایتنه کلکنی *

نفس و شیطان زد کریما راه من * رحمت بادا شفاعت خواه من
(نفس) نفس (وشیطان) دخی شیطان (زد) اوردی (کریما) ای ریم
(راه من) مینم یولمینی یعنی عبادت قیلودان طیبی دیبه کدر (رحمت)
سینک رحمتک یعنی محمد علیه السلام (بادا) بولسون اول محمد علیه السلام
(شفاعت خواه من) مینم اوچون شفاعت ایسته کوچی موند رحمت دن مراد محمد م در

اندر آندم گزیدن جانم بری * از جهان بانور ایمانم بری
 (اندر آندم) اول صولو اچنده امیدایتمن (گزیدن) تهنیدن (جانم)
 جانم نى (برى) ايلتھرسون يعنى آلورسون (از جهان) دنيادن (بانور)
 ایمانم (ایمانم) نوريله (برى) ايلنگایسون يعنى تهنیدن جانمى آلغانده
 دنيادان ایمان برله اوتکار ديمکدر *

در بیان عاقلان

يعنى بوبابده عقليلارنى بيان ايتھر عقللى كشى نيچك بولونى ديمك

عاقل آن باشد که اوشا کر بود * و آنکھی بر نفس خود قادر بود
 (عاقل) عقللى كشى (آن) اول (باشد) بولور (كه) كم (او) اول
 عقللى كشى (شاكر) شکر ايتوچى (بود) بولور (و آنکھی) اوشبونندان
 صوڭ يعنى شکر قيلغانندان صوڭ (بر نفس خود) اوزينڭ يمان بولغان
 نفسينه (قادر) كوچى ييتكوچى (بود) بولور يعنى عقللى كشى شکر ايتھر
 هم نفسينه كوچى ييتھر *

هر که خشم خود فرو خورد ای جوان * باشد اواز رستکاران جهان
 (هر که) هر كشى كم (خشم خود) اوزينڭ آچيغسنى (فرو) اچينه (خورد)
 آشاسه يعنى يوطسه طشقه چغارماسه (ای جوان) ای يكت (باشد) بولور
 (او) اول كشى (از رستکاران جهان) دنياڭ قوتولغوچيلارندان *

آن بود ابله ترين مردمان * گزپي نفس و هوا باشد روان
 (آن بود) اول كشى بولور (ابله ترين مردمان) ايرلرنڭ احمقراغى (گزپي)
 نفس) نفس آرطنندان (وهوا) هوا آرطنندان يعنى نفس تله گان نرسه آرطنندان
 (باشد) بولور اول كشى (روان) يوكروچى يعنى ايلڭ آهق كشى شولدر *

و آنکھی پندارد آن تاريك راي * خواهد آمرزيد نش آخر خدای
 (و آنکھی پندارد) اوی تونار آندان صوڭ (آن) اول (تاريك راي) ياوز
 اویلی كشي (خواهد) تهر اول (آمر زيد نش) آنی يارلقاماقنی
 (آخر) بو ياوز اشندن صوڭ (خدای) الله تعالى یعنی احمق نفسكه
 ابيهر وچی الله تعالى يارلقار ديوب گناهنی اشلی بيروور ديكلر.

گرچه درویشی بود سخت ای پسر * هم زدرویشی نباشد خوبتر
 (گرچه) اگرده (درویشی) درویشلك (بود) بولسهده (سخت) قاتی (ای
 پسر) ای اوغل (هم) یندهده (زدرویشی) درویشلكن (نباشد) بولماس
 (خوبتر) ایندگورهك نرسه . «درویش نفسن جيگوچی صوفي معناسنده»

هر که اورا نفس شومش رام شد * از خردمندن نیگو نام شد
 (هر که) هرکم (اورا) آنك (نفس شومش) ياوز بولغان نفسی (رام)
 بویون صنغوچی (شد) بولسه (ازخرد مندن) عقل ایهلرنندن (نیگونام)
 ایزگو اسملی (شد) بولور.

در ریاضت نفس بدرا گوش مال * تا نیندازد ترا اندر ضلال
 (در ریاضت) آز آشوده (نفس بدرا) ياوز نفسنك (گوش) قلاغنی
 (مال) بورسین یعنی قارشو کیل تله گاننی بیرمه (تا) تاینکه (نیندازد)
 تاشلاماس (ترا) سیننی (اندر ضلال) آزنخلق اچینه یعنی ياوزلقغه .

در بیان عزلت و خلوت

❦ یعنی یالغز تورو کشیگه قاطشماونی بیانده در بو باب ❦

هر که خواهد تاسلامت ماند او * از جمیع خلق روگرداند او
 (هر که) هرکم (خواهد) تلهسه (تا) تاینکه (سلامت ماند) سلامت

قالماقنى (او) اول ككشى (از جميع خلق) بارچه كشيمن (رو) يوزنى
(گرداند) ايله ندرسون (او) اول ككى يعنى كشيگه قاطشماسون .

مردمانرا سربسر در خواب دان * گشت بيدار آنكه اورفت از جهان
(مردمانرا) ايره نلرنى (سربسر) بارچه سنده (در خواب) يوقوده (دان)
بل سين (گشت) ئه ورلور (بيدار) اوياغ بولوب (آنكه) اول كم (او)
اول ككى (رفت) كيتكان (از جهان) دنبادان يعنى ئولگاج اويغانور .

آنكه رنجاند ترا عذرش پذير * تاييابى مغفرت بروى مكير
(آنكه) اول ككى كه (رنجاند) رنجتسه (ترا) سيني (عذرش) آنك
عذرني يعنى عذر اوتنسه (پذير) قبول قيل سين (تا) تايينكه (بيابى)
تابارسون (مغفرت) يارلقانونى (بروى) اول رنجتوچيگه (مكير) دشمانلق
توتيه، يعنى مينى رنجتدى مين آنى قايتارورمن ديمه بلکه اونوت .

حق ندارد دوست خلق آزار را * نيست اين خصلت يكي دين دار را
(حق) الله تعالى (ندارد) توتماس (دوست) دوست ايتب توتماس
(خلق آزار را) كشيى رنجتوچينى (نيست) يوقدر (اين خصلت)
اوشبو اش يعنى ككى رنجنو (يكى دين دار را) دين تونوچى بولخان
كشى نك هيچ برهونده ، يعنى كامل مؤمن بواشنى قيلماس .

ازستم هر كه دلى رازيش كرد * آن جراحت بر وجود خویش کرد
(ازستم) ظلمدان يعنى رنجتودن (دلى را) بر كوكلنى (ریش) جراحتلى
(کرد) قيلسه (آن جراحت) اول جراحتنى (بر وجود خویش) اوزينك
بارلغينه يعنى اوز ضررينه (کرد) قيلدى، اول رنجتوچى .

آنكه در بند دل آزارى بود * در عقوبت كار اوزارى بود

(آنکه) اول كشي كم (در بندل آزارى) كوئل رنجتو قصدنه (بود) بولسه (در عقوبت) عذابنه (كاراو) اول كشينگ اشى (زارى) زار يلقنه يعنى طنچسزلقنه (بود) بولور .

اي پسر قصدل آزارى مكن * وز خداى خویش بيزارى مكن (اي پسر) اي اوغل (قصدل آزارى) كوئل رنجتو قصديني (مكن) قيلمه سين (وز خداى خویش) اوز كنگ الله كسن (بيزارى) بيزمه كلكنى (مكن) قيلمه سين يعنى كشى رنجتوچى رنجتو سببلى الله تعالى زك رحمتندن يراق بولور . خداى = ي ايله بارلغى ذاتندن كيلگان ديمك

خاطر كس راعر نجان اي پسر * ورنه خوردى زحم برجان اي پسر (خاطر كس را) كشينگ كوئلونى (رنجان) رنجتمه سين (اي پسر) اي اوغل (ورنه) بولاي بولماساڭ يعنى رنجتمه ك (خوردى) جينارساڭ (زحم) زحمتنى (برجان) جانغه (اي پسر) اي اوغل .

گرهه مى خواهى كه گردى معتبر * نام مردم جز بنيه گويى مبر (گر) اگر (هه) هر وقتنه (خواهى كه) نله ساڭكم (گردى) نه ورله كنى (معتبر) اعتبارلى يعنى كشى آراسنه هم الله تعالى قاشنده سويوكلى بولوب (نام مردم) كشينگ اسمنى (جز بنيه گويى) ايندگر لكسن باشقه (مبر) ايلتمه يعنى ايلتمه هر كشينى ماقتاب سويله يمانلامه .

قوت نيگى تدارى بدمكن * بروجود خود ستم نى حد مكن (قوت نيگى) ايندگولك ايتمك قوتنى (تدارى) توتماساڭ يعنى بخشيلق ايتنه آلماساڭده كشيگه (بد) ياوزلقنى (مكن) قيلمه (بروجود خود) اوز كنگ بارلغئا (ستم) ظالمقنى (بى حد) چيكسز (مكن) قيلمه .

روزبان از غیبت مردم بیند * تانبینی دست و پای خود بیند
 (رو) توروشسین (زبان) تلگنی (از غیبت مردم) کشی نك غیبتندن
 (بیند) باغلارغه یعنی کشینی سویله تدرمه (تا) تاینکه (نبینی) کورمه سسون
 (دست و پای خود) اوزنك قول دخی آیاغنی (بیند) باغنه یعنی
 قیامت كوندنه آباق قوللارك باغلانماس دیمكدر . دست = قول

هر که از غیبت زبانش بسته نیست * آنچنان کس از عقوبت رسته نیست
 (هر که) هرکم (از غیبت) غیبت سویله و دن (زبانش) آنك تلی (بسته)
 باغلانمش (نیست) توگلدر (آنچنان کس) شوندای کشی (از عقوبت)
 عذابدن (رسته) قوتولمش (نیست) توگلدر .

در بیان فوائد خاموشی

بو باب تیک تورونك فائده لرینی بیانده در

ای برادر گر تو هستی حق طلب * جز بفرمان خدا مکشای لب
 (ای برادر) ای قرنداش (گر) اگر (نو) سین (هستی) بولساك (حق) الله
 تعالی نی (طلب) استه کوچی یعنی الله تعالی نك رضالغنی (جز بفرمان خدا) الله
 تعالی نك بیورغانوندن باشقه برله (مکشای) آچه سین (لب) ایرنکنی یعنی
 الله تعالی قاشنده سویله رگه یاراماغان سوزنی سویله مه درست سوز گنه سویله .

گر خبرداری زحی لایموت * بردهان خود بنه مهر سکوت
 (گر) اگر (خبرداری) خبرتوتساك یعنی بر آز کوکلکله بولسه (زحی)
 ترك بولغوچی دن (لایموت) ئوله س بولغان الله تعالی دن خبرتوتساك
 (بردهان خود) اوزنك آغزکا (بنه) قوی سین (مهر سکوت) تیک
 تورونك مهرینی یعنی آغزکنی مهرلی کبی تیکتوت سویله تهه *

ای پسر پند و نصیحت گوش کن * گر نجاتی بایدت خاموش کن
 (ای پسر) ای اوغل (پند) اوگتنی (ونصیحت) دخی نصیعتنی (گوش)
 قلاغئا (کن) قل سین یعنی طئگلا دیمکدر (گر) اگر (نجاتی) قوتولماقلق
 (بایدت) کیرهك بولسه سیگا (خاموش) تیک تورغوچی (کن) قیل سین
 اوزگنی یعنی تیک تورهیچ بوش سوزلر سویلهمه دیمکدر.

هر که را گفتارش بسیار بود * دل درون سینه بیمارش بود
 (هر که را) هرکهنگ (گفتارش) سویلهمگی (بسیار) کوب (بود) بولسه
 (دل) کوکلی (درون سینه) کوکرهگی اچنگ (بیمارش) آدرولی (بود) بولور.

عاقلا نرا پیشه خاموشی بود * پیشه جاهل فراموشی بود
 (عاقلانرا) عقللی کشیلرگه (پیشه) هنر (خاموشی) تیک تورماقلق (بود)
 بولور (پیشه جاهل) نادان کشینگ [عقلسزنگ] هنری (فراموشی)
 اوزنی اونوتو (بود) بولور.

خامشی از کذب و غیبت واجبست * ابلهست آنکه بغیبت راغبست
 (خامشی) تیک تورماقلق (از کذب) یالغاندان (وغیبت) دخی
 غیبتدن (واجبست) واجبدر (ابلهست) آهمقدر (آنکه) اول کشی
 کم (بغیبت) غیبتکه (راغبست) قزقغوچی و کوکل قویغوچیدر.

ای برادر جز ثناء حق مگوی * قول حق را از برای دق مگوی
 (ای برادر) ای قرنداش (جز ثناء حق) الله تعالی گه ثناءدن باشقهنی
 (مگوی) سویلهمه (قول حق را) الله تعالی ننگ سوزنی (از برای دق) قاغو
 اوچون یعنی بر کشینی آلداو اوچون (مگوی) ئهیتمه بلکه الله تعالی ننگ
 رضالغی اوچونگنه ئهیت ریاالنوب عبادت قیلمه دیمکدر.

(هر كه در بند عبارت ميشود * هر چه دارد جمله غارت ميشود)
 (هر كه) هر كم (در بند عبارت) ماتورلاب سويله و سوداسفده (ميشود)
 بولسه يعنى سوزنى كياشلى ماتور ايتب سويله و قصدنده بولسه (هر چه) هر
 نرسه نى (دارد) توتسه يعنى هر قايماتور سوزلرى هم ماتور شعرلرى بولسه ده
 (جمله) بارچه سيدة (غارت) بوش (ميشود) بولور يعنى آخرتده فائده
 بپرمه س . بس تل گه صالغوب يورمه سكه تپيشلى

(دل زپر گفتن بهيرد در بدن * گرچه گفتارش بود در عدن)
 (دل) كوكل (زپر گفتن) كوب سويله و دن (بهيرد) ثولر (در بدن)
 نه نده (گرچه) اگرچه (گفتارش) آنك سويله مگى (بود) بولسه ده
 (در عدن) عدن اوچماخى نك ينجوسى يعنى عدن ينجوسى كى كور كام هم
 تهملى سوز بولسه ده . در دال نك ضمه سيله ينجومعنا سنده

(اى كه سعى اندر فصاحت ميكنى * چهره دل را جراحات ميكنى)
 (اى كه سعى) اى طرشوچى كم (اندر فصاحت) فصيعلق اچنده (ميكنى)
 بولماقنى يعنى اى فصيح بولونى تله گوچى (چهره دل را) كوكلنگك يوزينى
 (جراحات) يارالى (ميكنى) قياورسون .

(رو زبانا در دهان محبوس دار * وز خلائق خویش را ما يوس دار)
 (رو) كيت يورى (زبانا) تلتكنى (در دهان) آغزده (محبوس)
 باغلانمش صاقلانمش (دار) توتسين (وز خلائق) كشياردن (خویش را)
 اوزگنى (ما يوس) اميد سزلنمش (دار) توتسين .

(هر كه او بر عيب خود پينا شود * روح او را قوتى پيدا شود)
 (هر كه) هر كم (او) اول كشى (بر عيب خود) اوزينك عيبنى (پينا)

كوروجى (شود) بولسه (روح اورا) آنڭ جانينه (قوتى) بر قوت (پيدا) ظاهر (شود) بولور يعنى اول كشيگه ايكنچى كشيڭك عيبنى كورمى تورغان بر قوت ايرشور * بر عيب ديكانده بر آرتق شعرگه كيلسون اوچونگنه .

در بيان علامت اهل ايمان

بواب ايمان اهليڭك علامتنى بيانده در

هر كه باشد اهل ايمان اى عزيز * پاك دارد چارچيز از چارچيز (هر كه) هر كم (باشد) بولسه (اهل ايمان) ايمان ايهسى (اى عزيز) اى درمتملى (پاك دارد) پاك توتار (چارچيز) دورت نرسه نى (از چارچيز) دورت نرسه دن يعنى بر دورتنى ايكنچى بر دورت تورلى نرسه دن پاك توتار.

از حسد اول تو دل را پاك دار * خويشتن را بعد از ان مؤمن شمار (از حسد) حسد دن يعنى كينه دن دشمانلقدان ديهك (اول) اول (تو) سين (دل را) گوڭلكنى (پاك) پاك ايتب (دار) توت سين (خويشتن را) اوزوڭنى (بعد از ان) اوشبونڭك صدوڭنده (مؤمن) مؤمن ديوب (شمار) صاى سين يعنى دشمانلقدان كوڭلكنى پا كلاغاج كامل مؤمنن ديگن .

پاك دار از كذب و غيبت زبان * تا كه ايمان نيفتد درزيان (پاك دار) پاك توت سين (از كذب) يالغاندان (و غيبت) دخى غيبتن (زبان) تلگنى (تا كه) تاكم (ايمان) سينڭك ايمانڭك (نيفتد) توشمهس (درزيان) زيانغه يعنى ضرر ايرشهس .

پاك گر دارى عمل را از رياء * شمع ايمان ترا باشد ضياء (پاك) پاك ايتب (گر) اگر (دارى) توتساڭك سين (عمل را) عملنى

(از رياء) رياء دن (شمع ايمان ترا) سينڭ ايمانڭ چراغسى (باشد) بولور (ضياء) ياقتى هم نورلى .

(چون شكّم رايك دارى از حرام * مرد ايمان دارى باشى والسلام)
 (چون) قايچان (شكّم را) قارنگى (پاك) پاك ايتب (دارى) توتساڭ
 سين (از حرام) حرامدان (مرد ايمان دار) ايمان توتوچى اير (باشى)
 بولورسن (والسلام) سوز بولدى تمام *

هر كه داراد اين صفت باشد شريف * ورندارد باشد ايمانش ضعيف
 (هر كه) هر كم (دارد) توتسه (اين صفت) اوشبو صفتنى يعنى بوبابده
 بيان اينلب كيلگان صفتلارنى توتسه (باشد) بولور اول كشى (شريف)
 شرافتلى (ورن) اگر (نداردى) توتماسه (باشد) بولور (ايمانش) اول
 كشيڭ ايمانى (ضعيف) كيهچيلكى .

(هر كه باطن از حرامش پاك نيست * روح اوراره سوي افلاك نيست)
 (هر كه) هر كم (باطن) قارنى (از حرامش) حرامدان (پاك نيست) پاك
 بولماسه (روح اورا) آنڭ جانينه (ره) يول (سوي افلاك) كوكلر طرفينه
 يعنى اعلى عليينگه (نيست) ايمه سدر .

(چون نباشد پاك اعمال از رياء * هست بيحاصل چون نقش بوريا)
 (چون) قايچان (نباشد) بولماسه (اعمال) عملر (پاك) پاك بولماسه (از رياء)
 رياء دن (هست) بولتوچى اول عمل (بيحاصل) فائده سز (چون نقش بوريا)
 قامش نمازلقنڭ بيزه گى كى آنڭ اوچون اول بيزه كڭ نمازنىڭ
 قبوللقينه فائده سى بوقدر .

(هر كه در اندر عمل اخلاص نيست * در جهان از بندگان خاص نيست)

(هر كره) هر كهنك (اندر عمل) عمل اچنده (اخلاص) اخلاصى (نيست) يوق بولسه (در جهان) دنياده (از بندگان خاص) الله تعالى نك خاص قللارندان (نيست) توگلدر.

هر كه كارش از براى حق بود * كار او پيوسته بارونق بود (هر كه) هر كهم (كارش) آنك اشى (از براى حق) الله تعالى اوچون بولسه (كار او) اول كشينك اشى (پيوسته) هر وقتده (بارونق) خوشلق اوزه رينه (بود) بولور يعنى هر اشى قبول بولور.

در بيان نصيحت ملوك و سلاطين

بواب پادشاه هم سلطانلارنى اوگتلهونى بيانده در

چار خصلت اى برادر در جهان * پادشاهانرا همى دارد زيان (چار خصلت) دورت تورلى اش (اى برادر) اى قورندهش (در جهان) دنياده (پادشاهانرا) پادشاهلارغه (همى) هميشه (دارد) توتار (زيان) ضررنى يعنى ضررى بولور.

پادشاه چون در ملاخندان شود * بيگمان در هيبتش نقصان شرد (پادشاه) پادشاه (چون) قايچان (در ملا) كوب خلق آلدنده (خندان) كؤلگوجى (شود) بولسه (بيگمان) شكسز (در هيبتش) اول پادشاهنك هيبتنده يعنى خلقغه غيرتلى كورنوونده (نقصان) كچيلك (شود) بولور.

باز صحبت داشتن باهر فقير * پادشاهانرا همى سازد حقير (باز) ينهده (صحبت) اولطرشنى (داشتن) توتماقلق (باهر فقير) هر بر فقير برله (پادشاهانرا) پادشاهلارنى (همى) هميشه (سازد) توزور (حقير) خور يعنى كچيلك كيتورور.

بازنان بسیار اگر خلوت کند * خویشان را شاه بی هیبت کند
 (بازنان) خاتونلار برله (بسیار) کوب (اگر) اگر (خلوت) اولطور و شونی
 (کند) قیلسه (خویشان را) اوزونی (شاه) پادشاه (بی هیبت) هیبتسز
 (کند) قیلور * هیبت - مهابتلك ثلوع قورقنچلی بولوب کورینور دیمکدر.

هرکه را فرجهان داری بود * میل او سوی کم آزاری بود
 (هرکه را) هرکه ننگ (فرجهان) قاچقوچی دنیانی (داری) توتماقلق (بود)
 بولسه یعنی کوکلی دنیا توتو پادشاه بولو بولسه (میل او) آننگ آوشماقی
 یعنی قزقماقی (سوی کم آزاری) خلقنی برده رنجتمه و طرفینه (بود) بولسون
 یعنی خلقنی برده رنجتمه سون دیمکدر.

عدل باید پادشاهانرا و داد * تا زعدش عالمی کردند شاد
 (عدل) عدلك (باید) کیره کدر (پادشاهانرا) پادشاهلارغه (وداد) دخی
 توغریلق یابسه اینز گولک (تا) تاینکه (زعدش) اول پادشاه ننگ عدلکندن
 (عالمی) خلق (کردند) بولورلار (شاد) شادلقلی یعنی خلقغه طنچلق
 بولور دیمکدر.

گر کند آهنگ ظلمی پادشاه * سود نکند مرورا خیل و سپاه
 (گر) اگر (کند) قیلسه (آهنگ ظلمی) ظلملق قصدینی (پادشاه) پادشاه
 (سود) فائده (نکند) قیلماس (مرورا) اول پادشاهغه (خیل و سپاه) عسکرننگ
 کوبلگی یعنی فائده بیرمهس * خیل و سپاه - عسکر معناسنده.

چونکه عادل باشد و میمون لقا * باشد اندر مملکت شهرا بقا
 (چونکه) آننگ اوچون (عادل) عدل (باشد) بولسه اول پادشاه (ومیمون لقا)
 دخی آچق یوزلی بولسه (باشد) بولور (اندر مملکت) مملکت اچنده
 (شهرا) پادشاهغه (بقا) قالماقلق یعنی پادشاهلغنده همیشه بولور.

چون کند سلطان گرم بالشکری * بهراو بازند صد جان و سری

(چون) قايچان (كند) قیلسه (سلطان) پادشاه (كرم) حرمتنی (بالشكري)
 اوز يذك خلقينه (بهر او) اول پادشاه او چون (بازند) فدا قیلورلار (صدجان)
 یوز جاننی (وسری) دخسی یوز باشنی یعنی یوز جانلاری یوز باشلاری
 بولسه ده اول پادشاه او چون فدا ایتهرلر دیمکدر .

در بیان حسن خلق

بو باب گورکام خلقنی بیانده در

چار چیز آمد بزرگی را دلیل * هر که آن دارد بود مرد اصیل
 (چار چیز) دورت نرسه (آمد) کیلدی (بزرگی را) الوغلقغه (دلیل)
 علامت بولوب (هر که) هرکم (آن) اول نرسه نی (دارد) توتسه (بود)
 بولور (مرد اصیل) عقلی آدم . اصیل عقلی دیمکدر

علم را اعزاز کردن بی حساب * خلق را دادن جواب باصواب
 (علم را) علمنی (اعزاز کردن) هرمتلی قیامقدر (بی حساب) صانسز
 یعنی برده چیکسز (خلق را) خلقغه (دادن جواب) جواب بیرمه کلکدر یعنی
 صورا و چیغه (باصواب) توغریلق برله . یعنی دورت نك ایکی

هر که دارد دانش و عقل و تمیز * اهل عقل و علم را دارد عزیز
 (هر که) هرکم (دارد) توتسه (دانش) بلیکنی (وعقل) دخی عقلنی
 (و تمیز) دخی تمیزنی (اهل عقل) عقل ایهسون (و علم را) دخی علم ایهسون
 (دارد) توتار (عزیز) حرمتلو .

ای برادر گر خرد داری تمام * نرم و شیرین گوی با مردم کلام
 (ای برادر) ای قرندهش (گر) اگر (خرد) عقلنی (داری)
 توتساك (تمام) کامل عقلنی توتساك (نرم) یومشاق (و شیرین) دخی

طائلی (گوی) ئەیت سین (بامردم) ككشیگه (كلام) سوزنی .

هر كه باشد ترش روی و تلخ گوی * دوستان ازوی بگردانند روی
(هر كه) هر كم (باشد) بولسه (ترش روی) چتق یوزلی (وتلخ گوی) دخی
آچی سوزلی (دوستان) دوستلار (ازوی) آناردان (بگردانند) دوندر لر
(روی) یوزنی یعنی آڭا كوئل قویوب قاراماسلار .

هر كه از دشمنان نباشد بر حذر * عاقبت بیند ازورنج و ضرر
(هر كه) هر كم (از دشمنان) دشمنان (نباشد) بولماسه (بر حذر)
صاقلانوده (عاقبت) صوگره (بیند) كورور (ازوی) آناردان (رنج)
زحمتنی (و ضرر) دخی زیاننی .

درمیان دوستان مسرور باش * گر خردداری زدشمنان دور باش
(درمیان دوستان) دوستلارنڭ آراسنده (مسرور) شادلانمش (باش)
بول سین (گر) اگر (خرد) عقلنی (داری) توتساڭ سین (زدشمنان)
دشمنان (دور) یراق (باش) بول سین .

ای پسر تدبیر راه و توشه کن * پس حدیث این و آن اندیشه کن
(ای پسر) ای اوغل (تدبیر راه) یولنڭ فکرن (وتوشه) دخی آزق فکرن
(کن) قیل سین (پس) مونلن صوڭ (حدیث این) اوشبو سوزنی
(و آن) دخی اول سوزنی (اندیشه) صاغش (کن) قیل سین .

بامحبان باش دائم هم نشین * تا توانی روی اعدارا مین
(بامحبان) دوستلار برله (باش) بول سین (دائم) هر وقتده (هم نشین)
اولطور وچی (تا) تاینکه (توانی) کوچڭ بییتسه (روی اعدارا) دشمنلارنڭ
یوزینی (مبین) کورمه سین .

در بیان احترام از چهار چیز

بویاب دورت نرسه دن صاقلانونی بیانده در

(چار چیز ست ای برادر باخطر * تاتوانی باش از انها باحذر)
 (چار چیز ست) دورت نرسه (ای برادر) ای قرنداش (باخطر) قورقو
 ایله در (تا) تاینکه (توانی) کوچك بینسه (باش) بول سین (از انها)
 آلاردان (حذر) صاقلانوده .

(قربت سلطان والفت بابدان * رغبت دنیا و صحبت بازنان)
 (قربت سلطان) پادشاهه یاقلق یعنی دورتنك برسی (والفت) دخی
 قاتوشماقلق (بابدان) یاوزلار برله (رغبت دنیا) دنیاغه کوکل قویماق
 (و صحبت) دخی اولطور و شماقلق (بازنان) خاتونلار برله .

(قرب سلطان آتش سوزان بود * بابدان الفت هلاک جان بود)
 (قرب سلطان) پادشاهه یاقلق (آتش سوزان) کیدر گوپی اوت
 (بود) بولور (بابدان) یاوزلار برله (الفت) قاتوشماقلق (هلاک جان)
 جانغه هلاکک (بود) بولور .

(زهر دارد دردرون دنیا چومار * گرچه بینی ظاهرش نقش و نگار)
 (زهر) آغونی (دارد) توتار (دردرون دنیا) دنیا اچنده (چومار)
 یلان کبی زهر توتار (گرچه) (بینی) کورسه گنده (ظاهرش)
 اول دنیانك طشنی (نقش) بیزه کلی (ونگار) دخی سیو کلی یعنی
 کورگام کورنسه ده آغولی در .

(می نماید خوب و زیبا در نظر * لیک از زهرش بود جانواخطر)
 (می نماید) کورونور اول دنیا (خوب) خوب کورونور (و زیبا)

دخى گوزەل كورولور (در نظر) قاراۋدە (ليك) آلاى بولسەدە يەنى گوزەل
كورنسدە (از زهرش) اول دنيا نىڭ آغولقندىن (بود) بولور (جانرا)
جانغە (خطر) قورقنچ .

(زهر اين مار منقش قاتل است * باشد ازوى دور هر كو عاقل است)
(زهر اين مار منقش) اوشبو بيزەكلى يلان نىڭ آغوى (قاتل است)
ئولتور گويچى (باشد) بولور (ازوى) آنداردان (دور) يراق (هر كو) هر كم
(عاقل است) عقليدىر يەنى عقللى كشى يراق بولور .

ھەچو طفلان منكر اندر سرخ و زرد * چون زنان مغرور نك و بو مگرد
(ھەچو طفلان) ياش بالالار كىبى (منكر) قاراما (اندر سرخ) آلغە (وزرد)
دخى سارىغە (چون زنان) خاتونلار كىبى (مغرور نك) توسكە آلدانۇچى
(وبو) دخى ايسكە آلدانۇچى (مگرد) بولما .

زال د نيا چون عروس آراسته است * هر دوروزى شوى ديگر خواسته است
(زال دنيا) دنيا قارچى (چون عروس) ياش كىلان كىبى (آراسته است)
بيزەنگاندر (هر دوروزى) ھرايكى كوندە (شوى ديگر) ايلنۇچى كىھونى
(خواسته است) تله گويچى .

(لب پيش شوى خندان مى كند * پس هلاك از زخم دندان مى كند)
(لب) ايرنۇنى (پيش شوى) كىھو آلدندە (خندان) كولگۇچى (مى كند)
قىلور (پس) مونىڭ صوڭفندە (هلاك) ھلاكلىكنى (از زخم دندان)
تش يارەسندىن (مى كند) قىلور .

مقبل آن مردى كه شد زين جفت طاق * پشت بروى كرد و دادش سه طلاق
(مقبل) ايند گولك ايسى (آن مردى كه) اول ايردر كم (شد)

بولدی اول (زین جفت) اوشبوخاتوندان (طاق) یالغزی یعنی آثاقاتوشمادی
(پشت) آرقاسنی (بروی) یوزگه (کرد) قیلدی (ودادش) دخی بیردی
اول خاتونغه یعنی دنیاغه (سه طلاق) اوج طلاقنی یعنی برده قاتوشمادی.

در بیان علامتی نیک بختی

بواب ایزگو بختلکنک علامتنی بیانده در

شد دلیل نیک بختی چار چیز * هر که این چارش بود باشد عزیز
(شد) بولدی (دلیل) علامت (نیک بختی) ایزگو بختلکنکه (چار چیز)
دورت نرسه (هرکه) هرکم (این چارش) آنک اوشبودورتی (بود) بولسه
(باشد) بولور اول کشی (عزیز) حرمتلو.

اصل پاک آمد دلیل نیک بخت * نیست بی اصل سزای تاج و تخت
(اصل پاک) پاک بولغان اصل (آمد) کیلدی (دلیل نیک بخت) ایزگو
بختکه علامت بولوب (نیست) ایبه سسر (بی اصل) اصلسزکشی (سزای تاج)
تاجکه تیوشلی (و تخت) دخی تختکه تیوشلی ایبهس.

نیک بختانرا بود رأی صواب * آنکه بدرأی است باشد در عذاب
(نیک بختانرا) ایندگو بختلیلرگه (بود) بولور (رأی صواب) توغری بولغان
اوی (آنکه) اول کشی کم (بدرای است) یاوز او یلیدر (باشد) بولور
اول یاوز او یلی آدم (در عذاب) عذابده.

هر که امین از عذاب حق بود * نیست مؤمن کافر مطلق بود
(هرکه) هر کم (امین) قوتولغوچی (از عذاب حق) الله تعالی نلک عذابندن
(بود) بولسه (نیست) بولماس اول کشی (مؤمن) مؤمن (کافر مطلق)
مطلق کافر (بود) بولور یعنی مینی الله تعالی عذابلاماس دیب کیسب ایتسه.

عمر دنیا پنچ روزی پیش نیست * غافلست آن کس که مرگ اندیشه نیست
(عمر دنیا) دنیانگ عمری (پنج روزی) بیش کوند (پیش) آرتق (نیست)
بولماس (غافلست) غافلدر (آن کس که) اول کشی کم (مرگ) ئولمینی
(اندیشه) صاغش قیلوچی (نیست) بولماس یعنی ئولمینی اوبلاماس.

ترك لذات دنیا باید گرفت * دامن صاحب دلان باید گرفت
(ترك لذات دنیا) دنیا لذتلیرینی قویونی (باید) ککیره کدر (گرفت)
توتماقلق (دامن صاحب دلان) کوئل ایهلرینگ ایته گنی (باید) ککیره کدر
(گرفت) توتماقلق یعنی عقل ایهلرینه ایهرمک ککیره کدر.

درپی لذات نفسانی مباش * دوست دار عالم فانی مباش
(درپی لذات نفسانی) نفس لذتلیرینگ قصندنه (مباش) بولما (دوست دار)
دوست توتوچی (عالم فانی) فانی بولغان دنیانی (مباش) بولماسین یعنی
دنیاغه کوئل بیروب نفس آرتندن بورمه دیمک.

نیست حاصل رنج دنیا بردنت * عاقبت چون می ببايد مردنت
(نیست) یوقدر (حاصل) فائده (رنج دنیا) دنیا زهمتن (بردنت) ایتمه ککن
(عاقبت) صوکره (چون) آنک اوچون (می ببايد) کیرهک بولور (مردنت)
سینک ئولمه کلکک یعنی ئولم کیله چکدر.

ازتنت چون جان روان خواهد شدن * خاکت اندر استخوان خواهد شدن
(ازتنت) سینک تهنکن (چون) قاپچان (جان) جان (روان) کبتوچی (خواهد)
تلهسه (شمن) بولماقنی (خاکت) سنک توفراغنی (اندر استخوان) سویه کلر
اچنده (خواهد) تلهر (شمن) بولماقنی.

مرترا از دادن جان چاره نیست * ره زنت جز نفسک اماره نیست

(مرترا) سیڭا (ازدادن جان) جان بیرودن (چاره نیست) چاره یوقدر
 (ره) یولوڭنی (زنت) اورغوچی (جز نفسک اماره) یاوز بولغان نفسکن
 باشقه (نیست) یوقدر یعنی نفسک ضرر ایتهر .

در بیان عافیت

بویاب طنچلق بیاننده در

عافیت را گر بخواهی ای عزیز * می توانی یافتن از چار چیز
 (عافیت را) طنچلقنی سلامتکنی (گر) اگر (بخواهی) تله سهك (ای عزیز) ای
 حرمتلو (می توانی) ممکن بولور (یافتن) تابماقلق (از چار چیز) دورت نرسه دن .

ایمنی و نعمت اندر خاندان * تندرستی و فراغت بعد ازان
 (ایمنی) طنچلق (و نعمت) دخی نعمت (اندر خانه) ایواچنده (دان)
 بل سین (تندرستی) نهن سلامتگی (و فراغت) دخی بوشانماقلق (بعد
 ازان) شوندن صوك یعنی دورت نرسه اوشبو یاد ایتلگانلردر .

چونکه بانعمت امانی باشدت * عافیت را زان نشانی باشدت
 (چونکه) آنك اوچون (بانعمت) نعمت برله یعنی کشیگه محتاج بولماسلق
 رزق برله (امانی) طنچلق (باشدت) بولور سیڭا (عافیت را) سلامتککه
 (زان) اوشبودن (نشانی) علامت (باشدت) بولور سیڭا .

بادل فارغ چو باشی تن درست * دیگر از دنیا نباید هیچ جست
 (بادل فارغ) بوشانغوچی کورگل برله (چو) قایچان (باشی) بولساك
 (تن درست) سلامت ته نلی (دیگر) ایکنچی نرسه نی (از دنیا) دنیادن
 (نباید) کیره کهه س (هیچ) برده (جست) ازله مک .

برمياور تاتواني گام نفس * تا نيفتى اى پسر دردام نفس
(برمياور) كيلتورمه يعنى بيمره (تا) تاينكه (تواني) كوچك ييتسه (گام
نفس) نفسنگ تله گانوني (تا) تاينكه (نيفتى) توشه سسون (اى پسر)
اى اوغل (دردام نفس) نفسنگ توزاغينه .

زير پاى آور هواى نفس را * كم بدوده بهر هاى نفس را
(زير پاى) آياق آستينه (آور) كيلتور (هواى نفس را) نفسنگ آرزو قيلنان
نرسه سنى (كم) آز (بدوده) بيمرين (بهر هاى نفس را) نفسنگ
اولوشلرينى يعنى تله گان نرسه لرينى آشاو هم اچو كيبيلرنى .

نفس و شيطان مى برنداز راه ترا * تا بيندازند اندر چاره ترا
(نفس) ياوز نفس (و شيطان) دخى شيطان (مى برند) ايلنرلر يعنى
چغارلر (از راه) يولدان يعنى توغرى يولدان (ترا) سيني (تابيندازد)
تاشلاماقلارى اوچون (اندر چاه) قيو اچينه يعنى آز غنلق قيو سينه (ترا) سيني .

نفس بدرا هر كه سپرش ميكند * بر گناه كردن دليرش ميكند
(نفس بدرا) ياوز بولغان نفسنى (هر كه) هر كم (سپرش) آنى توق (ميكند) قيلسه
(بر گناه كردن) گناه قيلوغه (دليرش) آنى بهادر يعنى نفسنى (ميكند) قيلور .

حلق خود را پاك دار از هر مزه * تا نيفتى در وبال و در بزه
(حلق خود را) اوزنگنگ بوغازگنى (پاك) پاك ايتب (دار) توت سين
(از هر) هر قايو (مزه) نه مى آشلار دان (تانيفتى) تاينكه توشه سسون (در بلا)
بلاغه (و در بزه) دخى گناهغه .

ز آب و نان تالب شكم را پر مساز * همچون حيوان بهر خود آخور مساز

(ز آب) صودن (ونان) دخى ابكمه كمن (تالب) ايرنگاچه (شكمر)
 قارنگنى (پر) تولو (مساز) توزومه (ههچو حيوان) حيوان شكلى (بهر
 خود) اوزك اوچون (آخور) باطابق اورننى (مساز) توزومه .

روز كم خور گرچه صايم نيستى * پر مخور آخر بهايم نيستى
 (روز) كوندزده (كم) آز (خور) آشاسين (گرچه) گرچه (صائيم)
 روزه (نيستى) توگل سين يعنى روزه بولماسا كنده آشاو برله بولوشمه
 (پر) تولو يعنى كوب (مخور) آشاما (آخر بهايم) باشقه حيوان (نيستى)
 توگل سين يعنى حيوان توگل سين انسان سين آز آشا ديهك .

خواب و خور جز پيشه انعام نيست * خفته گانرا بهره زين انعام نيست
 (خواب) يوقو (وخور) دخى آشاو (جز پيشه انعام) حيوانلارنك هنرندين
 باشقه اش (نيست) توگلمر (خفته گانرا) يوقلاغانلارغه (بهره) اولوش
 (زين انعام) اول حرمتدين (نيست) يوقلمر يعنى يوقلاماغانلارغه بولغان
 حرمت يوقلامانلارغه يوقلمر .

اي كه در خوابي هميشه تا بروز * بهر گور خود چراغى بر فروز
 (اي كه) اي كشى كم (در خوابي) يوقوده (هميشه) هر وقتده (تا بروز)
 كوندزگه قدرلى يعنى كوب يوقلاغوچى كشى (بهر گور خود) اوزنگنى
 قبرك اوچون (چراغى) چراغنى (بر فروز) ياقتورت يعنى كيچ برله اوياغ
 توروب قبركه ياقتى حاضرله .

اي پسر بسيار خواهي خفته حيز * گر خبردارى ز خود بي گفته حيز
 (اي پسر) اي اوغل (بسيار) ككوب (خواهى) تلهسهك (خفته)
 يوقلارغه يعنى قبرده كوب طنچ تورونى تلهسهك (حيز) قوب سين يعنى

دنیاده كوب يوقلاما (گر) اگر (خبر داری) خبر توتساك (زخود)
 اوزگن (بی گفته) ئه بتوسز (میز) قوب سبن یعنی اویغانما اینچه تور .

دل درین دنیای دون بستن خطاست * دامن ازوی گر تو چینی هم رواست
 (دل) كوگلی (درین دنیای دون) اوشبونچار بولغان دنیاغه (بستن)
 باغلاماق (خطاست) خطادر (دامن) ایته کنی (ازوی) اول دنیادن
 (گر) اگر (تو) سین (چینی) توشرسهك (هم) ینه (رواست) درستدر .
 یعنی دنیادان ایته گئنی جیبوب یورمك تیوشلی .

ازچه بندی دل بدنیای دنی * چون نی جاوید دروی بودنی
 (ازچه) نی اوچون (بندی) باغلاک (دل) كوگلی (بدنیای دنی)
 ناچار بولغان دنیاغه (چون) آنک اوچون (نی) توگل سین (جاوید)
 منگو (دروی) اول دنیاده (بودنی) بولماقده یعنی همیشه دنیاده تورمازن .

ظاهر خودرا میارا ای فقیر * تا چو بدری باطنت کردد منیر
 (ظاهر خودرا) اوزگنک دلشکنی (میارا) زینتلهمه (ای فقیر) ای
 فقیر (تا) تاينکه (چو بدری) آینک اون دورتنچی کیچه سی کبی
 (باطنت) سینک اپک (کردد) ئورلور (منیر) نورلانغوی بولوب .

طالب هر صورت زیبا مباش * درهوا ای اطلس و دیبا مباش
 (طالب هر صورت زیبا) هر برکورکام صورتنی استه گوچی (مباش)
 بولماسین (درهوا ای اطلس) اطلاس تلهوده (و دیبا) دخی قهاچ تلهوده
 (مباش) بولماسین یعنی کییومنی کیسه گنده آخا کوکل قویبا دیبکدر .

ازهوا بگذر خدارا بنده شو * زنده کی می بایدت درژنده شو
 (ازهوا) نفس تلهگان نرسه دن (بگذر) اوت سین یعنی آخا قاراما

(خدا را) الله تعالى گه (بنده) قل (شو) بول سین (زندگی) تركك یعنی
 منگولك يورطنده بولغان راحت (می بایست) كیرهك بولسه سینکا (در زند)
 یاماولی كییومده (شو) بول سین یعنی ایسکی کییوم برله یور کییوم
 قایغوسنده بولما.

خرقهٔ پشمینه را بردوش کن * شربتی ازنا مرادی نوش کن
 (خرقهٔ پشمینه را) جون کییومنی (بر دوش) ایلك باشكا (کن) قیل سین
 (شربتی) براچمك صونی (ازنا مرادی) تله مه و دن (نوش) اچه كنی (کن)
 قیل سین یعنی براچمك صونیده كوئل بیروب اچه سین دیك.

ای که در برمیکنی پشمینه را * پاك ساز از كبر سینه را
 (ای که) ای کم (در بر) اینگا (میکنی) قیلاسون (پشمینه را) جون کییومنی
 (پاك ساز) پاك توزی سین (از کبر) تکبرلکنن (سینه را) کوکره ککنی.

گرهمی خواهی نصیب آخرت * رو بدر کن جامهای فاخرت
 (گر) اگر (همی) همیشه (خواهی) تله سهك (نصیب آخرت) آخرت ئولوشینی
 (رو) طرش سین (بدر کن) طش قیل (جامهای فاخرت) ماقتاولی بولغان
 کییوملرنی یعنی بخش کیوملر کییه.

بی تکلف باش و آرایش مجوی * ترك راحت گیر و آسایش مجوی
 (بی تکلف) كوچلکسز (باش) بول سین یعنی توبهن كوئللی بول (و آرایش)
 دخی بیزه نونی (مجوی) استهمه (ترك راحت) راحتنی طاشلاونی (گیر) توت سین
 (و آسایش) دخی راحتنی (مجوی) استهمه.

همچو صوفی در لباس صوف باش * باصفتهای نیکوی مو صوف باش

(ھەچو صوفى) صوفى شىكلى (دراپاس صوفى) جون كىيۈمىدە (باش) بول
سەن (باصفتھاي نىگو) ايزگو بولغان صفتلار بىرلە (موصوفى) صفتلانمىش
(باش) بول سەن * صوفى - خدا يولمىدە غنە بولغان كىشى .

دربىرت كو كسوت نىگو مېاش * زىر پھلو جامە خوابت مېاش
(در بىرت) سەننىڭ اينىكە (كو) كىم (كسوت نىگو) يىخى كىيۈم (مېاش)
بولماسون (زىر پھلو) قابورغاڭ آستونىكە (جامە خوابت) سەننىڭ يوقو كىيۈمىڭ
(مېاش) بولماسون؛ يعنى اورن جايىب يوقلاما اگىر يوقلاسا كىدە .

مىرد راھ را بوريا قالين بود * زانكە خىشتىش عاقبت بالين بود
(مىرد راھ را) يول ايرىنە يعنى دىيادە ايزگو بولغان كىشىكە (بوريا) قامىش
نمازلىق (قالين) يىفەك پالاس (بود) بولور (زانكە) آننىڭ اوچون (خىشتىش)
كىرىبچ (عاقبت) صوگرە يعنى قىردە (بالين) ياصىق (بود) بولور .

در بيان تواضع كردن

بواب توبە نىچىلك قىلماقنى بيانىدە در

گىرترا عقاىست بادانىش قرىن * باش درویش وبادرویشان نشین
(گىر) اگىر (ترا) سەننىڭ (عقاىست) عقالىك بولسە (وبادانىش) دىخى بلووخا
(قرىن) ياقىن بولسە (باش) بول سەن (درویش) درویش (وبادرویشان)
دىخى درویشار بىرلە (نشین) اوتور سەن [درویش دىيىانى قویوب خدا
يولینە كىرگان كىشىدر .]

ھەنشىنى جز بدرویشان مەكن * تاتوانى غىبت ایشان مەكن
(ھەنشىنى) بىرگە اولتوروشماقنى (جز بدرویشان) درویشلردىن باشقە بىرلە

(مکن) قیلیمه (تا) تاینکه، (توانی) کوچوڭ ییتسه (غیبت ایشان)
آنلارنڭ غیبتنی (مکن) قیلیمه .

حب درویشان کلید جنت است * دشمان ایشان سزای لعنت است
(مب درویشان) درویشلارنی سویه کلک (کلید جنت است) اوجهاخ نڭ
آچکچی در (دشمان ایشان) آنلارنڭ دشمانی (سزای لعنت است) الله
تعالی نڭ رحمتدن یراق بولوغه تیوشلیدر .

پوشش درویش غیر از دلق نیست * درپی کام و هوای خلق نیست
(پوشش درویش) درویشنڭ کیسه کی (غیر از دلق) ایسکی کیوم دن
باشقه (نیست) توڭلار (درپی کام و هوای خلق) آدملارنڭ قصدی هم
نفس آرزوسی آرتوند (نیست) توڭلار .

مرد تا نهد بفرق نفس پای * ره گجا یابد بدرگاه خدای
(مرد) ایر (تانهد) قویه ایونچه (بفرق نفس) نفسنڭ توبه سینه (پای)
آیاقن (ره) یولنی (گجا) قایبه (یابن) نابار (بدرگاه خدای) الله تبارک
وتعالی نڭ طرفینه یعنی نیچک الله تعالی گه یافن بولور .

مردره در بند قصر و باغ نیست * دردل اوغیر درد و داغ نیست
(مردره) یول ایری (در بند قصر) سرای قصندنه (و باغ) دخی باشقه
قصندنه (نیست) توڭلار (دردل او) اول یول ایرینڭ کرڭلندنه (غیر
درد) قایغرودان باشقه (وداغ) دخی کوپودن باشقه (نیست) ایبه سر
یعنی الله تعالی نڭ رضاسنی استهب آوروب قایغرب یورور .

گر عمارت را بری بر آسمان * عاقبت زیر زمین کردی نهان
(گر) اگر (عمارت را) یورطنی (بری) ایلنسه گنه (بر آسمان) کوککه

قدر (عاقبت) صوگره (زیر زمین) جیر آستینه (کردی) ئه ورلورسون
(نهان) یاشرنگوچی بولوب یعنی کوملورسون.

گر چورستم شوکت و زورت بود * جای چون بهرام درگورت بود
(گر) اگر (چورستم) رستم کبی [رستم بر بهادر ننگ اسیدر] (شوکت)
دانگ (وزورت) دخی قونگ (بود) بولسه ده (جای) اورن (چون)
بهرام (بهرام) کبی (درگورت) سینگ گورگده یعنی قبرگده (بود) بولور.

ای پسر از آخرت غافل مباش * بامتاع این جهان خوش دل مباش
(ای پسر) ای اوغل (از آخرت) آخرتین (غافل) غافل (مباش) بولما
(بامتاع این جهان) اوشبو دنیانگ مالی برله (خوش دل) خوش کوگلی
(مباش) بولماسین یعنی دنیا مالینه شاد بولوب یوانمه.

در بلیات جهان صبار باش * گاه نعمت شا کر جبار باش
(در بلیات جهان) دنیانگ بلا لرینه یعنی دنیاده ایرشکان آغرلقلارغه
(صبار) بیک صبر ایتوچی (باش) بول سین (گاه نعمت) نعمت وقتله
(شا کر جبار) الله تعالی گه شکر ایتوچی (باش) بول سین.

در بیان علامت بدبختی

﴿ بوباب یاوز بختنک علامتی بیانده در ﴾

چار چیز آثار بدبختی بود * جاهلی و کاهلی سختی بود
(چار چیز) دورت نرسه (آثار بدبختی) یاوز بختلککه علامتلر (بود)
بولدی (جاهلی) نادانلق (کاهلی) یالقاو لاق (سختی) قاطی اش (بود) بولدی.

بی کسی و نا کسی هر چار شد * بخت بدرا این همه آثار شد
(بی کسی) کشیسزلك (ونا کسی) دخی کشی نوگلك (هر) بارچهسی

(چار) دورت (شد) بولدى (بخت بدرا) ياوز بختگه (اين) اوشبونك
(هه) بارچهسى (آثار) علامتلر (شد) بولدى . بي كسى - خلقسزلق

آنكه دربند عبارت ميشود * بي شك ازاهل خسارت مي شود
(آنكه) اول كشي كم (دربند عبارت) سوزماتورلاو قصندنه (ميشود)
بولسه (بي شك) شكسز (ازاهل خسارت) او كنهك ايه سفنن (مي شود)
بولور يعنى آخرتده او كفوچى بولور ديمكدر.

بر هوای خود هر كو قدم نهاد * كى تواند كرد بانفسك جهاد
(بر هوای خود) اوزى نك نفس تله گان نرسه سينه (هر كو) هر كم (قدم)
آياقنى (نهاد) قويسه (كى تواند) نيچك كوچى بيتهر (كرد) قيلورغه
(بانفسك) كچك بولغان نفسى برله (جهاد) صوغش يعنى نفس كه
ايه روچى نفسن جيگه آلهاس .

هر كه سازد در جهان با خواب و خور * در قيامت نبودش ز آتش گذر
(هر كه) هر كم (سازد) نوزولسه (در جهان) دنياده (با خواب) يوقو
برله (خور) دخى آشاو برله (در قيامت) قيامتده (نبودش) بولهاس
آنك (ز آتش) اوتدان (گذر) اوتووى يعنى صراطمن اوته آلهاس .

روى گردان از مراد و آرزو * بس بدرگاه خدا آور تورو
(روى) يوزنى (گردان) دوندر (از مراد) دنيا تله نمشدين (و آرزو)
دخى دنيا آرزوونندان (بس) مونك صوگنده (بدر گاه خدا) الله
تعالى نك طرفينه (آور) كيلتور (تو) سين (رو) يوزگنى يعنى الك
دنيانى قوى شونندان صوگ الله تعالى كه عبادت قيل . خدا - خواجه معناسنده

كامرانى سربنا كامى كشد * مردره خط در نيگو نامى كشد

(گهرانی) مرادنی سورمک (سر) باشنی (بناکامی) مرادسزلقغه (کشید)
 تارتور (مردره) یول ایری (خط) سزقنی (درنیگونامی) اینگو اسملاککه
 (کشید) تارتور یعنی ماقتاونی سویمهس هم ماقتاونی استهس.

امر ونهی حق چوداری ای وحید * پس مرو برپایه نفس پلید
 (امر) بیوروغنی (ونهی) دخی طیغانونی (حق) الله تعالی نك (چو)
 قاپچان (داری) توتساك (ای وحید) ای الله تعالی نی برله کوچی (پس)
 موندان صوڭ (مرو) بارماسین (درپایه نفس پلید) مردار بولغان
 نفسنك ازینن یعنی آڭا ایهرمه دیمکدر.

هرکه ترك کام رانی می کند * بر خلافتش زندگانی می کند
 (هرکه) هرکم (ترك کام رانی) دنیا مرادنی قوونی قویونی (می کند) قیلور
 (برخلافتش) اول نفسنك خلافتنه (زندگانی) تركك (می کند) قیلور
 یعنی همیشه نفسینه قارشولقده بولور.

در بیان صفت ریاضت

بویاب ریاضت یعنی نفسکه دنیا تله گان نرسه لرنی آز بیرونك صفتنی بیاننده در

گره می که کردی سربلند * ای پسر بر خود در راحت به بند
 (گر) اگر (عهی) همیشه (خواهی که) تله سهك کم (کردی) بولماقنی
 (سربلند) الوغ باش یعنی الوغ درجه لی بولماقنی تله سهك (ای پسر)
 ای اوغل (برخود) اوزڭا (درراحت) راحت ایشگنی (به بند) باغلا

هرکه او بر بست در عشرت تمام * باز شد بروی در دار السلام
 (هرکه) هرکم (او) اول کشی (بربست) باغلاسه (درعشرت) راحت

ایشکنی (تمام) بتونلهی (باز) آچق (شد) بولور (بروی) اول کشیگه
(در دارالسلام) جنت یورطینک ایشگی .

غیر حق زاهر که خواندای پسر * کیست در عالم ازو گمراه تر
(غیر حق را) الله تعالی دن باشقغه (هر که) هرکم (خواند) او قوسه
یعنی حاجتی توشب الله تعالی دن باشقغه دن صوراسه (ای پسر) ای اوغل
(کیست) کیمدر (در عالم) دنیاده (ازو) آناردان (گمراه تر) ازغفراق
یعنی آناردان یمان کشی بولماس دیمکدر .

ای برادر ترک عزوجاه کن * خویش را شایسته درگاه کن
(ای برادر) ای قرنداش (ترک عز) الولقنی قویونی (وجاه) دخی
مرتبهنی قویونی (کن) قیل سین (خویش را) اوزکنی (شایسته درگاه)
الله تعالی نلک طرفینه تیوشلی (کن) قیل سین .

عزوجاهت سر به بالامی کشد * مرترا بر بت پرستی می کشد
(عز) الولق (وجاهت) دخی سینک مرتبهک (سر) باشنی (بالا)
یوقاروغه (میکشد) تارتور (مرترا) سیننی (دربت) بتقه (پرستی)
تابوغه (میکشد) تارتور یعنی اللهنی اونوتوغه سبب بولور .

خوار باشد هر که باشد جاه جوی * ای برادر قرب آن درگاه جوی
(خوار باشد) خور بولور (هر که) هرکم (باشنی) بولسه (جاء) مرتبهنی
(جوی) استه گوی (ای برادر) ای قرنداش (قرب آن) اول مرتبهنلک
اورنینه (درگاه) الله تعالی نلک طرفنی (جوی) استه سین .

نفس در ترک هوا مسکین بود * گو شمال نفس نادان این بود
(نفس) نفس (در ترک هوا) تلهگان نرسه سنی قویوده (مسکین) ضعیف

(بود) بولور (گوشمال نفس نادان) نادان بولغان نفسنىڭ قىلاغنى بورو (ابن) اوشبو يعنى تله گانونى بىرمه و (بود) بولور. گوش-قلاق

چون دلت بارزق حق ايمن بود * نىسك اماره هم ساكن بود (چون) قايچان (دلت) سىننىڭ كوڭلىڭ (بارزق حق) الله تعالى نىڭ رزقى برله (ايمن) طنچلانغوجى (بود) بولسه (نىسك اماره) ناچار بولغان ياوز نىسنىڭ (هم) ينده (ساكن) تىك توروجى (بود) بولور.

هر كه اورا تىكيه بر صانع بود * جهان بالقمة قانع بود (هر كه) هر كم (اورا) آننىڭ (تىكيه) تايانماق يعنى تابشلىماق (صانع) الله تعالى گه (بود) بولسه (درجهان) دنياده (بالقمة) بر قابوم برله (قانع) قناعت قىلوچى (بود) بولور يعنى الله تعالى دن كىلگان رزقىنه راضى بولور.

اكتفا بر روزى هر روزه كن * گر نداری از خدادر يوزه كن (اكتفا) كفايه لىمه كلكنى (بر روزى هر روزه) هر كوننىڭ رزقىنه (كن) قىل سىن (گر) اگر (ندارى) توتماساڭ يعنى راضى بولماساڭ (از خدا) الله تعالى دن (در يوزه) صوراونى (كن) قىل سىن يعنى الله تعالى دن باشقه دن صوراما.

در بیان کشتن نفس

بو باب نفسنى اولترمكى بيانده در

نفس نتوان كشت الا باسه چيز * چون بگويم ياد گيرش اى عزيز (نفس) نفسنى (نتوان) كوچ يىتمهس (كشت) ئولتررگه (الا) مگر كوچ يىتمهس (باسه چيز) اوچ نرسه برله گنه يعنى نفسنى اوچ نرسه سز جىڭب بولماس (چون) قايچان (بگويم) ايتسه م (ياد) ياد كنده (گيرش) توت آنى (اى عزيز) اى حرمتلو.

خنجر خاموشی و شمشیر جوع * نیزه پنهانی و ترك هجوع
 (خنجر خاموشی) تيك تورونك خنجری اولگسى (وشمشیر جوع) دخى
 آچاقنك قاچى اېككېچىسى (نیزه پنهانی) ياشرنلك سونگوسى در
 (وترك هجوع) دخى يوقونى قويودر اوچاچېچىسى.

هر که را نبود مرتب این سلاح * نفس او هر گیز نمی یابد فلاح
 (هر که را) هر که نك (نمود) بولماسه (مرتب) ترتیبيله يعنى نزلگان
 بولماسه (این سلاح) اوشبوقورالى (نفس او) آنك نفسى (هر گیز) همیشه
 (نمی یابد) تابماس (فلاح) قوتولونى

چون دلت بی یاد الله ت بود * دیو ملعون یار و همراهت بود
 (چون) قايېچان (دلت) سینك كوڭلك (بی یاد الله ت) الله ننى
 یاد ایتوسز (بود) بولسه (دیو ملعون) الله تعالى نك رحمتندن براق بولمش
 شیطان (یار) ایدش (و همراهت) دخى سینك يولداشك (بود) بولور.

اهل دنیا را چو دیو یاز آیدش * لقمه های چرب و شیرین بایدش
 (اهل دنیا را) دنيا اهلينه (دیو) شیطان (یار) يولداش (آیدش) کیلسه
 آڭا (لقمه های چرب) مايلی آشلا (وشیرین) دخى طاطلى آشلا (بایدش)
 کیرهك آڭا يعنى دنيا اهلينه ديمکدر.

هر که او در بند سیم و زر شود * در عقوبت کار او مضطر شود
 (هر که) هر کم (او) اول كشى (در بند سیم) كمش قصدنده (وزر)
 دخى آلتون قصدنده (شود) بولسه (در عقوبت) عذابده (کار او) اول
 كشینك اشى (مضطر) ایركسز (شود) بولور.

آنکه بهر آخرت کارش بود * از خدا تشریف بسیارش بود

(آنکه) اول کم (بهر آخرت) آخرت اوچون (کارش) آنک اشی
(بود) بولسه (از خدا) الله تعالی دن (تشریف) هر مقله مملک (بسیارش)
کوب (بود) بولور.

مال دنیا خاکسارانرا دهند * آخرت پرهیز کارانرا دهند
(مال دنیا) دنیا مالنی (خاکسارانرا) خورکشیلرگه (دهند) بیررلر
(آخرت) آخرتنی یعنی جنتنی (پرهیز کارانرا) ایزگولک اشله وچیلرگه
(دهند) بیررلر.

هست شیطان ای برادر دشمنت * غل آتش خواهد اندر گردنت
(هست) بولغوچیلر (شیطان) شیطان (ای برادر) ای قرنداش
(دشمنت) سینک دشمانک (غل آتش) اوت نک بوغاونی (خواهد)
تلر اول شیطان (اندر گردنت) سینک، وینکده بولماقنی.

مدبری کورو دنیا آورد * بهره کی از عالم عقبی برد
(مدبری) بر الله تعالی گه آرقان بولوچی (گر) اگر (رو) یوزینی (بدنیا)
دنیاغه (آورد) کیتورسه (بهره) اولوش (کی) نیچک (از عالم عقبی) آخرت
عالمندن (برد) ایلنور یعنی حاضرلر البته حاضرله مس دیمکدر.

ای پسر بایاد حتی مشغول باش * وز خلایق دور همچو غول باش
(ای پسر) ای اوغل (بایاد حق) الله تعالی نی ذکر برله (مشغول)
شغلله نوچی (باش) بول سین (وز خلایق) کشیلردن (دور) یراق
(همچو غول) شورلی شکلی (باش) بول سین.

در بیان صبر بر فقر و توکل کردن

بویاب فقیرا ککه صبرلقنی دخی توکل یعنی الله تعالی گه طابشرلونی بیانددر

فقر خودرا پیش کس پیدا مکن * محنت امر وزرا فردا مکن

(فقر خود را) اوزگننىڭ فقيرلىگىنى (پيش كس) ككشى آلدندە
(پيدا) آشكارە (مكن) قيلمە (محنت اروزرا) اوشبوكوننىڭ قايفوسنى
(فردا) ايرتەگە (مكن) قيلمە يعنى بو كون آشارغە بىر نرسەم يوق ھەم ايرتەگە
نى آشارمن ايگان ديمە اشكنى الله تعالى گە تابشورزقنى بىرور.

مىترا آن كس كە فردا جان دەھد * غم ھەخورد آخر ترايك نان دەھد
(مر) درستلك اوزەرىنە (ترا) سىڭا (آن كس كە) اول ككشى كىم يعنى
الله تعالى (فردا) تاككە ؛ يعنى قىامت كونىدە (جان) جاننى (دەھد) بىرور
يعنى قىردن ترگىزب قوبارور (غم) قايفونى (مخور) بيمە (آخر ترا) البتە سىڭا (يك
نان) بىر ايگە كنى (دەھد) بىرر يعنى ترگىز وگە قادر الله تعالى ايگە كىگنە بىرر.

تابكى چون مود باشى دانە ككش * گرتو مردى فاقە را مردانە ككش
(تابكى) قاير وقتقا چە (چون مور) قىرمىقە شكلى (باشى) بولور سون
(دانە) اورلقنى (ككش) تارتورغە (گر) اگر (نو) سىن (مردى)
اير بولساك (فاقەرا) محتاجلىقى (مردانە) ايرلر ككشى (ككش)
تارت سىن .

بىرتوكل گر بود فىروزىت * حق دەھد مانند مرغان روزىت
(بىرتوكل) توكل گە (گر) اگر (بود) بولسە (فىروزىت) خوشلانماقنى
يعنى الله تعالى گە تابشورغان بولساك اشكنى (حق) الله تعالى (دەھد)
بىرر (مانندە مرغان) قوشلار شكلى (روزىت) سىننىڭ رزقنى .

بىرخدا شاكر بود مرد فقير * گر دەھد قوتش لب نان فطير
(بىرخدا) الله تعالى گە (شاكر) شكر ايتوچى (بود) بولور (مرد فقير)
فقير بولغان اير (گر) اگر (دەھد) بىر سە الله تعالى (قوتش) آكسا
آزوغونى (لب نان فطير) بىرتوچى كىمە چىڭ چىڭنى يعنى آز بىر سە دەھد .

خیم مشو پیش توانگر همچو طاق * تانکردی یاربا اهل نفاق
 (خیم) بیلوگنی (مشو) بوکه (پیش توانگر) بای آلدنیده (همچو طاق)
 کهر شکلی یعنی بیلگه بهیلی تورغان نرسه (تا) تاینکه (نکردی) بولمامسون
 (یار) بولداش (با اهل نفاق) منافق بولغان کشیلرگه .

مردره را نام و ننگ از خلق نیست * نقرتش از جامهای دلخ نیست
 (مردره را) یول ایرینه (نام) اسم (وننگ) دخی میا (ازخلق)
 خلقدن (نیست) بوقدر (نقرتش) آنک قاجماقلغی (ازجامهای دلخ)
 ایسکی کیوملردن (نیست) بوقدر . مرد = ایر - ره = یول دیمکلردن .

هر که را ذوق نیگو نامی بود * خاص شمارش که او عامی بود
 (هر که را) هر که ننگ (ذوق نیگونامی) ایندگر اسملی بولور لدنی (بود)
 بولسه (خاص) خاص دیوب یعنی الله تعالی که یاقن بنده لردن دیوب (شمارش)
 صایه ساین آنی (که) کم (او) اول کشی (عامی) عام لردن یعنی
 نادانلاردان (بود) بولور .

گر ترادل فارغ از زینت بود * کی هوای مرکب وزینت بود
 (گر) اگر (ترا) سینک (دل) کوئلک (فارغ) بوشانغوچی (از زینت)
 زینتدن (بود) بولسه (کی) قایچان (هوای مرکب) آت آرزوسی
 (وزینت) دخی ایهر آرزوسی (بود) بولور . زین = ایهر

روی دل چون از هوا بر تافتی * بعد از آن میدانکه حق رایافتی
 (روی دل) کوئلک یوزینی (چون) قایچان (از هوا) آرزودان (بر تافتی)
 قایتارساڭ (بعد از آن) آندان صوڭ (میدانکه) بل کم (حق را) الله تعالی نی
 (یافتی) تابدک . یعنی خدانی تانودوم دیب بل

هر که او از حرص دنیا دار شد * بیگمان از وی خدا بیزار شد

(هر که) هر کم (او) اول (از حرص) کوئل بیرودن (دنیا) دنیانی (دار)
توتقوچی (شد) بولسه (بیگمان) شکسز (از وی) اول کشیمن (خدا)
الله تعالی (بیزار) بیزگوچی (شد) بولور .

چون شتر مرغ شناس این نفس را * نه کشد بار و نه پرد بر هوا
(چون شتر مرغ) توه قوشی شکلی (شناس) تانوسین (این نفس را) اوشبو
نفسنی (نه کشد) تارتماس (بار) یو کنی (ونه پرد) دخی اوچماس (بر هوا)
هواده یعنی یوقاریده.

گر پیر گویش او گوید اشترم * ورنهی بارش بگوید طایرم
(گر) اگر (پیر) اوچ (گویش) ئەیتسەڭ آڭایعنی دوه قوشینه (او) اول
(گوید) ئەیتور (اشترم) توه من دیوب (ور) اگر (نهی) قویساڭ (بارش)
آنڭ یوگنی (بگوید) ایتر (طایرم) فوش من دیوب یعنی دوه قوشی .

چون گیاه زهر ر نکش دلکش است * لیک طعمش تلخ و بویش ناخوش است
(چون گیاه زهر) آغواولهنی کبی (رنکش) آنڭ نوسی (دلکش است)
کوئل تارتقوچیدر یعنی کوئلگه سویوکلیدر (لیک) آلا ی بولسه ده
(طعمش) آنڭ تهمی (تلخ) ئەچی (وبویش) دخی آنڭ ایسی (ناخوش است)
خوش توگلدی یعنی ناچاردی .

گر بطاعت خوانیش سستی کند * لیک اندر معصیت جستی کند
(گر) اگر (بطاعت) الله تعالی گه عبادت قیلوفه (خوانیش) اوندهسهڭ
اول نفسنی (سستی) بالقاولقنی (کند) قیلور (لیک) آلا ی بولسه ده
(اندر معصیت) گناه قیلوده (جستی) جیتزلکنی (کند) قیلور .

نفس را آن به که در زندان کنی * هر چه فرماید خلاف آن کنی
 (نفس را) نفسکه (آن) اول (به) آرتق (که) کم (در زندان) زندانده
 (کنی) قیلماقلقسن (هر چه) هر نرسدی (فرماید) بیورسه (خلاف آن) اول
 نوره نكّ خلافینی (کنی) قیلماقلق .

نیست در مانش بجز جوع عطش * تا که سازی رام اندر طاعتش
 (نیست) یوقدر (در مانش) اول نفسنی توزه توگه دارو (بجز جوع) آچلقسن
 باشقه (وعطش) دخی و هواودان باشقه (تا که) تا کم (سازی) قیلورسون
 (رام) مویون صنفوچی (اندر طاعتش) الله تعالی نكّ عبادتنده یعنی آج
 بولسده الله تعالی که عبادت قیلور .

چون شتر در دره در آی بار کش * بار طاعت بر در جبار کش
 (چون شتر) توه کپی (دره) یولغه (در آی) کرسین (بار) یوکنی
 (کش) تارت سین (بار طاعت) اللهغه عبادت یوگنی (بر در جبار) الله
 تعالی نكّ ایشکینه (کش) تارت سیت .

بار ایزد را بجان باید کشید * ورنه همچون سک زبان باید کشید
 (بار ایزد را) الله تعالی نكّ یوگنی (بجان) جان برله (باید) کیرهك (کشید)
 تارتماق (ورنه) اگر تارتماساڭ (همچون سک) ات شکلی (زبان)
 تلکنی (باید) کیرهك بولور (کشید) تارتماق یعنی اگر دنیا ده
 الله تعالی که عبادت قیلماساڭ آخرتده تلکنی تشلهب تارتورسن .

هر که گردن می کشد زین بارها * باشد از نفرین برو انبارها
 (هر که) هر کم (گردن) موینون (می کشد) تارتسه (زین بارها) او شبو
 یوکلردن (باشد) بولور (از نفرین) لعنت دن (برو) اول کشیگه (انبارها)
 کوب انبارلاری یعنی ایگن قویا تورغان او یلر برله .

چون شتر مرغان که از بارش گریخت * از گلستان حیواناتش برک ریخت
 (چون شتر مرغان) توه قوشلاری کبی (که) کم (از بارش) الله تعالی ناک
 یوگنلن (گریخت) قاچسه (از گلستان حیواناتش) الله تعالی ناک ترکک
 باغچه ساندان (برک) یافراقنی (ریخت) قویدی . یعنی آبرویسز بولدی

هر که بارش را تحمل می کند * در جهان جانی تحمل می کند
 (هر که) هر کم (بارش را) اوزینک یوگنی یعنی الله تعالی ناک یوگنی (تحمل)
 یوکلەوننی (می کند) قیلور (در جهان) دنیاده (جانی) جانینه (تحمل)
 زینت لئەکنی (می کند) قیلور .

کرده بار امانت را قبول * از کشیدن بس نباید شد ملول
 (کرده) قیلغان سون (بار امانت را) امانت یوگینی (قبول) قبول (از کشیدن)
 تارتودان (بس) قبول ایتکاننن صوگ (نباید) کیره کەس (شد) بولورغە
 (ملول) یالقار . یعنی الله تعالی گە قلیق ایله اقرار ایتکاننن صوگ قلیق بول

روز اول خود فضولی کرده * و آن فضولی از جهولی کرده
 (روز اول) اول کوندە (خود) اوزک (فضولی) آرتقلقنی (کرده) قیلغانسون
 (و آن فضولی) اول آرتقلقنی (از جهولی) نادانلقدان (کرده) قیلغانسون ؛ یعنی
 میناقده بزسینک قلیق دبدک حاضر قلیق ایتنسون .

جنبشی کن ای پسر کاهل مباش * چون بلی گفنی بتن تنبل مباش
 (جنبشی) تیبرەئونی (کن) قیل سین (ای پسر) ای اوغل (کاهل)
 یالقار (مباش) بولماسین (چون) آنک اوچون (بلی) بلی دیوب (گفنی)
 ایتدک ؛ یعنی الله تعالی مین سزینک ربگزمی توگلمی دیوب جاسلارمزدن

صورادی شول وقتده جانلارمز بلی دیدیلر یعنی بزنگ ربهز سین دیهک
(بتن) تن برله (تنبل) یالقاو (مباح) بولماسین .

وقت طاعت تیزروچون بادباش * وزهمه کار جهان آزاد باش
(وقت طاعت) عبادت وقتده (تیزرو) تیزروچی (چون باد) بیل
شکلی (باش) بولسین (وزهمه کار جهان) دنیانگ هربراشندن (آزاد)
قوتولغوچی (باش) بولسین .

هرکه اندر طاعتش کسلان بود * حاصلش گمراهی و خذلان بود
(هرکه) هرکم (اندر طاعتش) الله تعالی ننگ عبادتده (کسلان) یالقاو
(بود) بولسه (حاصلش) آننگ فائدهسی (گمراهی) یولدان صاناشو
(و خذلان) دخی خورلق (بود) بولور .

راه پر خوف است دزدان درکین * رهبری بر تانمانی بر زمین
(راه) یول (پر خوف است) تولو قورقولیدر (دزدان) اوغریلار (درکین)
یاشرن بیردهدر (رهبری) یول کورسه تورچینی (بر) ایلت سین (تا) ناینکه
(تانمانی) قالماسون (بر زمین) بیرده، یعنی آداشماسون امامغه اییهردیمکدر .

منزلت دورست بارت پس گران * کوششی کن پس نماز از کاروان
(منزلت) سینگ باراجاق جیرک (دورست) یراقدر (پس) دخی (بارت)
سینگ یوگک (گران) آوردر (کوششی) توروشونی (کن) قیل سین
(پس) آرتقه (نمان) قالما (از کاروان) کارواندان .

هرکه درره از گران باران بود * هردهمش از دیده خون باران بود
(هرکه) هرکم (درره) یولده (از گران باران) آغریوکلیلردن (بود) بولسو

(هر دمش) هر صولوی ده (از دیده) کوزندن (خون) قان (باران)
یاوغوچی یعنی آقغوچی (بود) بولور یعنی الله تعالی دن قورقب .

لاشه داری سبک کن بار خویش * ورنه درره سخت بینی کار خویش
(لاشه) بر آق آننی (داری) نونساك (سبک) جیگل (کن) قیل سین
(بار خویش) اوزگنلک یوگکنی (ورنه) اگر جیگل قیلماساك (درره)
یولده (سخت) قاطی (بینی) کوررسون (کار خویش) اوزگنلک
اشکنی یعنی گناه یوگک آغربولسه مشرده آغزلق کوررسون .

چيست بارت جیفه دنیای دون * کزپی آن گشته خوار وزبون
(چيست) نی نرسه در (بارت) سینک یوگک (جیفه دنیای دون) کیم
بولغان دنیانک اوله کسه سیدر (کزپی آن) اول دنیانک آرطندان
(گشته) دهورلگانسون (خوار) غورلقغه (وزبون) دخی زبونلقغه .

در بیان ترک تکلف

❦ تکلفنی یعنی کشکلی قویونی بیانده در بوباب ❦

سرچه آرای بدستار ای پسر * گر توانی دل بدست آرای پسر
(سر) باشکنی (چه) نی اوچون (آرای) نوزیسون (بدستار) چالما برله
(ای پسر) ای اوغل (گر) اگر (توانی) کوچک بیتسه (دل) کوکلکنی
(بدست) قولغه (آر) کیتورسین (ای پسر) ای اوغل .

تانگردی ترک عز و مال و جاه * از همه بر سر نیایی چون کلاه
(تانگردی) نونماینچه (ترک عز) الوغلقنی قویونی (و مال) دخی دنیا مالونی
قویونی (و جاه) دخی مرتبهلی بولونی قویونی (از همه) بارچه خلقی آراسندن
(بر سر) باشقه (نیایی) کیله سسون (چون کلاه) کلاپوش کبی یعنی

دنیانک هر بر نرسه سنی تاشلاماينچه الله تعالى نك سويوكلی بنده لرندن بولماسون كله پوش هر بر نرسه نی سويمه دكفن باشقه، نوب يوقاريد انغنه قاراب يوريدر سينده شولای بولورسون ديمك.

نيست مردی خویشان آراستن * قصد جان کرد آنکه او آراستن
(نيست) توگلدر (مردی) ايرلك (خویشان) اوزونی (آراستن) زينتله مكلک
(قصد جان) جانغه قصد (کرد) قيلدی (آنکه) اول کم (او) اول (آراستن)
بيزه دی (تن) تننی یعنی تننی بيزه وچی جانغه ضرر قيلور.

نيست در تن بهتر از تقوی لباس * در تکلف مرد را نبود اساس
(نيست) يوقدر (در تن) تنگه (بهر) آرتغراق (از تقوی) ايزگولکن
(لباس) كيوم (در تکلف) تکلفده (مرد را) ايرگه (نبود) بولماس (اساس)
نيگز یعنی ايرك شيگه كيوم كييو اوچون توروشماق تيوشلی توگلدر.

هر که او در بند آرایش بود * در جهان فرزند آسایش بود
(هر که) هر کم (او) اول کشی (در بند آرایش) بيزه نو قصدنده (بود)
بولسه (در جهان) دنياده (فرزند آسایش) راحت نك او علی (بود) بولور.

عاقبت جزنا مرادی نبودش * بهره از عیش و شادی نبودش
(عاقبت) آخرده (جزنا مرادی) مراد سزلقدان باشقه (نبودش) بولماس آنک
یعنی بيزه نونی سيوچی نك (بهره) اولش (از عیش) آخرت راحتندن
(وشادی) دخی شادلقدان (نبودش) بولماس آكار.

آنکه خود را نيك خواند بد بود * ور قبول گوید از حق رد بود
(آنکه) اول کم (خود را) اوزونی (نيك) ايزگو (خواند) او قوسه یعنی
مين ايزگوديسه (بد) ياوز (بود) بولور اول کشی (ور) اگر (قبول)

قبول ایتلامش (گوید) ئه یتسه (از حق) الله تعالی دن (رد) قایتار لهش
(بود) بولور اول کشی . یعنی مین الله تعالی قاشقده یخشی دیسه الله تعالی
طرفدان قایتار ولور .

خود ستای پیشه شیطان بود * آنکه خود را کم ز ندمردان بود
(خود) اوزونی (ستای) ماقتماقلق (پیشه شیطان) شیطان ننگ هنری (بود)
بولور (آنکه) اول کم (خود را) اوزونی (کم) کیم (ز ننگ) اورسه (مردان)
ایر یکت (بود) بولور .

گفت شیطان من ز آدم بهترم * تا قیامت گشت ملعون لاجرم
(گفت) ئه یتدی (شیطان) شیطان (من) مین (ز آدم) آدم علیه السلام دن
(بهترم) آرتق من دیوب (تا قیامت) قیامت که قدر (گشت) ئه ورلدی
(ملعون) الله تعالی ننگ رحمتندن یراق بولوب (لاجرم) شکسر .

از تواضع خاک مردم می شود * نور نار از سر کشی کم می شود
(از تواضع) توبه نچیلکن (خاک) توفراق (مردم) ایر (می شود) بولور
یعنی توفراق آدم لر ننگ آباق آستونده کیم خور بولوب یاندى اوچون الله
تعالی آناردان حرمتلی آدم علیه السلام نی یاراتدی (نور نار) اوت ننگ نوری
(از سر کشی) باش تارتماقندن یعنی همیشه اوت یوقارو اور ونغه سوزلقدان
(کم) یوق (می شود) بولور شول سببندن ابلیسنی اوتدان یاراتدی .

رانده شد ابلیس از مستکبری * گشت مقبول آدم از مستغفری
(رانده) سورولمش (شد) بولدی (ابلیس) ابلیس (از مستکبری) تکبرلکن
یعنی تکبرلک قیلدی اوچون الله تعالی ننگ رحمتندن سورولدی (گشت)
ئهورلدی (مقبول) قبوللانمش بولوب (آدم) آدم علیه السلام (از مستغفری)

استغفار قىلدىق دان يعنى الله تعالى گە يالواروب گناھسن يارلقاۋنى تلهۋدن.

شد عزيز آدم چو استغفار کرد * خوار شد شيطان چو استكبار کرد
(شد) بولدى (عزيز) حرمتلى (آدم) آدم عليه السلام (چو) آنڭ اوچون
(استغفار) گناھسىنڭ يارلقاۋونى تلهۋنى (کرد) قىلدى (خوار) خور (شد)
بولدى (شيطان) ابليس (چو) آنڭ اوچون (استكبار) تكبرلەنۋنى (کرد)
قىلدى. تكبرلك شيطان فعلى ديو شول سببىن ئە يتولور.

خوشه چون سر بر كشد پستش كند * دانه پست افتد زبردستش كند
(خوشه) باشاق (چون) قايچان (سر) باشنى (بركشد) تارتسەدە يعنى
يوقارو كوتەروب تورتسەدە (پستش) توبەن (مېكند) قىلورلار يعنى
اوراق بىرلە كېسۈب آلورلار (دانه) اوراق (پست) توبەن (افتد) توشسەدە
(زبردستش) آنى قول اوستىدە (كند) قىلورلار.

در بيان علامت ابله‌ی

بو باب آھمقلىقنىڭ علامتى بيانئەدر

چار چیز آمد نشان ابله‌ی * باتو گویم تا بیای آگهی
(چار چیز) دورت نرسە (آمد) كىلدى (نشانى) علامت بولوب (ابله‌ی)
اھمقلىقغە (باتو) سىڭا (گویم) ئەيتىم (تا) تاينكە (بیایى) تابارسون (آگهی)
آگھلىقنى؛ يعنى آڭلاۋنى تابارسون.

عیب خود ابله نه بیند در جهان * باشد اندر جستن عیب كسان
(عیب خود) اوزىنڭ عیبى (ابله) اھمق كشى (نه بیند) كورمەس (در جهان)
دنیاۋە (باشد) بولور (اندر جستن) استەمكە (عیب كسان) كشىلرنڭ
عیبى؛ يعنى كشىنڭ عیبى تىكشورور.

تخم بخل اندردل خود کاشتن * و آنکه امید سخاوت داشتن
 (تخم بخل) صارانلقنك اورلغنى (اندردل خود) اوزينك كوڭلى اچنده
 (كاشتن) صاچماقلقندر يعنى اهمقلىقنك ايكنچى علامتى (و آنکه) دخى
 اول كشى كم (اميد سخاوت) يوماردلىق اميدىنى يعنى كشىلار يومارد
 ديسونلار ديونى (داشتن) توتماقلقندر يعنى اوزى صاران يومارد ديونى سويهر .

هر كه خلق از خلق او خوشنود نيست * هيچ قدرش بر در معبود نيست
 (هر كه) هر كم نك (خلق) كشى لر (از خلق او) آنك خلقندان
 (خوشنود) راضى (نيست) توڭلدر (هيچ قدرش) برده آنك حرمتى
 (بر در معبود) الله تعالى نك ايشگنده (نيست) بو قدر يعنى الله تعالى
 قاشنده قدر سز بولور .

هر كه اورا پيشه بدخويى بود * كار او پيوسته بدروى بود
 (هر كه) هر كم (اورا) آنك (پيشه) هنرى (بدخويى) ياوز خلقلى لق (بود)
 بولسه (كار او) اول كشىنك اشى (پيوسته) توتاش (بدروى) چتق يوز
 (بود) بولور يعنى آڭا هر كشى چتق يوزلى قارارلار .

خوى بد برتن بلاى جان بود * مردم بدخونه از انسان بود
 (خوى بد) ياوز خلق (برتن) نه نده (بلاى جان) جانغه بلاء يعنى كوڭلگه
 بلاء (بود) بولور (مردم بدخو) ياوز خلقلى اير (نه از انسان) كشىلردن
 توڭل (بود) بولور؛ يعنى كشىمن صايماق تيوشلى توڭل .

بخل شاحى از درخت دوزح است * آن بخيلك از سكان مسلخ است
 (بخل شاحى) صارانلق بو طاغى (از درخت دوزح است) تموغ نك
 يغاچنداندر (آن بخيلك) اول ناچار بولغان صارانلق (از سكان

مسلخ است) حیوان بوغازلی تورغان اورنداغی اتلردن در .

روی جنت را کجا یابد بخیل * پشه افتاده زیرپای پیل
(روی جنت را) جنت نك یوزینی (کجا) قایدہ (یابد) تابار (بخیل)
صاران کشی یعنی جنتی تاباس (پشه) سوری چین (افتاده) توشکان
(زیرپای پیل) فیل نك آباق آستینه؛ یعنی صاران کشی فیل نك آباق
آستینه توشکان چین کبیدر آندہ اول هلاک بولور .

باش ازبخل بخیلان برگران * تا نباشی از شمار ابلهان
(باش) بولسین (ازبخل بخیلان) صارانلار نك صارانوندان (برگران)
برچیتدہ (تا) تاینکه (نباشی) بولماسون (از شمار ابلهان) احمق لاردان
صایولوچی لاردن یعنی صارانلار غه قاتوشما .

در بیان عافیت از بلا

بوبات بلاءدن قوتولونی بیاندہ در

از بلا تارسته کردی ای عزیز * باز باید داشتن دست ازدو چیز
(از بلاء) بلاءدن (تا) تاینکه (رسته) قوتولماقنی (کردی) قیلساڭ
(ای عزیز) ای حرمتملو (باز) یندہ (باید) کیرهک بولور (داشتن)
توتماقلق (دست) قولنی (ازدو چیز) ایکی نرسہ دن .

روتو دست از نفس واز دنیا بدار * تا بلاهارا نباشد باتو کار
(رو) توروش سین (دست) قولسکنی (از نفس) نفس تله گان نرسہ دن
(واز دنیا) دخی دنیادان (بدار) توت سین (تا) تاینکه (بلاهارا) بلالرنك
(نباشد) بولماس (باتو) سیگا (کار) اشی .

وربه حرص و آز کردی مبتلا * باتو رو آرد زهر سو صد بلاء
 (ور) اگر (به حرص) دنیاغه کوئل صالو برله (وآن) دخی قناعتسزلك
 برله (کردی) بولساك (مبتلا) بلاءلشمش (باتو) سیگا (رو) یوز
 (آرد) کیتورور (زهر سو) هر طرفدان (صد بلاء) یوز بلاءنی .

آنکه نبود هیچ نقدش در میان * هر کجا باشد بود اندر امان
 (آنکه) اول کم (نبود) بولماس (هیچ نقدش) هیچ بر آتجهسی (در میان)
 بیلنده یعنی کمرنده (هر کجا) هر اورنده (باشد) بولسه (بود) بولور
 اول کشی (در امان) طنچلقده .

نفس و دنیا را رها کن ای پسر * باز رستی از بلاء و از خطر
 (نفس) نفس تله گان نرسه نی (و دنیا را) دخی دنیانی (رها) قویماقنی
 (کن) قیل سین (ای پسر) ای اوغل (باز) ینه (رستی) قوتولدك
 (از بلاء) بلاءدن (و از خطر) دخی قورقونوچمن .

ای بسا کس از برای نفس زار * در بلا افتاد و گشت از غم نزار
 (ای بسا کس) ای کوب کشی (از برای نفس) نفس رضالغی اوچون
 (زار) یغلاغوچی (در بلاء) بلاءغه (افتاد) توشدی (و گشت) دخی
 ئهورلدی (از غم) قایغودن (نزار) ضعیفلسککه .

از بلای نفس مرغ نامراد * آمد و در دام صیاد او افتاد
 (از بلای نفس) نفس بلاءسندن (مرغ نامراد) بغتسزقوش (آمد)
 ککیلدی (و در دام صیاد) دخی آوچی نك توزاغینه (او) اول قوش
 (افتاد) توشدی یعنی نفس رضاسی برله یور وچینی نفس توزا قغه توشورور *

تا دلت آرام یابد ای پسر * بود و نابود جهان یکسان شمار
 (تا) تا اینکه (دلت) سینک کولک (آرام) طنچلق (یابد) تابار
 (ای پسر) ای اوغل (بود) بولغانونی (ونابود) دخی بولماغانونی (یکسان)
 بر درجه ده (شمار) صای سین یعنی یوق دیوب بل .

از عذاب و قهر حق ایمن مباش * در پی آزار هر مؤمن مباش
 (از عذاب) عذابن (وقهر حق) دخی آچیغسننن الله تعالی نك (ایمن) قوتولغوچی
 (مباش) بولماسین (در پی آزار) رنجتو آرطنك (هر مؤمن) هرکشینی (مباش) بولماسین

در بلا یاری مخواه از هیچ کس * زانکه نبود جز خدا فریادرس
 (در بلا) بلا وقتند (یاری) یاردمنی (مخواه) تله مه سین (از هیچ کس)
 هیچ برکشیدن (زانکه) آنک اوچون (نبود) بولماس (جز خدا)
 الله تعالی دن باشقه (فریادرس) یاردم بیروچی .

هر که رارنجانیدی عذرش مخواه * تا نباشد خصم تو در عرصه گاه
 (هر که را) هرکمنی (رنجانیدی) رنجتمش بولساك (عذرش) آنک عذرونی
 (بمخواه) استه سین یعنی عذراوتن (تا) تا اینکه (نباشد) بولماس (خصم تو)
 سینک دعواچك (در عرصه گاه) قیامت کوننك [یعنی سیندن حق صوراب دعوا
 ایتوچی قیامت کوننك بولماس] .

گر غنا خواهد کسی از ذوالمنن * در قناعت می توانش یافتن
 (گر) اگر (غنا) بایلقنی (خواهد) تله سه (کسی) کشی (از ذوالمنن)
 ایند گولکر ایه سی بولغان الله تعالی دن (در قناعت) قناعتده (می توانش)
 کوچك بیتهر بایلقنی (یافتن) تاباقغه .

در بیان ستایش عقل عاقلان

بو باب عقلی كشيلىرنىڭ عقلرىنى ماقتاماقنى بياندهدر

هر كه را عقل است و دانش اى عزيز * دور بايد بود نش از چار چيز
(هر كه را) هر كه نىڭ (عقل است) عقلى بولسه (ودانش) دخى بلمه گى بولسه
(اى عزيز) اى حرمقاو (دور) يراق (بايد) ككيرهك (بودنش) آننىڭ
بولماقنى (از چار چيز) دورت نرسه دن.

كار خود باناسزا نكند رها * مردمى نكند بجاي ناسزا
(كار خود) اوزىنىڭ اشنى (باناسزا) تيوشسىزگه (نكند) قيلماس (رها)
تابشرماقنى (مردمى) ايرلك (نكند) قيلماس (بجاي ناسزا) تيوشسىز اورنغه
يعنى اورونسزغه قويما ديمك.

عقل دارى ميل بدكارى مكن * زين چو بگذشتى سكسارى مكن
(عقل) عقلنى (دارى) توتساك (ميل بدكارى) ياوز اشكه آوشونى (مكن)
قيلماسين (زين) اوشبوندىان (چو) قايچان (بگذشتى) اوتسهك (سكسارى)
جيكلىكنى يعنى جيكلى عقللىلقنى (مكن) قيلمه سين يعنى خالقنى
بوزوق ايتمه ديمكدر.

تاشوى پيش از همه در روزگار * دست در نان و نمك بكشاده دار
(تا) تاينكه (شوى) بولماق اوچون (پيش) الك (از همه) هر بر كشيدين
(در روزگار) زمانه ده (دست) قولكنى (در نان) ايكه كده (ونمك) دخى
طوزده (بكشاده) آچق (دار) توت سين يعنى يومارد بول.

تاتو باشى در زمانه دادگر * زير دستانرا نيكو داراي پسر

(تا) تاینکه (تو) سین (باشی) بولماق اوچون (در زمانه) زمانهده (داد) عدللكنى (گر) توتقوچى (زیر دستانرا) قول آستكداغیلرنى یعنی خدمتچى ككبیلرنى (نیگو) یغشى (دار) توتسین (ای پسر) ای اوغل یعنی قللاركنى قدرسز توتما هم آلا رغه ادب اویرهت.

هر که درپند خود آمد استوار * پند اورا دیگرى بندند کار (هرکه) هر کم (در پند خود) اوزینك اوگنده (آمد) ككیلدى ایسه (استوار) توغرى یعنی ككشیگه ئهیتکان اوگتى برله اوزیده بورسه (پند اورا) آنك اوگنده (دیگری) باشقهلار (بندند) باغلارلار (کار) اشنى

هر که از گفتار خود باشد ملول * قول اورا دیگرى نکند قبول (هرکه) هر کم (از گفتار خود) اوزینك ئهیتکاننن یعنی سوزننن (باشد) بولسه (ملول) یالقاو یعنی توتماسه (قول اورا) آنك سوزونى (دیگری) باشقهلار (نکنند) قیلماسلار (قبول) قبول یعنی اوگتن قبول قیلماسلار.

هر چه باشد در شریعت ناپسند * دور از خود کن که باشی هوشمند (هرچه) هر نرسه (باشد) بولسه (در شریعت) شریعتده (ناپسند) درست بولهاغان نرسه (دور) یراق (از خود) اوزگتنن (کن) قیل سین (که) کم (باشی) بولورسون (هوشمند) عقللى .

تا صواب کارینى سر بسر * بر مراد خود مکن کارای پسر (تا) تاینکه (صواب کار) توغرو اشنى (بینى) كورو اوچون (سر بسر) بارسونده یعنی هر بر اشكنى توغرى ایتهساك ككیلسه (بر مراد خود) اوزگنك تله دككچه (کار) اشنى (مکن) قیلما (ای پسر) ای اوغل؛ یعنی نفسك تله گاننى اشله بورمه دیمك .

در بیان رستکاری

بوبات قوتولماقنى بيانده كيلگاندر

هست بی شك رستکاری از سه چیز * باتو گویم یاد گیرش ای عزیز
(هست) بولغوجیدر (بی شك) شکسز (رستکاری) قوتولماق (از سه چیز)
اوج نرسه دن (باتو) سیگنا (گویم) ایتیم (یاد) خاطرگنده (گیرش) نوت
سین آنی (ای عزیز) ای هرمتلو کشی .

زان یکی ترسیدنست از ذوالجلال * دویم آمد جستن قوت حلال
(زان) اوشبو اوچدن (یکی) برنجیسی (ترسیدنست) قورقماققدر
(از ذوالجلال) الوغلق ایهسی بولغان الله تعالی دن (دویم) ایکنچیسی
(آمد) کیلدی (جستن) استهمکک (قوت حلال) حلال آزقنى یعنی حلال
ککسب برله بولغان آزقنى تابماقدر .

سیمین رفتن بود بر راه راست * رستکارست آنکه این خصلت و راست
(سیمین) اوچنچیسی (رفتن) بارماقلى (بود) بولدی (بر راه راست) نوغری
بولغوجی بولغه (رستکارست) قوتولغوجی در (آنکه) اول کم (این خصلت)
اوشبو اولوش یعنی اوشبو اوج نرسه (و راست) آگادر یعنی آنک برله
بواوج نرسه بولسه اول کشی قوتولور .

گرتواضع پیشه گیری ای جوان * دوست دارندت همه خلق جهان
(گر) اگر (تواضع) توبه نچیلکنی (پیشه) هنر ایتب (گیری) توتساك
(ای جوان) ای یکت (دوست) دوست (دارندت) توتارلار سینی (همه
خلق جهان) دنیا خلقینك بارچه سیده یعنی سویو کلی کوررلر .

سر مکن در پیش دنیا دار پست * ور کنی بیشک رود دینت زدست
 (سر) باشکنی (مکن) قیلمه (در پیش دنیا دار) دنیا توتوچیلارنىڭ
 آلدنسه یعنی بايلار آلدنسه (پست) توبهين (ور) اگر (كنى)
 قىلساڭ سىن (بیشك) شكسز (رود) كىتەر (دىنت) سىنڭ دىنڭ
 (زدست) قولسكندان ؛ یعنی اوچدىن ايكسى كىتەر دىوب رسولمز ئەيتگان .

بهرزىر مستای دنیا داررا * تاچه خواهی کرد این مردار را
 (بهرزىر) آلتون اوچون (مستای) ماقتاما (دنیا داررا) دنیا توتقوچىنى
 (تا) تايفنگه (چه) نرسهنى (خواهى) تلى سون (کرد) قىلماقنى یعنی نى عجب اش
 (این مردار را) اوشبوئوله كسه دنىيانى یعنی نى قىلمق تلى سون دىمكدر .

مردگانند اغنیای روز کار * ای پسر بامردگان صحبت مدار
 (مردگانند) ئولكلردر (اغنیای روزكار) زمانه نڭ بايلارى (ای
 پسر) (ای اوغىل) بامردگان (ئولكلر برله) صحبت (اولتوروشونى
 مدار) توتما .

هر که او از حرص دنیا دار شد * بیگمان ازوی خدا بیزار شد
 (هر كه) هر كم (او) اولكشى (از حرص) كوكل بىرودن (دنیا)
 دنىيانى (دار) توتقوچى (شد) بولسه (بیگمان) شكسز (ازوی)
 آناردان (خدا) الله تعالى (بىزار) بىزگوچى (شد) بولور یعنی الله تعالى
 آثار رحمت قىلماس .

مال و زر بىحد بدست آورده گیر * بعد از آن دز گور حسرت برده گیر
 (مال) مالنى (وزر) دغى آلتوننى (بى حد) چىكسز (بدست) قولغه
 (آورده) كىتورونى (گیر) توت سىن (بعد از آن) آنندان صوكڭ

(درگور) قبروڳه (حسرت) قايغونى (برده) اياتونى (گير) توت سين .

در بيان فضائل ذكر

بوياب الله تعالى نى ياد ايتونڭ فضيلتلىرىنى بيانىدە در

باش دايم اى پسر باياد حق * گر خبر دارى ز عدل و داد حق
(باش) بول سين (دايم) هميشه (اى پسر) اى اوغل (باياد حق) الله تعالى نى
ياد ايتو برله (گر) اگر (خبردارى) خبر توتساڭ (ز عدل) عدلدىن
(و داد حق) دخى توغرىلغىدىن الله تعالى نىڭ يعنى الله تعالى نىڭ گناه
يارلقاوندىن حېرىڭ بولسه .

زنده دار از ذكر صبح و شام را * در تغافل مگذر آن ايام را
(زنده) ترك (دار) توت سين (از ذكر) الله تعالى نى ياد ايتودن (صبح)
طاڭنى (و شام را) دخى كيچنى (در تغافل) غافللىكده (مگذر) اوتكارمه (آن
ايام را) اول كونلرڭنى يعنى دنياده ذكر دن وقتڭنى بوش اوتكارمه .

ياد حق آمد خدا اين روح را * مرهم آمد اين دل مجروح را
(ياد حق) الله تعالى نى ياد ايتو (آمد) كىلىدى (خدا) آزق بولوب
(اين روح را) اوشبو جانغه (مرهم) دارو بولوب (آمد) كىلور
(اين دل مجروح را) اوشبو جراحقلى كوڭلگه .

ياد حق گرمونس جانت بود * كى هواى كاخ و ايوانت بود
(ياد حق) الله تعالى نى ياد ايتو (گر) اگر (مونس جانت) سېنىڭ جانوڭا
اييهلەنگوچى (بود) بولسه (كى) نىچىك (هواى كاخ) چارداق تلهوى
(و ايوانت) دخى سراينى تلهو (بود) بولور يعنى البته بولار بولماس .

گر زمانی غافل از رحمانی شوی * اندر آن دم همدم شیطان شوی
 (گر) اگر (زمانی) بر وقتقنه (غافل) بوش کوئل (از رحمانی)
 الله تعالی دن (شوی) بولساك (اندر آن دم) اول صولوده (همدم شیطان)
 شیطان نك اولطر شچیسی (شوی) بولورسون .

ذکر را اخلاص می باید نخست * ذکر بی اخلاص کی باشد درست
 (ذکر را) الله تعالی نی یاد ایتوگه (اخلاص) اخلاص (می باید) کیرهك بولور
 (نخست) ئلك (ذکر) الله تعالی نی یاد ایتو (بی اخلاص) کوئل صالمیچه (کی) نیچك
 (باشد) بولور (درست) تمام یعنی کورکام وتولوغ بولماس هم درستک بولماس *

مؤمنان ذکر خدا بسیار گوی * تابیبی درد و عالم آب روی
 (مؤمنان) ای مؤمن (ذکر خدا) الله تعالی نی ذکر ایتونی (بسیار) کوب
 (گوی) ایت سین (تا) تاینکه (بیابی) تابارسون (در دو عالم) ایکی
 عالمده یعنی دنیا آخرتده (آب روی) یوز صوینی یعنی قدر و حرمتنی .

ذکر بر سه وجه باشد بی خلاف * تو ندانی این سخن راز گزاف
 (ذکر) الله تعالی نی یاد ایتو (بر سه وجه) اوچ روش اوزره (باشد) بولور
 (بی خلاف) برده خلافسز شکسز (تو) سین (ندانی) بلمه (این سخن را)
 اوشبو سوزنی (زگراف) بوشدن یعنی یالغان دن دیب .

عام را نبود بجز ذکر زبان * ذکر خاصان باشد از دل بیگمان
 (عام را) نادانلارغه (نبود) بولماس (بجز ذکر زبان) نلنك یاد ایتووندن
 باشقه یعنی نادان خلق تل برله گنه الله تعالی نی یاد ایتو اما قلبی یوقلار
 (ذکر خاصان) عالمرنك الله تعالی نی یاد ایتولری (باشد) بولور (از دل)

كوئىل دن (بىگمان) شىكسىز يعنى عالاملرنىڭ ذىكرلىرى كوئىل اخلاص بىرلەدر .

ذىكر خاص الخاص ذىكر سىر بود * ھىر كە ذىكر نىست او خاسر بود
(ذىكر خاص الخاص) بىگىرەك الله تعالى يولونىدە بولغان كىشىلرنىڭ ذىكرلىرى
(ذىكر سىر) ياشىرنىڭ ذىكرى (بود) بولور (ھىر كە) ھىر كەم (ذىكر نىست)
ذىكر ئەيتوچى بولماسە (او) اول كىشى (خاسر) ئايغىر غوچى (بود) بولور .

ذىكر بى تعظيم كىفتىن بدعتىست * و آن دران يك شرط ديگر حرمتىست
(ذىكر) الله تعالى نى ياد ايتونى (بى تعظيم) الوغلاودان باشقە (كىفتىن) ئەيتەمەك
(بدعتىس) بدعتىدر (و آن دران) آن دان باشقە (يك شرط ديگر) ايكىنچى
بىر شرطى (حرمتىست) الوغلاودر مىثلاظھارت بىرلە يىغىشى كىيۇم تېلەغە قارىشوبولوب

ھىست بىر ھىر عضو را ذىكر ديگر * ھىقت اعضا ھىست ذىكر اى پىسر
(ھىست) بولغوچىدىر (بىر ھىر عضو را) ھىر بىر اعضا اوچۇن (ذىكر ديگر) باشقە
بولغان بىر ذىكر (ھىقت اعضا) جىدى اعضا (ھىست) بولغوچىدىر (ذىكر)
الله تعالى نى ياد ايتوچى (اى پىسر) اى اوغل .

يارى ھىر عاجز آمد ذىكر دست * ذىكر پاخىشان زىارت كىردىست
(يارى) ياردەم بىيۇمەك (ھىر عاجز) ھىر بىر مىتاج كىشىگە (آمد) كىلىدى
(ذىكر دست) قولنىڭ ذىكرى بولوب (ذىكر پا) ايانىڭ ذىكرى (خىشان)
قۇنداشلارنى (زىارت) زىارت (كىردىست) قىلماقلىقىدىر يعنى آلاغە بارۇ .

ذىكر چشم از خوف حق بىگىرىستن * بازدر آيات از نگرىستن
(ذىكر چشم) كوزنىڭ ذىكرى (از خوف حق) الله تعالى نى قۇر قۇدان (بىگىر
ىستن) بىغلاماقلىقىدىر (باز) يىنە (در آيات او) الله تعالى نىڭ مىثلاظھارتىدە
(نگرىستن) قاراماقلىقىدىر يعنى الله تعالى نىڭ ياراتقان نىسەلىرىدە .

استماع قول رحمان ذکر گوش * تا توانی روز شب در ذکر گوش
(استماع قول رحمان) رحمت قیلغوچی الله تعالی نلک سوزنی ایشقو
(ذکر گوش) قلاقنک ذکر بیدر (تا) تاینکه (توانی) کوچک بیقسه (روز)
کوندز (و شب) دخی کیچ (در ذکر) الله تعالی نی یاد ایتوگه (گوش) طرش سین.

اشتیاق حق بود ذکر دلت * گوش تا این ذکر کرد حاصلت
(اشتیاق حق) الله تعالی گه کوئل صالو (بود) بولدی (ذکر دلت) سینک
کوئلکنک ذکر (گوش) طرش سین (تا) تاینکه (ابن ذکر)
اوشبو ذکرنی (کرد) قیلغانچه (حاصلت) سینک ابرشکوچک.

آنکه از جهلست دائم در گناه * کی حلاوت یابد از ذکر اله
(آنکه) اول کم (از جهلست) نادانلقداندر (دائم) همیشه (در گناه)
گناهده بولماقلق (کی) قایچان (حلاوت) لنتنی (یابد) تابار (از ذکر اله)
الله تبارک و تعالی نی یاد ایتودن یعنی البته تابماس.

خواندن قرآن بود ذکر لسان * هر کیرا این نیست هست از مفلسان
(خواندن قرآن) قرآننی اوقوماقلق (بود) بولدی (ذکر لسان) نلنک
ذکر (هر کیرا) هر کمکنک (این) اوشبو ذکر (نیست) یوقدر هست
بولفوجیدراول کشی (از مفلسان) مفلسلردن یعنی آخرتنی ایسکه آلمانچی لاردن

شکر نعمتهای حق میگو مدام * تا کند حق بر تو نعمتها تمام
(شکر نعمتهای حق) الله تعالی نلک نعمتلرینه شکر ایتونی (میگو) ایت سین
(مدام) همیشه (تا) تاینکه (کند) قیلور (حق) الله تعالی (برتو) سینکا
(نعمتها) نعمتلرنی (تمام) تمام یعنی کوب بیروور.

حمد خالق بر زبان داری پسر * عمر تا برباد ندهی سر بسر

(ھەم خالق) اللہ تعالیٰ نى ماقناونى (برزبان) تىلدە (دار) توت سىن
 (اى پسر) اى اوغل (عمر) عمرگنى (تا) تاينكە (برباد) يىلگە
 (نىھى) بىرمە (سربسر) باشىن باشقە يعنى بار سىندە .

لب مېنبان جز بذكر كردكار * زانكە پاكانرا ھەمىن بودست كار
 (لب) ايرنى (مېنبان) قىلمىداتە (جز بند كردكار) اللہ تعالیٰ نىڭ
 ذكرىن باشقە (زانكە) آنڭ اوچون (پاكانرا) پاكلارنىڭ (ھەمىن)
 اوشبو (بودست) بولغاندر (كار) اشى يعنى حق قل ھمىشە ذكرە بولور .

در بیان زندگانی باخلق

بوبات كشيلىر برله تركلك قىلوني بياندر

بر ھەمە كس نيك باشد چارچيز * باتو گويم ياد گيرش اى عزيز
 (بر ھەمە كس) ھر كشيگە دە (نيك) ايزگو (باشد) بولور (چارچيز)
 دورت نرسە (باتو) سىڭا (گويم) ايتىم (ياد) يادگىدە (گيرش) توت
 سىن آنى (اى عزيز) اى ھرمقلو يعنى اونوتە ايسگىدە توت .

اول آن باشد كە باشى دادگر * ھم ز عقل خویش باشى باخبر
 (اول) اول (آن باشد) اول بولور (كە) كەم (باشى) بول سىن (داد)
 عدل كنى (گير) توتقوچى (ھەم) ھەم (يىزە) ز عقل خویش (اوزگنىڭ)
 عقلگىن (باشى) بول سىن (باخبر) خبر برله يعنى عقلگىنى آڭلاب
 تىوشلى رەوشىدە بول .

باشكيبايى تقرب كردنست * حرمت مردم بجای آوردنست
 (باشكيبايى) صبر ايتقوچى بولماقلىق برله (تقرب) اللہ تعالیٰ گە باقماقنى

(کردنست) قیلماقلقدیر (حرمت مردم) ایرنلک حرمتنی (بجای) اورنینه یعنی تیوشلی رهوشده (آوردنست) کینورمه کلکدر .

در بیان اخلاق ذمیه

بوبات ناچار بولغان خلقلارنی بیانده در

چار چیز دیگر ای نیگو سرشت * هست از جمله خلاق نیک زشت (چار چیز دیگر) ایکنچی دورت نرسه (ای نیگو سرشت) ای ایندگر طبیعتای (هست) باردر (از جمله خلاق) خلقلارنلک جمله سندن (نیک) بیک (زشت) ناچار ی یعنی بیک قباحت بولغانی .

زان چهار اول حسد کینی بود * زان گذشتی عجب خود بینی بود (زان چهار) اوشبو دورتسندن (اول) اولگسی (حسد) حسد (کینی) اچده دشمنانلق توتماق (بود) بولور (زان) اوشبونسندن (گذشتی) اوتسهك (عجب) عجب (خود بینی) اوزننی کورمه کلک بولغان عجب (بود) بولور یعنی عجب اوزنه اوزك ایسك کیتو عجبله نودر .

خشم را دیگر فرو ناخوردن است * خصلت چارم بخیلی کردن است (خشم را) آچیننی (دیگر) باشقهسی یعنی اوچنچیسی (فرو) اچکه (ناخوردنست) پیه سسزلکدر (خصلت چارم) دورتنچی خلق (بخیلی) صارانلق (کردهنست) قیلماقلقدیر .

ای پسر کم کرد این خصال * از برای آنکه زشت است این فعال (ای پسر) ای اوغل (کم) آز (گرد) ده یلهن (کرد این خصال) بو خلقلارنلک طرفنده (از برای آنکه) آنلک اوچون کم (زشت است) قباحتدر (این فعال) بواشدر .

غل و غش بگزارو چون زړ پاك شو * پش اذا نكه خاك گردى خاك شو
 (غل و غش) چيتمس قاتوشه تورغان نرسه لردن (بگزار) اوت سين
 (و چون زر) دخى آلتون كى (پاك) پاك (شو) بول سين (پيش از انكه)
 آلمن ئلك كم (خاك گردى) توفراق بولورسون (خاك) توفراق (شو) بول
 سين يعنى ئولودن ئلك توبه نچىلكلى بول .

حرص بگزار و قناعت پيشه كن * آخر از مردن يكى اندیشه كن
 (حرص) دنيا مالينه كوئل سالودن (بگزار) اوت سين (وقناعت) دخى
 قناعت قيلونى (پيشه) هنر (كن) قيل سين (آخر) سوئندن (از مردن)
 اوله كسن (يكى) برگنه (اندیشه) صاغشنى (كن) قيل سين يعنى اولمنى
 برگنه مرتبه بولسه ده ايسگه توشر .

در بيان چارچيز بقاندارد

بوياب اوزاق بولماغان دورت نرسه نى بيانده در

چارچيز اى خواجه كم دارد بقا * گوش داراى مؤمن ميمون لقا
 (چارچيز) دورت نرسه (اى خواجه) اى خوجه (كم) آز (دارد) توتار
 (بقا) قالونى يعنى كو بىكه بارماس (گوش) قولاغئنى (دار) توت سين
 (اى مؤمن ميمون لقا) اى كوركام يولفولى مؤمن .

جور سلطانرا بقا كمتر بود * پس عتاب دوستان خوشتر بود
 (جورى سلطانرا) پادشاهنىك ظلمينه (بقا) قالماقلق (كمتر) آزراف
 (بود) بولور (پس) مونكى سوئنده (عتاب دوستان) دوستلارنىك شلتهسى
 (خوشتر) خوشراق (بود) بولور . شاهنىك جفاسى آز اولور صبر كيرهك .

ديگر آن مهر يكه باشد از زنان * بن بقا چون صحبت ناجنس دان

(دیگر) ایکنچی (آن مهریکه) اول محبت کم (باشد) بولور (از زنان) خاتونلاردان (بی بقا) قالوسزلق (چون صحبت ناجنس) نینگ بولماغاننک یورشوی کبی (دان) بل سین مثلا پادشاه برله فقیرنک یورشوی کبی .

گرچه باشد زن زمانی مهربان * چون کم آید بهره بکشاید زبان (گرچه) (باشد) بولسه ده (زن) خاتون (زمانی) بر زمانده (مهربان) محبتلی و شفقتلی (چون) قایچان (کم) آز (آید) کیلسه (بهره) اولوش یعنی رزق (بکشاید) آچار اول خاتون (زبان) تلنی یعنی تویدر میسون آشاتمیسن دیور .

بارعیت چون کند سلطان ستم * مرورا باشد بقادر ملک کم (بارعیت) عسکرلرینه (چون) قایچان (کند) قیلسه (سلطان) پادشاه (ستم) ظاهنی یعنی رنجتسه (مرورا) اول پادشاهغه (باشد) بولور (بقا) قالو (در ملک) پادشاهلغنده (کم) آز یعنی کوپ تورا آلماس .

گر ترا ازدوستان آمد عتاب * کم بقا باشد چو خط بروی آب (گر) اگر (ترا) سیگا (از دوستان) دوستلاردان (آمد) کیلسه (عتاب) شلته (کم) آز (بقا) قالوی (باشد) بولور (چو خط) یازو کبی (بروی آب) صواوستنده یعنی صواوستنده یازو تیز بندکی کبی .

چون بناجنسان نشنید آدمی * که ترک بیند از ایشان همدی (چون) قایچان (بناجنسان) ایش بولماغانلار برله (نشید) اولتورسه (آدمی) برکشی (که ترک) بیک آز (بیند) کورر (از ایشان) آلاردن (همدی) یولد اشلقنی کوئلایلکنی .

زاغ چون فارغ زبوی گل بود * نفر تش از صحبت بلبل بود

(زاغ) قارغا (فارغ) بيزرۇچى (زبوى گل) گل ايسىندىن (بود) بولور
(نىفرتىش) آنىڭ چىركىكانووى (از صحبت بابل) ساندوغاچنىڭ برگە
بولماقندىن (بود) بولور يعنى ساندوغاچ ياندىن قاچار .

صحبت ناجىس جان گاهى بود * جملە را ازىن حال آ گاهى بود
(صحبت ناجىس) ايش بولماغاننىڭ اولتوروشماقنى (جان گاهى) جاننى
رىجىتۇچى (بود) بولور (جملە را) ھىركشىگە (ازىن حال) اوشبو حالدىن
(آ گاهى) آڭلاغۇچىلىق (بود) بولور .

چون ترا ناجىس آيدىر نظر * اى پسر چون باد ازوى درگذر
(چون) قايچان (ترا) سىڭا (ناجىس) تىڭ بولماغان كىشى (آيد) كىلسە
(در نظر) قاراوڭە يعنى كوز آلدوڭە (اى پسر) اى اوغل (چون باد)
يىل كىبى (ازوى) آناردان (درگذر) اوت سىن يعنى قاچ .

دەريانىڭ علامەت مەنبەرى

بو باب اشى كىرىگە كىتكەن كىشىنىڭ علامەتى بىياندەدر

چارچىر آمد نشان مەنبەرى * ياد گىرىش گر توروشن خاطرى
(چارچىز) دورت نرسە (آمد) كىلدى (نشان) علامەت بولوب (مەنبەرى)
مەنبەرلىككە (ياد) خاطرئىدە (گىرىش) توت سىن آنى (گر) اگر (تو)
سىن (روشن خاطرى) توزوك اوپىلى بولساڭ * مەنبەرى = اشى كىرى كىتكەن كىشى

ھىر كە پند دوستان نىكند قبول * در حقيقت مەنبەرى است آن بو الفضول
(ھىر كە) ھىر كىم (پند دوستان) دوستلارنىڭ اوڭتەنى (نىكند) قىلماس
(قبول) قبول (در حقيقت) درستلىككە (آن) اول كىشى (بو الفضول)
نادانلىق و احمىلقنىڭ آناسى؛ يعنى عقلسىز اورونسىز قىلىنۇچى .

مدبری باشد با ابله مشورت * هم بجاهل دادن سیم و زرت
 (مدبری) مدبرلك (باشد) بولور (با ابله) احمق برله (مشورت)
 كيكاشو (هم) بنه (بجاهل) نادانغه (دادن) بیره كلك (سیم)
 كمشنی (وزرت) دخی آلتونگنی ؛ مدبر یوز دوندر وچی معنائدهدر .

مشورت هر کس که با ابله کند * دیو ملعونش سك گمراه کند
 (مشورت) كيكاشونی (هر کس كه) هرکشی کم (با ابله) احمق برله
 (کند) قیلسه (دیو ملعون) الله تعالی نك رحمتندن یراق بولغان شیطان
 (اش) آنی (سك گمراهی) قوتورغان أت (کند) قیلور .

هر که از دنیا نگیرد عبرتی * هست ازان مدبری جهانرا نقرتی
 (هر که) هر کم (از دنیا) دنیادان (نگیرد) توتماسه (عبرتی) عبرتنی
 (هست) بولغوچیدر (ازان مدبری) اول احمقدان (جهانرا) دنیاغه
 (نقرتی) قاقماقلق یعنی عبرت آلمانگان کشیدن دنیا قچار .

آنکه مال و زر دهد با جاهلان * اینچنان کس کی بود از مقبلان
 (آنکه) اول کم (مال) مالنی (و زر) دخی آلتوننی (دهد) بیدر
 (با جاهلان) نادانلارغه (اینچنان کس) شونك کبی کشی (کی) نناك
 (بود) بولور (از مقبلان) یخشیلاردان یعنی البته بولماس .

زرچو ابله را همی آید بکف * میکند اسرافومی سازد تلف
 (زر) آلتون (چو) قایچان (ابله را) احمقغه (همی) همیشه (آید)
 كیلور (بکف) قولینه (میکند) قیلور اول نادان (اسراف) اسراف
 یعنی اورونسزغه بیدرور (ومی سازد) دخی توزور (تلف) ئهره م .

عبرتی گیر از زمانه ای جوان * تانباشی از شمار ابلهان

(عبرتی) عبرتنی (گیر) توت سین (از زمانه) زمانه دن (ای جوان)
 ای یکت (تا) تاینکه (نباشی) بولماسون (از-شمار ابلهان)
 عقلسز لاردان صایلوچیلاردان یعنی عقلسز دیولماسون .

نشود از دوست مدبر پندرا * از جهالت بکسلد پیوندرا
 (نشود) طکلاماس (از دوست) دوستلغین (ابله) احمق کشی (پندرا)
 اوگتنی (از جهالت) نادانلغین (بکسلد) قایتارور (پیوندرا) دوستلغنی
 یعنی اوگت بیرگان کشسینه دشمن بولور دوستلغین قاچار .

هر که را از عقل آگاهی بود * نزد او ادبار گمراهی بود
 (هر که را) هر کمنک (از عقل) عقلدان (آگاهی) آگی (بود) بولسه
 (نزد او) آنک قاشنه (ادبار) ادباردیگانی (گمراهی) آزغلق (بود) بولور .

در بیان علامت بزرگی

بو باب الوغلقنک علامتنی بیانده در .

چار چیز آمد بزرگ و معتبر * می نماید خرد لیکن در نظر
 (چار چیز) دورت نرسه (آمد) کیلدی (بزرگ) الوغ (و معتبر)
 دخی اعتبارلی بولوب (می نماید) کورنور (خرد) کچکنه (لیکن)
 آلا بولسه ده (در نظر) قاراوده یعنی کچکنه کبی .

زان یکی خصمست و دیگر آتش است * باز بیماری گزدل ناخوشست
 (زان) اوشبو دورتن (یکی) برسیمی (خصم است) دشمندر (و دیگر)
 دخی ایکنچبسی (آتش است) اوتدر (باز) ینه (بیماری) آورو (گز)
 اول آورودان (دل) کوکل (ناخوش است) خوش توگلددر یعنی کوکلگه
 اوخشاولی هم قبول نرسه توگلددر .

چار مین دانش که آراید ترا * این همه تاخورد نماید ترا
(چارمین) دورتنجیسی (دانش) علم دز (ککه) کم (آراید) زینتار
(ترا) سینى (این) اوشبونگ (همه) بارچەسى (تا) ناینکه (خرد) خور
(نماید) کورنمهسون (ترا) سیئا .

هر که در چشمش عدو باشد حقیر * از برای او کند روزی نفیر
(هر که) هر کم (در چشمش) آنک (کوزنده) عدو (دشمن) باشد
بولسه (حقیر) خور یعنی خور کورسه (از برای او) اول دشمن او چون
(کند) قیلور (روزی) بر کوننی (نفیر) ایرشمه کنی .

ذره آتش چو شد افروخته * بینی ازوی عالمی را سوخته
(ذره آتش) اوتنک اوچقنی (چو) قاپچان (شد) بولسه (افروخته)
یالقنلانمش (بینی) کورورسون (ازوی) آناردان (عالمیرا) بر شهرنی
(سوخته) یانغوچی یعنی آزغنه دن کوب ضرر بولور .

علم اگر اندک بود خوارش مدار * زانکه دارد علم قدر بی شمار
(علم) عام (اگر) اگر (اندک) آزغنه (بود) بولسه (خوارش)
آنی خور (مدار) توتنه سین (زانکه) آنک اوچون (دارد) توتار (علم)
علم (قدر) حرهقنی (بی شمار) صایوسز یعنی چیکسز دیهکدر .

رنج اندک را بکن غم خواره کی * ورنه بینی عجز زین بیمار کی
(رنج اندکرا) آزغنه آوروغه (بکن) قیل سین (غم خواره کی) قایغو
ییمه کنی (ورنه) اگر بولای قیلماساک یعنی آز آوروغه دوا قیلو
قایغوسنده بولماساک (بینی) کورورسون (عجز) عاجزلکنی (زین
بیماره کی) اوشبو آوردان یعنی آوروغه آز وقتندن دوا ایت یوخسه
آورو آرتوب جفا کورورسون .

درد سر را چون نجوید کس علاج * خوف آن باشد که بدگرد مزاج
 (درد سر را) باش آغرسینه (چون) قاپچان (نجوید) استهسه (کس)
 کشی (علاج) دوانی (خوف آن) آنک قورقووی (باشد) بولور (که)
 کم (بدگردد) ناچار ایور (مزاج) طبیعتی یعنی طبیعتکه آورو کیتتر.

باش از طعام مخالف بر حذر * پیش ازان گز پادرای ای پسر
 (باش) بول سین (از طعام مخالف) کوئلکه یاراماغان آشدان (بر حذر)
 صاقلانوده (پیش) الک (ازان) اوشبو حالدن (گزیا) آیاقدان
 (درایی) کیتگانچه (ای پسر) ای اوغل یعنی آورو ایرشکانچه صاقلان.

آتش اندک توان کشتن باب * وای آن ساعتکه گیرد آتهاب
 (آتش اندک) کچکنه اوتنی (توان) کوچ بیتهر (کشتن) اولترمککه
 (باب) صوبرله (وای) نی اوکنچ (آن ساعتکه) اول وقت کم (گیرد)
 توتاروت (آتهاب) یالقنلانونی یعنی یالقنلانوب زورایور صوجیکه آلماس.

در بیان چار چیز که تابع شود

بویاب دورت نرسه نی بیانده در اول دورت نرسه اییهرگوچی بولور
 یعنی ایکنچی دورت نرسه گه.

ای پسر هر کس که دارد چار چیز * چار دیگر هم شود موجود نیز
 (ای پسر) ای اوغل (هر کس که) هر کشی کم (دارد) توتسه
 (چار چیز) دورت نرسه نی (چار دیگر) ایکنچی دورت (هم) دخی
 (شود) بولور (موجود) بار (نیز) ینه یعنی بر دورت نرسه بولسه آنک ینه
 دورتسی بولور.

عاقبت رسوای آید از لجاج * خشم را نکند پشیمانی علاج

(عاقبت) صوگره (رسوایی) خورلق (آید) کیلور (از لجاج) دشمانلقدان
یعنی اورونسز دشمانلق توتودان (خشم را) آچوغه (نکند) قیلماس
(پشیمانی) اوکفه کلک (علاج) دارونی یعنی فائده بیرمهس.

بیگمان از کبر خیزد دشمنانی * حاصل آید خواری از کاهل تنی
(بیگمان) شیکسز (از کبر) تکبر لکسن (خیزد) قوبار (دشمنانی)
دشمانلق (حاصل) ایرشکچی بولوب (آید) کیلور (خواری) خورلق
(از کاهل تنی) یالقاو تهنلیلکسن.

چون لجوجی درمیان پیدا شود * بنده از شومی اورسوا شود
(چون) قایچان (لجوجی) دشمانلق (درمیان) آراده (پیدا) بلنگوچی
(شود) بولسه (بنده) کشی (از شومی او) اول دشمانلقنک شوملغندان
(رسوا) خور (شود) بولور.

خشم خود را چون راند جاهلی * جز پشیمانش نبود حاصلی
(خشم خود را) اوزینک آچیغسنی (راند) سورور (جاهلی) عقلسز
(جز پشیمانش) قایغو واوکنودن باشقه (نبود) بولماس (حاصلی) ایرشکان
نرسهسی یعنی دشمانلق توتوب یورور اما اوزینه ضرردان باشقه بولماس.

هر که گشت از کبر بالا گردنش * دوستان کردند آخردشمنش
(هر که) هرکم (گشت) ئورلئی (از کبر) تکبر لکسن (بالا) یوقارو
(گردنش) آنک موینی (دوستان) دوستلار (کردند) ئوریلورلر
(آخر) صوگره (دشمنش) آنک دشمنانی بولوب یعنی تکبر لک
دوستلارنی بیزددر.

کاهلی را هر که سازد پیشه * آید از خواری پایش تیشه

(كاهلى را) يالقاولقنى (هركه) هر كم (سازد) توزوسه (پيشه) هنر
ايتب (آيده) كيلور (ازخوارى) خورلقدان (بپايش) آنك آباغينه
(نیشه) بربالطه يعنى خورلققه توشهر ديمكدر.

خشم خودار اگر فرو نخورد كسى * عاقبت بيند پشيمانى بسى
(خشم خودرا) اوزبنك آچينسى (اگر) اگر (فرو) اچينه (نخورد)
(بييهسه) (كسى) ككى (عاقبت) سوگره (بيند) كورر (پشيمانى)
اوكنونى (بسى) كوب

در بيان چار چيز كه از چار چيز تمام مى شود

بوبات دورت نرسه دورت نرسه دن كامل بولونى بيانده در

چار چيز از چار ديگر شد تمام * چون شنيدى ياد دارى اى غلام
(چار چيز) دورت نرسه (از چار ديگر) ايكنچى دورتدن (شد) بولور
(تمام) كامل (چون) قايعان (شنودى) ايشتسهك (ياد) خاطرگده
(دارى) توت سين (اى غلام) اى اوغل .

دانش مرد از خرد گيرد كمال * از عمل نيت همى يابد جمال
(دانش) علمى (مرد) آدم نك (از خرد) عقلمدان (گيرد) توتسار
(كمال) كاملكنى (از عمل) عملدن (نيت) نيت (همى) هميشه (يابد)
تابار (جمال) كور كاملكنى يعنى عمل برله نيت كور كام بولور ديمكدر.

دينت از پرهيزى كامل ميشود * نعمتت از شكر شامل ميشود
(دينت) سينك دينك (از پرهيزى) تقوالقدان (كامل) بتون (ميشود)
بولور (نعمت) سينك نعمتك (از شكر) شكر قياودان (شامل)
چلغاب آلوچى يعنى كوب (ميشود) بولور.

هست دانش را کمالی از خرد * نیت را بی عمل کس ننگرد
 (هست) بولغوجیدر (دانش را) علمگه (کمالی) کاملک (از خرد)
 عقلدان (نیت را) سینک نیتگه (بی عمل) عملسز بولغان نیتگا (کس)
 کشی (ننگرد) قاراماز .

شکر نعمت را کمال میدهد * غافلانرا گو شمالی میدهد
 (شکر) الله تعالی ناک بیروگانینه شکر ایتو (نعمت را) نعمتگه (کمال)
 توزوکلک نی (میدهد) بیروور (غافلانرا) شکردن بوش بولوچیلارغه
 (گوشمالی) قلاق بورونی (میدهد) بیروور یعنی ادبکه کیتروور
 نعمتی بتهر فقیر بولور .

شکر ناکردن زوال نعمتست * بهره شا کر کمال نعمتست
 (شکر) شکر (ناکردن) قیلماوچیلق (زوال نعمتست) نعمتنگ کیتووینه
 سببدر (بهره شا کر) شکر قیلوچیلک اولوشی (کمال نعمت است)
 نعمتنگ توزوکلگینه سببدر یعنی شکر قیلو نعمتی آرتدر .

علم را بی عقل نتوان کار بست * پیش بی عقلان نمی باید نشست
 (علم را) علمگه (بی عقل) عقلسز (نتوان) ممکن بولماس (کار) اشنی
 (بست) باغلارغه (پیش بی عقلان) عقلسزلارنگ آلدنده (نمی باید)
 کیره کیهس (نشست) اولطرو یعنی آلا طرفند یورمه و تیوش .

بی خرد دانش و بالست ای پسر * علم مرغ و عقل بال است ای پسر
 (بی خرد) عقلسز (دانش) علم (و بالست) گناهدر (ای پسر) ای اوغل
 (علم) علم (مرغ) قشدر (و عقل) دخی عقل (بال است) قاناتسدر
 (ای پسر) ای اوغل یعنی عقلسز علم قانانسز قوش کپی بولا .

هر که علمی دارد و نبود بر آن * از طریق عقل باشد برگران
 (هر که) هر کم (علمی) بر علمنی (دارد) توتار (ونبود) بولماس
 (بر آن) اول علم اوزهرینه یعنی عمل ایتمهسه (از طریق عقل) عقلنگ
 یولندان (باشد) بولور (برگران) بر طرفده یعنی یراق بولور.

در بیان تأمل نمودن در وقت سخن گفتن

بو باب سوز نهیتکان وقتده اویلاونی کورسه تمک نی بیانده در

چار چیز است آنکه بعد از رفتنش * از محالاتست باز آور دنش
 (چار چیز است) دورت نسته در (آنکه) اول نسته نیکم (بعد از رفتنش)
 کیتد کندن سوگره (از محالاتست) ممکن بولماغان نرسه لردندر (باز)
 کیرو (آوردنش) اول نرسه نی کیتورمه کلک.

چون حدیثی رفت تا که بر زبان * یا که تیری جست بیرون از گمان
 (چون) قایچان (حدیثی) برسوز (رفت) توشدی (تا که) اوی سز
 (بر زبان) تلگه (یا که) یایسه (تیری) بر اوق (جست) صاچرادی
 (بیرون) طشقه (از گمان) یایه دن یعنی بولار فایتمهاسلر.

باز چون آرد حدیث گفته را * کس نگرداند قضای رفته را
 (باز) کیرو (چون) نیچک (آری) کیتورور (حدیث گفته را) سویله نمش
 سوزنی (کس) کشی (نگرداند) ایله ندرمز یعنی کیری قایتارا آلماس
 (قضای رفته را) کیلگان قضانی یعنی تقدیرنی.

باز کی کرد چو تیر انداختی * همچنین عمری که ضایع ساختی
 (باز) کیرو (کی) نیچک (کرد) نه ورلور (چو) قایچان (تیر) اوقنی
 (انداختی) آتساک (همچنین) اوشاند اقدر (عمری که) عمرنی کم
 (ضایع) نه رهم (ساختی) توزودک سین یعنی قایتماس.

هر که بی اندیشه گفتارش بود * بس ندا متهای بسیارش بود
 (هر که) هر کم (بی اندیشه) اویلامیچه (گفتارش) آنک سويله کی
 (بود) بولسه (بس) مونک صوکنده (ندامتهای) اوکنچلری (بسیارش)
 کوب (بود) بولور یعنی کوب اوکنچلرگه نوشه رسون .

تانگفتی می توانی گفتش * چون بگفتی کی توان بنهفتش
 (تانگفتی) تهیتمه گان زمانده (می توانی) کوچک بیتهر (گفتش) اول سوزنی
 تهیترگه (چون) قایچان (بگفتی) تهیتسهک (کی) نیچک (توان) ممکن
 بولور (بنهفتش) آنی یا شرورگه یعنی البته ممکن بولماس .

عمر را میدان غنیمت هر نفس * چون رود دیگر نیاید باز پس
 (عمر را) عمرگنی (میدان) بیل سین (غنیمت) الوغ هم قدرلی (هر
 نفس) هر صولورونیده (چون) قایچان (رود) کیتهر (دیگر) ایکنچی
 مرتبه (نیاید) کیلمهس (باز) کیرو (پس) صوکنده .

هیچ کس از خود قضا را رد نکرد * هر که راضی از قضا شد بد نکرد
 (هیچ کس) هیچ کشی (از خود) اوزندن (قضا را) الله تعالی ناک
 قضاسنی (رد) قایتارونی (نکرد) قیلمادی (هر که) هر کم (راضی)
 راضی (از قضا) الله تعالی ناک مکمنس (شد) بولسه (بد) یاوزلقنی
 (نکرد) قیلمادی اول کشی یعنی الله تعالی قاشنده یغشی بفرلردن بولور .

هر که می خواهد که باشد در امان * مهر می باید نهادن در دهان
 (هر که) هر کم (می خواهد) نلهسه (که) کم (باشد) بولماقنی (در امان)
 طنچاقسه (مهر) مهر (می باید) کیرهک بولور (نهادن) قویماقلق (در دهان)
 آغزغه یعنی تیک سویله شمی توره قی تیوش .

می سزدگر عمر را داری عزیز * چون رود دیگر نخواهی دید نیز
 (می سزد) تیوشلیدر (گر) اگر (عمر را) عمرنی (داری) توتساك
 (عزیز) حرمتلو (چون) آنك اوچون (رود) ككیتهر اول عمر
 (دیگر) ایکنچی (نخواهی) نله مه سسون (دیدنی) کورونی (نیز) دخی
 یعنی کیلور دیوب او یلاما سسون هم کیله س .

در بیان چار چیز که از و چار دیگر حاصل آید

بویاب دورت نرسه نی بیانده در اول دورتنن ایکنچی دورت حاصل بولور

حاصل آید چار چیز از چار چیز * یاد دار این نکته را از من ای عزیز
 (حاصل) ایرشکوچی بولوب (آید) کیلور (چار چیز) دورت نرسه
 (از چار چیز) دورت نرسه دن (یاد) ایسکده (دار) توت سین (این
 نکته را) اوشبونچکه بولغان نرسه نی (از من) میننن (ای عزیز) ای حرمتلو .

خامشی را هر که سازد پیشه * گردد امین نبودش اندیشه
 (خامشی را) تیک تورماقنی (هر که) هر کم (سازد) توزوسه (پیشه) هنر (گردد)
 بولور (امین) طنچ (نبودش) بولماس آنك (اندیشه) قایغوسی .

گر سلامت بایدت خاموش باش * گشت امین هر کو نیگی کرد فاش
 (گر) اگر (سلامت) سلامتک (بایدت) کیرهك بولسه سینا (خاموش) تیک
 نوروچی (باش) بول سین (گشت) نه ورلدی (امین) طنچ بولوب (هر که)
 هر کم (نیگی) ایند گولکنی (کرد) قیلدی (فاش) کورنولی .

از سخاوت مرد یابد سروری * شکر نعمت را دهد افزون تری
 (از سخاوت) یوماردلقدان (مرد) آدم (یابد) تابار (سروری) اولولقنی

(شکر) شکر قیلو (نعمت را) نعمتکه (دهد) بیرر (افزون تری) بیگرهك
 آرتقلقنی یعنی شکر سببلی نعمت بیک آرتور.

هر که او شد شا کر و خاموش کرد * از سلامت کسوتی بردوش کرد
 (هر که) هرکم (او) اول (شد) بولدی (شاکر) شکر ایتوچی (و خاموش)
 دخی تیک تورونی (کرد) قیلسه (از سلامت) سلامتکن (کسوتی)
 برکیومنی (بردوش) ایکنده (کرد) قیلدی یعنی سلامت بولور.

گرهمی خواهی که باشی در امان * رو نیگوی کن تو با خلق جهان
 (گر) اگر (همی خواهی که) تله سهكکم (باشی) بوله اقلقنی (در امان) قوتولوده
 (رو) بارسین (نیگوی) ایند گولکنی (کن) قیل (تو) سین (با خلق جهان)
 دنیا خاقینه یعنی کشیگه ایند گولک .

هر که راعادت شود جود و کرم * در میان خلق گردد محترم
 (هر که) هرکمنك (عادت) عادت (شود) بولسه (جود) یوماردلق
 (و کرم) دخی یخشیلق (در میان خلق) کشی آراسنده (گردد) بولور
 (محترم) هرمتله نمش یعنی الوغلق ایهسی بولور.

هر که کار نیگی یابد میکند * آن همه می دانکه با خود میکند
 (هر که) هرکم (کار نیگی) ایند گو اشنی (یا) یایسه (بد) یاوز اشنی
 (میکند) قیلور (آن) اول کشی (همه) بارسنده (می دانکه) بل کم
 (با خود) اوزینه (میکند) قیلور یعنی یخشی بولسه فائده کورر یمان
 بولسه ضرر .

ای برادر بنده معبود باش * تا توانی با سخا وجود باش
 (ای برادر) ای قرنداش (بنده معبود) الله تعالی نك برنجی قلی

(باش) بول سین (تاتوانی) کوچک بیتکان قدرلی (باسخا) یغشیلق
برله (وجود) دخی یوماردلق برله (باش) بول سین.

باش از بخل بخیلان بر حذر * تا نسوزد مر ترا نار سقر
(باش) بول سین (از بخل بخیلان) صارانلارنک صارانلغیدن (بر حذر)
صافلانوده (تا) تاینکه (نسوزد) یاندرماس (مر) تحقیق (نار سقر) سقر
تموغسیدنک اوطی یعنی عنایکه تیوشلی بولماسسون.

در بیان چار چیز لازم آید از چار چیز

بویاب دورت نرسه نی بیانند اول دورت نرسه دن دورت نرسه لازم کیلور

چار چیز بر دهد از چار چیز * نشود این نکته جز اهل تمیز
(چار چیز) دورت نرسه (بر) بییشنی (دهد) بیروور (از چار چیز)
دورت نرسه دن (نشود) طکللامس (این نکته) اوشبو نچکه سوزنی
(جز اهل تمیز) بلک ایهلر نرسن باشقه لر یعنی بلک ایهلر یکنه طکللار آغلار.

هر که زو صادر شود این چار کار * بیند آن چار دیگر بی اختیار
(هر که) هر کم (زو) آندان (صادر) چقنچی (شود) بولسه (این چار کار)
اوشبو دورت اش (بیند) کورر (آن) اول کشی (چار دیگر) ایکنچی
دورتنی (بی اختیار) ایرکسز یعنی تله سه سه دهه .

چون سؤال آورد گردد خوار مرد * ماند تنها هر که استحقار کرد
(چون) قایچان (سؤال) صوراونی (آورد) کیتورسه (کردد) بولور
(خوار) خور (مرد) ایر یعنی فقیر بولوب کشیدن نرسه صوراسه خور
بولور (ماند) قالسی (تنها) یالغز (هر که) هر کم (استحقار)

خورلاونی (کرد) قیلسه یعنی کشینی خورلاسه ایبدش تابا آلماس .

هر که در پایان کاری ننکرد * عاقبت روزی پشیمانی خورد
(هر که) هر کم (در پایان کاری) اش ننگ آخربنه (ننکرد) قاراماسه
(عاقبت) سوگره (روزی) برکوننی (پشیمانی) او کنچنی (خورد) بیهر .

هر که نکند احتیاط کارها * بر داس آخر نشیند بارها
(هر که) هر کم (نکند) قیلماس (احتیاط) صاقلانونی (کارها) اشلریننگ
(بر دلش) ککوئلینه (آخر) سوگره (نشیند) اولتورور (بارها)
آغرلقلاری یعنی اول اشنگ مشقتنی کورر .

هر که کشت از خوی بد ناساز کار * دوستان ازوی کتندی شک فرار
(هر که) هر کم (کشت) بولسه (از خوی بد) یسوز خلقدان (ناساز)
تیوشسز نی (کار) اشله گوچی (دوستان) دوستلار (ازوی) آناردان
(کنند) قیلورلر (بی شک) شکسز (فرار) قاچونی یعنی آندان یراق بولورلار .

هر که او استیزه باسلطان کند * کار خود را سر بسر ویران کند
(هر که) هر کم (او) اول (استیزه) تار توشونی (باسلطان) پادشاه
برله (کند) قیلسه (کار خود را) اوزیننگ اشنی (سر بسر) باشدان باشقه
یعنی بارسونده (ویران) هلاک (کند) قیلور یعنی یوقغه چغارور .

در بیان چار چیز که آدمی را شکستی می آرد

بو باب آدم که صنقلقنی کینوره تورغان دورت نرسه نی بیانده در

آدمی را چار چیز آرد شکست * باتو گویم یادد ارای حق پرست

(آدمی را) آدم‌گه (چارچیز) دورت نرسه (آرد) کیتورور (شکست)
 صنقلقنی (باتو) سیگا (گویم) ایتیم (یاد) ایسکده (داری) توت سین
 (ای حق پرست) ای حق بولغان الله تعالی نی استه کوچی ذات .

دشمن بسیار و آم بیشمار * شغل بی حد و عیال باقطار
 (دشمن بسیار) کوب دشمن (و آم) دخی بورچ (بی شمار) صانسز
 (شغل) شغلدر (بی حد) چیکسز (وعیال) دخی جماعت یعنی بالالار
 (باقطار) کوبلک برله یعنی کوب بولغان بالالار اوشانداق صنقلقدر .

وای آن مسکینی که عرق و آم شد * هر دمی از غصه خون آشام شد
 (وای) نی اوکنچ (آن مسکینی که) شول مسکین گه کم (عرق و آم) بورچقه
 باطوچی (شد) بولدی اول (هر دمی) هر صولوده (از غصه) قایغودان
 (خون آشام) قان اچوچی (شد) بولدی یعنی طنچسز قایغولی بولور دیمک .
 و آم و اونک فتحیله بورچ معناسنده

هر که را بسیار باشد دشمنش * خیره گردد هر دو چشم روشنش
 (هر که را) هر کم ننگ (بسیار) کوب (باشد) بولسه (دشمنش) آنک
 دشمنی (خیره) قاماشمش (گردد) بولور (هر دو چشم روشنش) اول
 کشی ننگ نورلی بولغان هر ایکی کوزی یعنی کورمی باشلار .

هر که را اشغال بسیارش بود * در زمانه زاریء کارش بود
 (هر که را) هر کم ننگ (اشغال) اشلری (بسیارش) کوب (بود) بولسه
 (در زمانه) زمانه ده (زاری) یغلاو (کارش) آنک اشی (بود) بولور .

در بیان چار چیز از خطاها بود

بو باب دورت نرسه نی بیانده در اول دورت نرسه خطالاردن بولور

چار چیز است از خطاها ای پسر * گوش دارش باتو گویم سر بسر
 (چار چیز است) دورت نرسه در (از خطاها) خطالاردان (ای پسر) ای
 اوغل (گوش) قولاق (دارش) توت سین آثا (باتو) سیگا (گویم) سویله رمن
 (سر بسر) باشدن باشقه یعنی بارسونده .

اوّل از زن داشتن چشم وفا * ساده دلرا بس خطا باشد خطا
 (اوّل) اوّلگسی (از زن) ایوجماعتندن (داشتن) توتماقلقدر (چشم وفا)
 وفا کوزونی یعنی امید ایتو (ساده دلرا) سلامت کوئللیگه (بس خطا)
 کوب خطا (باشد) بولور (خطا) احمعلق .

امین از بد خطای دیگرست * صحبت صبیان ازینها بدترست
 (امین) قوتولوچی بواماق (از بد) یاوز کشیدن (خطای دیگرست) ایکنچی
 خطادر (صحبت صبیان) صبیلا برله اولتور وشو (ازینها) اوشبولاردان
 (بدترست) یاوزراقدر یعنی آلتی باشلرنندن اوتکان صبیلا برله اولتور وشو .

در بیان چار چیز حکم قر آنست

بو باب دورت نرسه نی بیانده در اول دورت قرآن ننگ حکمیدر

حکم قرآن چار چیزست آن برادر * چون بر آوردی بگوشت یاددار
 (حکم قرآن) قرآن ننگ حکمی (چار چیزست) دورت نرسه در (آن)
 اول نرسه نی (برادر) کیتورسین (چون) قایچان (بر آوردی) کیتورسه ننگ
 (بگوشت) قلاغئا (یاد) ایسکنه (دار) توت سین .

فرض حق اول بجای آوردنست * والدین از خویش راضی کردنست

(فرض حق) الله تعالى نك فرضنى (اوّل) الك (بجای) اورنینه
(آوردنست) كيتورمه كدر (والدین) آنا آنانى (ازخویش) اوزكندن
(راضى) رضا (كردن است) قيلماققدر .

حکم دیگر چیست باشیطان جهاد * چارمى نيگى بخلق نامراد
(حکم دیگر) ايكنچى حكى (چیست) نيدر (باشیطان) شيطان برله
(جهاد) صوغشماقلقدر (چارمى) آنك دورتنچيسى (نيگى) ايندگولكدر
(بخلق نامراد) مرادسز بولغان خلاقه يعنى بختسز ناچار كشيلىرگه ديمكدر .

در بیان آنکه عمر را می فزاید

بویاب عمرنی آرتدره تورغان نرسه لرنی بیانده در

می فزاید عمر مرد از پنج چیز * این نصیحت بشنو ای جان عزیز
(می فزاید) آرتور (عمر مرد) كشيىك عمرى (از پنج چیز) بیش
نرسه دن (این نصیحت) اوشبو اوگتنى (بشنو) ايشت سین (ای جان
عزیز) ای عزیز جان .

اول آوردن بگوش آواز خوش * و آنگهی دیدن جمال ماه وش
(اوّل) اوّلگسى (آوردن) كيتورمكدر (بگوش) قلاقه (آواز خوش)
خوش و كوركام بولغان تاوشنى يعنى وعظنى (و آنگهی) موندان
صوك (دیدن) كورمكلكدر (جمال ماه وش) آيفه اوخشاغان كوركام
یوزنی يعنى عالمى رنى .

سیوم آمد امینی بر مال و جان * می فزاید عمر مردم را ازان
(سیوم) اوچنچيسى (آمد) كیلدى (امینی) امین بولماقلق (برمال)

مالغە (وجان) دغى جانغە (مى فزايد) آرتور (عمر مردم) ايرنك عەرى
(ازان) آلاردان بەنى جانغە مالغە امين بولودن عمر آرتور.

آنكە كارش بر مراد دل بود * در بقا افزونيش حاصل بود
(آنكە) اول كم (كارش) آنك اشى (بر مراد دل) كوكل تله گانچە
(بود) بولسە (در بقا) تركلكدە (افزونيش) آنك ارتقلغى (حاصل)
ايرشكوچى (بود) بولور.

در بيان پنج چیز عمر را بکاهد

بیش نرسه عمرنى كيمتور

عمر مردم را بکاهد پنج چیز * یاد دارش چون شنیدی ای عزیز
(عمر مردم را) ايرنك عەرىنى (بکاهد) كيمتور (پنج چیز) بیش نرسه
(یاد) ايسگده (دارش) توت سەين آنى (چون) فايچان (شنیدی)
ايشتك (ای عزیز) ای هرمتلو.

شدیکی زان پنج در پیری نیاز * پس غریبی و آنگهی رنج دراز
(شد) بولدى (یکى) برنجیسی (زان پنج) اوشبو بیشدن (در پیری)
قارتلغده (نیاز) سائللككە بەنى صدقه استەب يورو (پس) مونك صوگندە
(غریبی) غریبلك بەنى تەنك برجیری كيم بولو (و آنگهی) موندان
صوگ (رنج دراز) اوزون بولغان آورودر.

هر که او بر مرده اندازد نظر * عمر او بی شک بکاهد ای پسر
(هر که) هر کم (او) اول (بر مرده) ئولككە (اندازد) توشورسە (نظر)
قاراونى بەنى ئولك اوستینه قاراسە (عمر او) اول ككشینك عەرى
(بی شک) شكسز (بکاهد) كيمر (ای پسر) ای اوغل.

پنجم آمد ترس و بیم از دشمنان * عمر را اینها همی دارد زیان
 (پنجم) بیشنچیسى (آمد) کیلدى (ترس) قورقماقلق (وبیم) دخی صاقلانو
 (از دشمنان) دشمانلاردن (عمر را) عمرگه (اینها) اوشبولار (همی)
 البته (دارد) توتار (زیان) ضررنی یعنی کیمتور دیهدر.

هر که او از دشمنان ترسان بود * کار او هر لحظه دیگر سان بود
 (هر که) هرککم (او) اول (از دشمنان) دشمانلاردن (ترسان)
 قورقوچی (بود) بولسه (کار او) اول کشی نكی اشى (هر لحظه) هر صولوده
 (دیگر سان) ایکنچی تورلی (بود) بولور یعنی عمرینكی راحتى كون
 بكون بتهردیمك .

از خدا ترس و مترس از دشمنان * گز همه دارد خدایت درامان
 (از خدا) اللهتعالی دن (ترس) قورق سین (و مترس) دخی قورقما سین
 (از دشمنان) دشمانلاردان (گزه) بارچه نرسه دن (دارد) توتسون
 (خدایت) سینكی اللهك (درامان) امینلکده .

در بیان پنج چیز آب روی را ریزد

بویاب یوز صوفی یعنی قدرنی بیبهره تورغان بیش نرسه نی بیانددر

دور باش از پنج خصلت ای پسر * تا نریزد آب رویت در نظر
 (دور) یراق (باش) بول سین (از پنج خصلت) بیش خلقین (ای پسر)
 ای اوغل (تا) تاینکه (نریزد) کینمهس (آب رویت) سینكی یوز صووك
 (در نظر) قاراوده یعنی خلقنكی کوز آلدنده .

اولا کم گوی بامردم دروغ * زانکه کردی از دروغت بی فروغ
 (اولا) اولگسی (کم) آز (گوی) سویله سین یعنی برده سویله مه (بامردم) کشیگه

(دروغ) بالغاننى (زانكە) آنڭ اوچون (كوردى) بولورسون
(از دروغت) سىنڭ بالغانڭىن (بى فروغ) ياقىسىز .

هر كه استيزه كند بامهتران * آب روى او بريزد بى گمان
(هر كه) هر كىم (استيزه) دشمانلىقنى (كند) قىلسە (بامهتران)
الوغلار برله (آب روى او) اول كشى نڭ قدرى (بريزد) قويولور
(بى گمان) شىكسىز .

پيش مردم هر كرا نبود ادب * گر بريزد آب روى نبود عجب
(پيش مردم) كشى آلدندە (هر كرا) هر كىم نڭ (نبود) بولماسە (ادب)
ادبى (گر) اگر (بريزد) توگلسە (آب روى) يوز صووى (نبود)
بولماس (عجب) عجب يعنى ادبسىزلك قدرنى يىبەر ديمكدر .

از سبكساران مباش اى نىگوخو * گز سبكسارى بريزد آب رو
(از سبكساران) جىڭل خلاقىلاردن (مباش) بولماسىن (اى نىگوخوى)
اى ايندگو خاقلى (گز سبكسارى) جىڭل خلاقىلقدىن (بريزد) توگلور
(آب رو) يوز صووى يعنى قدر .

اى پسر بامهتران كمتر ستيز * وز حماقت آب روى خود مريز
(اى پسر) اى اوغل (بامهتران) الوغلار برله (كمتر) آزر اق (ستيز)
طارطش سىن يعنى برده طارطشما (وز حماقت) احمىلقدىن (آب روى
خود) اوز نڭ يوز صوونكى (مريز) توكمە .

گر بعالم آب روى بايدت * دائما خلق نىگومى بايدت
(گر) اگر (بعالم) دنياده (آب رو) يوز صووى (مى بايدت) كىرەك
بولسە سىڭا (دائما) هر وقتدە (خلق نىگو) ايندگو خلق (مى بايدت) كىرەك سىڭا .

هرکه آهنگ سبکساری کند * ازوی آب روی بیزاری کند
 (هرکه) هرکم (آهنگ سبکساری) جیگل خاتلق قصدنی (کند) قیلسه
 (ازوی) آناردان (آب روی) یوز صوی (بیزاری) بیزمه کنی (کند) قیاور *

جز حدیث راست بامردم مگو * تانگردد آب رویت آب جو
 (جز حدیث راست) درست سوزدن باشقهنی (بامردم) کشیگه (مگو)
 ئەیتمه سین (تا) تاینکه (نگردد) بولماس (آب رویت) سینک یوز صووک
 (آب جو) تیگرمهن صووی بولوب یعنی قدری بتههس *

از خلاف واز خیانت باش دور * تابود پیوسته در روی تو نور
 (ازخلاف) یالغاندن (واز خیانت) دخی خیانقندن (باش) بول سین
 (دور) براق (تا) تاینکه (بود) بولور (پیوسته) همیشه (در روی تو)
 سینک یوز گده (نور) نور یعنی یوز گده نور بولوب یاقتورور.

گرهمی خواهی که گویندت نیگو * ای برادر هیچ کس را بد مگو
 (گر) اگر (همی خواهی که) تله سه ککم (گویندت) ئەیتلونی (نیگو)
 اینگو دیوب (ای برادر) ای قرنداش (هیچ کس را) هیچ کشیگه
 (بد) یاوزنی (مگو) ئەیتمه *

تانباشی درجهان اندوه کین * از حسد در روزگار کس مبین
 (تانباشی) بولماسون (درجهان) دنیا ده (اندوه) قایغونی (کین)
 توتوچی (از حسد) کینه دن (در روزگار کس) کشی نلک زمانونی (مبین) کورمه *

در بیان پنج خصلت آب رویرا زیاده کند

بو باب آب روینی آرتدره تورغان بیش تورلی خلقنی بیانده در

می فزاید آب روی از پنج چیز * باتو گویم بشنوای اهل تمیز
(می فزاید) آرتور (آب روی) یوز صووی (از پنج چیز) بیش نرسه دن (بانو)
سینکا (گویم) ایتهم (بشنو) طکلا سین (ای اهل تمیز) ای آک ایه می *

در سخاوت گوش اگر داری غنا * تا فزاید آبرویت در سخا
(در سخاوت) یوماردلقغه (گوش) توروش سین (اگر) اگر (داری)
توتساك (غنا) بایلقنی (تا) تاینکه (فزاید) آرتور (آب رویت)
سینك یوز صووك (از سخا) یوماردلقغن یعنی بای بولساك یومارد بول.

برد باری و وفا داری گزین * زانکه آبرویت افزایش همین
(برد باری) یوک کوته رونی یعنی صبرلقنی (و وفاداری) دخی وفاتوتماقنی
(گزین) اختیار قیل سین (زانکه) آنک اوچون کم (آبرویت) سینك
آبرویك (افزاید) آرتور (همین) اوشبولاردان.

هر که را با خلق بخشایش بود * آب روی اودر افزایش بود
(هر که را) هر کمنك (با خلق) آدم لرگه (بخشایش) ایند گولکی (بود)
بولسه (آب روی او) آنک یوز صووی (در افزایش) آرتوده (بود) بولور *

چون بکار خویش حاضر بوده * آب روی خویش را افزوده
(چون) آنک اوچون (بکار خویش) اوز اشك برله (حاضر) حاضر
(بوده) بولساك یعنی ککشیده اشك بولماحه (آب روی خویش را)
اوزگنك یوز صووكنی (افزوده) آرتدراسون.

از سخاوت آبرو افزون شود * وز بخیلی بی خرد ملعون شود
(از سخاوت) یوماردلقغن (آبرو) یوز صووی (افزون) آرتوچی (شود)

بولور (وز بخیلی) صارانلقدان (بی خرد) عقلسز (ملعون) الله تعالی نك
رحمتدن یراقلانمش (شود) بولور.

باش دائم برد بار وبا وفا * تا بروی خویش بینی صد صفا
(باش) بول سین (دائم) هر وقتک (بردبار) یوکنی ایلتوچی یعنی صبرلقلی
(وبا وفا) دخی و فالق برله (تا) تاینکه (بروی خویش) اوزنک یوزنکه
(بینی) کوررسون (صد صفا) یوز صافلقنی یعنی یوزک صاف بولور.

ای برادر پرده مردم مدر * تاندرد پردهات شخص دیگر
(ای برادر) ای قرندهاش (پرده مردم) کشینک پردهسنی (مدر)
یرطها (تا) تاینکه (ندرد) یرطها (پرده ات) سینک پردهکنی (شخص
دیگر) ایکنچی کشی.

تابماند رازت از دشمنان نهان * سرخود بادوستان کمتر رسان
(تابماند) قالسون اوچون (رازت) سینک سرک (از دشمنان) دشمنان
(نهان) یاشرن (سرخود) اوزنک سرکنی (با دوستان) دوستلارغه
(کمتر) آزارق (رسان) ایرشدر یعنی بارنده سویلهمه.

تانکردی پیش مردم شرمسار * آنچه خود نهاده باشی برمدار
(تانکردی) بولماس اوچون (پیش مردم) کشی آلدنده (شرمسار) اویاتلی
(آنچه) اول نرسهنی (خود) اوزک (نهاده) قویماغان (باشی)
بولسا گده (برمدار) یوقارو نوتما یعنی آلمه قویغان اورنده تورسون.

باهوای دل مکن زنهار کار * تانیارد پس پشیمانیت بار
(باهوای دل) کوکک آرزوسی برله (مکن) قیلما (زنهار) زنهار
(کار) اشنی (تا) تاینکه (نیارد) کتورمهس (پس) صوگنده (پشیمانیت)

اوكنوچىلىك (بار) فائىدەنى يەنى اوّل قارە سوڭرە اوكنودن فائىدە بولماس.

قدر مردم را شناس ای محترم * تاشناسد ديگران قدر تو هم
(قدر مردم را) ككشىنىڭ قدرىنى (شناس) تانوسىن (ای محترم) ای
هرمنلو (تا) تاينكه (شناسد) تانور (ديگران) باشقەلار (قدرتو) سىنىڭ
قدرىنى (هم) يەنى ككشىنىڭ قدرىنى بلسەڭ سىنىڭنى هم بلورلر.

تا زبانت باشدای خواجه دراز * دست کوته داروهر جانب متاز
(تا زبانت) تاينكه سىنىڭ نلىڭ (باشد) بولسون اوچون (دراز) اوزون
(دست) قولگىنى (ككوتە) قىصقە (دار) توت سىن (وهر جانب) دخى
هرياقغە (متاز) قوشمايەنى قولگىنى هەر طرفقە صوزمە ككشىگە ضرردان صاقلا.

هر که را قدری نباشد در جهان * زنده شمارش که هست از مردگان
(هر که را) هر كىنىڭ (قدرى) قدرى (نباشد) بولماسە (در جهان) دنيادە
(زنده) ترك (شمارش) صايما سىن آنى (كە) كەم (هست) بولغوچىدىر
اول (از مردگان) ئولگىردن.

از قناعت هر که را نبود نشان * کی توانگر سازدش مال جهان
(از قناعت) قناعت ايتىردن (هر که را) هر كىنىڭ (نبود) بولماسە
(نشان) علامتى (كى) نىچىك (توانگر) باي (سازدش) توزور آنى (مال جهان)
دنيانىڭ مالى يەنى باي بولسەدە آندىان آرتىاس مال.

برعدوی خویش چون یابی ظفر * عفو پیش آور ز جرمش در گذر
(برعدوی خویش) اوزگنىڭ دشمانىڭا (چون) قايچان (يابى) تابساڭ
(ظفر) اوستونلىكنى (عفو) كىچە كنى (پيش) آلغە (آور) كىتور سىن

(زجر مش) آنڭ گناھسندن (درگندر) اوتكار يعنى عفو قىل اما بو ميڭا
كىلوب قولغە توشدى دىوب آچو آلورغە طرشمە .

دائىمى باش از حق ترسكار * باش نيز از رحمتش اميد وار
(دائىما) هر وقتە (مى باش) بول سين (از حق) الله تعالى دن (ترسكار)
قورقوچى (باش) بول سين (نيز) دخى (از رحمتش) الله تعالى نىڭ
رحمتىدىن (اميدوار) اميد ايتوچى يعنى الله تعالى دن اميد كيسمە .

باتواضع باش و خو كن بادب * صحبت پرهيزكاران مى طلب
(باتواضع) توبه نچىلك برلە (باش) بول سين (و خو) دخى خلقنى (كن)
قىل سين (با ادب) برلە يعنى ادب برلە خلقلان (صحبت پرهيزكاران)
ايند گولرنىڭ اولطر شولرنى (مى طلب) استە سين .

برد بارى جوى و بى كم آزار باش * تاكه كردد درد هر نام تو فاش
(برد) يوكلە ونى (بارى) الله تعالى دن (جوى) استە سين (و بى آزار)
رنجتودن باشقە (باش) بول سين (تاكه) تاكەم (كردد) بولسون
(درد هر) زمانە دە (نام تو) سىنىڭ اسەڭ (فاش) فاش يعنى بىلگولى
وتارالمش بولسون .

همچو ترياقتد دانايان دهر * قاتلانند جملە نادانان چو زهر
(همچو ترياقتد) تيرىاق كىيلردر (دانايان دهر) زمانە نىڭ عالملىرى
(قاتلانند) ئولتر گوجىلردر (جملە نادانان) هر بر نادانلار (چوزهر) آغو كىبى .

صبر و علم و حلم ترياقتد دلند * حرص و بغض و كينه زهر قاتلند
(صبر) صبر (و علم) دخى علم (و حلم) دخى يوشاقلىق (ترياقتد دلند)
كوكلنىڭ ترياقتد (حرص) دنياغە كوكل قويو (و بغض) دخى

دشمانلق (وکینه) دخی اچده دشمانلق صاقلاو (زهرقانلند) ئولترگوچی
آغولارددر.

فخر جمله کارها نان دادنست * در بروی دوستان بکشاد نست
(فخر جمله کارها) هربر اشلرنک ماقتانولا تورغان نرسهسی (نان) ایکمک
(دادنست) بیرمکدر (در) ایشکنی (بروی دوستان) دوستلارنک
یوزینه (بکشادنست) آچماقلقددر.

گرچهم دانا باشی واهل هنر * خویشرا کمتر زهر نادان شمر
(گرچه) اگرچه (دانا) عالم (باشی) بولساکنده سین (واهل هنر) دخی
هنر ایهسی بولساکنده (خویشرا) اوزکنی (کمتر) کیمرهک (زهر نادان)
هربر ناداندان (شمر) صای سین یعنی نی قدر عالم بولساکنده ماقتانما
اوزکنی کیم توت .

در بیان نشان مرد ابله

بویاب احمق کشینک علامتی بیاندهدر

شددو خصلت مرد ابله را نشان * صحبت صبیان ورغبت بازنان
(شد) بولدی (دوخصلت) ایکی تورلی خلق (مرد ابله را) احمق کشیگه
(نشان) علامت (صحبت صبیان) بالالار برله اولطرشو (ورغبت) دخی
کوکل قویو (بازنان) خاتونلارغه .

ناخوشی درزندگانی ای ولید * مردرا ازخوی بد کردد بدید
(ناخوشی) خوش بولماسسزلق (درزندگانی) ترکلکده (ای ولید) ای
اوغل (مردرا) آدمگه (ازخوی بد) یاوز خلقدان (کردد) بولور (بدید)
ظاهر یعنی دنیاده کوکلسز بولغان ترکلک آدمگه یاوز خلقدن بولور .

آنکه نبود مرورا فعل نیگو * مرده می دانش که نبود زنده او
(آنکه) اول کم (نبود) بولماس (مرورا) آنک (فعل نیگو) ایند گو بولغان اش (مرده)
ئولک (می دانش که) بل کم آنی (نبود) بولماس (زنده) ترک (او) اول کشی .

هر که گوید عیب تو اندر حضور * می نماید راحت از ظلمت بنور
(هر که) هر کم (گوید) سوبله سه (عیب تو) سینک عیبکنی (اندر حضور)
آلدکنه (می نماید) کورسه تور (راحت) سینک یولکنی (از ظلمت)
قارانغولقن (بنور) نورگه یعنی سینکا آرنغلقن توغری یولنی کورسه تور .

مر ترا هر که باشد رهنمای * شکر او می باید آوردن بجای
(مر ترا) سینکا (هر که) هر کم (باشد) بولسه (رهنمای) یول کورسه توچی
(شکر او) آنک شکرینی (می باید) کیره کدر (آوردن) کیتورمکک (بجای)
جیرینه یعنی عیبکن او یغان توچیغه بیک اولوغلق قیلماق تیوشلی .

مر خرد مندان عالم را شناس * خلق نیگو و شرم نیگو تر لباس
(مر خرد مندان عالم را) دنیانک عقلیلارینه (شناس) نانوسین (خلق نیگو)
ایند گو خلق (و شرم) دخی اویاتلی لق (نیگو تر لباس) کییمنک ایند گوره گیدر
یعنی ایند گو خلق هم میا دنیا ده اینک کورکام کییمدر .

هر که درمال کسان دارد حسد * بوی جنت دردماغش کی رسد
(هر که) هر کم (درمال کسان) کشیلرنک مالندک (دارد) توتسه (حسد) کونچیلکنی
(بوی جنت) جنت ایسی (دردماغش) آنک میینه (کی) نیچک (رسد) ایرشور .

حال خود را از دو کس پنهان مدار * از طیب حاذق و از یار غار

(حال خود را) اوز ئىزنىڭ ھالىكىنى (از دو كس) ايكى كشيپىن (پنهان)
ياشورن (مدار) توتماسين (از طبيب حاذق) عالم بولغان طبيبين (وازيار
غار) راست بولغۇچى دوستىن يعنى چن دوستىن .

تاتوانى بازنان صحبت مجوى * راز خود را نيز با ايشان مگوى
(تانوانى) كوچك ييتكان قدر (بازنان) خانونلار برله (صحبت) اولطور وشونى
(مجوى) ايستهمه (راز خود را) اوز ئىزنىڭ ھالىكىنى (نيز) ينه (با ايشان)
آلاغه (مگوى) سويله مە يعنى آلازنىڭ عقلى ناچار در چغارورلار .

آنچه اندر شرع باشد ناپسند * گرد آن هرگز مگرد ای هوشمند
(آنچه) اول نرسه كم (اندر شرع) شريعت قاشنى (ناپسند) ماقتاولى توگلدىر (گرد
آن) آننىڭ طرفينه (هرگز) ھميشه (مگرد) ئە يله نەمە (ای هوشمند) ای عقل ايهسى

هر چه را کردست حق بر تو حرام * دور باش از وی که باشی نيك نام
(هر چه را) ھرنرسه نى (کردست) قىلغاندىر (حق) اللھتعالى (بر تو)
سيڭا (حرام) حرام (دور) يراق (باش) بولسىن (ازوى) اول نرسه دن
(کہ) كم (باشى) بولورسون (نيك نام) اينگو آطللى .

چونکہ بکشاید در روزی خدا * دل کشاده دار تنگی کم نما
(چونکہ) قايچان كم (بکشاید) آچسە (در روزى) رزق ايشكىنى (خدا)
اللھتعالى (دل کشاده) كوئلنىڭ آچقلىغىنى (دار) توتسىن (تنگى)
تارلىقنى (کم) آز (نما) كورسەت يعنى برده كورسەتتە .

تازہ روی و خوش سخن باش ای اخى * تا بود نام تو در عالم سخى
(تازہ روى) آچق يوزلى (و خوش سخن) كوركام سوزلى (باش) بولسىن

(تا) تاينکه (بود) بولور (نام تو) سينڭ اسمڭ (در عالم) دنپاده (سخى)
يومارد يعنى يومارد اسمندە يورتولورسون .

پر مخوراندوه مرک اي بوالهوس * چو نکه وقت آيد نکرده پيش و پس
(پر) طولو يعنى کوب (مخور) بيده مين (اندوه مرک) ئولم قايغوسنى
(اي بوالهوس) اي دنياغه محبت قويوچى (چونکه) آنڭ اوچون (وقت)
وقت (آيد) کيلسه (نکرده) بولماس (پيش) آلک (و پس) دغى صوڭ .

دل زغل و غش هميشه پاک دار * تاتوانى دردرون کينه مدار
(دل) کوڭلڭنى (زغل) کينه دن (و غش) دغى خيانتىن (هميشه)
هر وقتە (پاک) پاک (دار) توت سين (تاتوانى) کوچڭ بيتکان قدرلى
(دردرون) کوکره کده (کينه) کينه نى (مدار) تونماسين .

تکيه کم کن خواجه بر کردار خویش * دل بنه بر رحمت جبار خویش
(تکيه) طايانونى (کم) آز (کن) قيل سين (خواجه) اي خواجه (بر کردار خویش)
اوزڭنڭ عملگه (دل) کوڭلڭنى (بنه) قوی سين (بر رحمت جبار خویش)
اوزڭنڭ الـوغ بولغان الله تا يعنى عملگه برده طايانها .

بهترین چیزها خلق نيگوست * خلق خلق نيك را دارند دوست
(بهترين چیزها) نرسه لرنڭ آرتغراقى (خلق نيگوست) اينگو بولغان
خلقدى (خلق) کشيلر (خلق نيك را) اينگو خلقنى (دارند)
توتارلار (دوست) سويوگلى .

رو فروتن شو هميشه اي خلف * کين بود آرايش اهل شرف
(رو) نوروش سين (فروتن) توبه نچى کشى (شو) بول (هميشه)
هر وقتە (اي خلف) اي اوغل (کين) آنڭ اوچون (بود) بولور

اوشبو (آرایش اهل شرف) شرافت اییه لرینک زینتی *

آنکه باشد در کف شهوت اسیر * گرچه آزادست اورا بنده گیر
(آنکه) اول کم (باشد) بولسه (در کف شهوت) نفس تله گان نرسه ننگ
قولونده (اسیر) مویون صنغوچی (گرچه) گرچه (آزادست) اول کشی
آزاد بولسه ده (اورا) اول کشی نی (بنده) قل دیوب (گیر) اویلا سین
یعنی اول کشی آزاد شکلی بولسه ده نفسکه قلدر .

گر تو بینی ناکسی را دستگاه * حاجت خود را ازو هرگز خواه
(گر) اگر (نو) سین (بینی) کورسه ک (ناکسی را) کشی تو گل
کشی نی (دستگاه) دولت اییه سی (حاجت خود را) اوزگه ننگ حاجتگنی
(ازو) آناردان (هرگز) هر وقتکه (خواه) تله مه سین .

بردر ناکس قدم هرگز مبر * ودر بینی هم مپرس ازوی خبر
(بردر ناکس) کشی تو گل ننگ ایشکینه (قدم) آیاقنی (هرگز) هر
وقت (مبر) ایلمته (ودر) اگر (بینی) کورسه ک سین (هم) دخی
(مپرس) صوراما (ازوی) آناردان (خبر) خبرنی .

تا توانی کار ابله را مساز * کار فرمایش ولی کمتر نواز
(تا توانی) کوچک بیتگان قدرلی (کار ابله را) احمق ننگ اشینی (مساز)
توزومه (کار) اشنی (فرمایش) بیور آثا (ولی) آلا بولسه ده (کمتر)
آزراق (نواز) یومشاقلق قیل سین یعنی قاطیراق تور آلا رغه آز اوخشا .

ازدوکس پرهیز کن ای هوشیار * تانینی نکبتی ازروز کار
(ازدوکس) ایکی تورلی کشیدن (پرهیز) صاقلانونی (کن) قیل
سین (ای هوشیار) ای عقلگنده بولوچی (تا) تاینکه (بینی)

كورمەسسون (نكبتى) قايغونى (ازروز كار) زمانەدان .

اول از دشمن كە او استيزه دوست * و آنگهى از صحبت نادان دوست
(اول) اولگسى (از دشمن) دشماندان (كە) كەم (او) اول دشمان
(استيزه) طارطشو (دوست) يوزلودر (و آنگهى) آندان صوڭ (از
صحبت نادان دوست) نادان بولغان دوستنىڭ اولتور شەققندان .

خويش را از نزد دشمن دور دار * يار نادانرا از خود مہجور دار
(خويش را) اوزڭنى (از نزد دشمن) دشمانىڭ قاشندان (دور) يراق
(دار) توت سىن (يار نادانرا) نادان دوستنى (از خود) اوزڭىن
(مہجور) آيرلەش (دار) توت سىن .

اي پسر کم گوى بامردم درشت * و ربگويى باتو گردانند پشت
(اي پسر) اي اوغل (كەم) آز (گوى) سويلەسىن (بامردم) كشيگە
(درشت) قاطى سوزنى (و) اگر (بگويى) ئەيتسەڭ (باتو) سىڭا
(گردانند) ئەيلەندىرلەر (پشت) آرقانى يعنى آرطلارى بىرلە تورورلار .

بهترین خلق ميدانى كراست * آنكه داد انصاف انصافش نحواست
(بهترين خلق) آرتغراق بولغان خلق (ميدانى) بىلورسنى (كراست)
كىڭ اوچوندىر يعنى كەلە بولور (آنكه) اول كەم (داد) بىردى (انصاف)
عدلىكى (انصافش) آنڭ اوزىڭ عدلىگى (نحواست) اوز
طرفىدەدر يعنى اوزى كشيگە ضرر تىكرمەس اوزىنە تىگرسەلر يوكلەر .

چون حديث خوب گويى بافقير * بەبود زانش كە پوشانى حرير
(چون) قايچان (حديث خوب) گوزەل سوزنى (گويى) ئەيتورسون (بافقير)
فقيرگە (بەبود) آرتقى بولور (زانش) اوشبوسوزدن فقيرگە (كە) كەم (پوشانى)

کیدردك سين (حریر) يفهك كییمنی یعنی يفهك كییم کیدرگان کبی بولور.

خشم خوردن پیشه هر سرورست * تلخ باشد وز شکر شیرین ترست
(خشم) آچیغنی (خوردن) ییبه كلک (پیشه هر سرورست) هر الوغ
كشیدك هنریدر (تلخ) آچی (باشد) بولسهده (وز شکر) شکردن
(شیرین ترست) طاطلیراق بولور.

هر که بامرده نسازد درجهان * زندگانی تلخ دارد بیگمان
(هرکه) هر کم (بامردم) کشی برله (نسازد) قاتوشماس (درجهان)
دنیاده (زندگانی) ترکلکنی (تلخ) آچی (دارد) توتار (بیگمان)
شکسر یعنی کشیگه قاتوشماغان کشی ناچار ترکلاک ایتهر.

آنکه شوخست و ندارد شرم نیز * دانکه او نه پاک زاده ست ای عزیز
(آنکه) اول کم (شوخت) ادبسزدر (وندارد) دخی توتماس
(شرم) ادبنی باطنی (نیز) ینه (دانکه) بل کم (او) اول کشی
(نه پاک زاده ست) پاک بالا تسرگلدر یعنی زنادران توغان بالادر
(ای عزیز) ای حرمتلو.

از ملامت تابمائی در امان * باش دائم همنشین صالحان
(از ملامت) شلتهدن (تابمائی) قالو اوچون (در امان) امینلکنه (باش)
بول سین (دائم) همیشه (همنشین صالحان) ایندگولر برله اولطرشوی
یعنی ایزگولر برله اولطرش.

در بیان چیزیکه از خور پیدا شود

بوبات آشودان بولاتورغان نرسه نی بیاندهدر

چند خصلت آورد خواری بروی * باتو گویم گرهمی گوی بگوی

(چند خصلت) بر نیچه خلق (آورد) کیتورر (خواری) خورلقنی
 (بروی) یوزگه (باتو) سیئا (گویم) ئه یتیم (گرههی گوی) اگر
 ئه یتسهك (بگوی) سویله دیوب

اول آن باشد که مانند مکس * مرد ناخوانده شود مهمان کس
 (اؤل) اولگیسی (آن باشد که) اول بولور گم (مانند مکس) بوری
 شکلی (مرد) کشی (ناخوانده) چاقرمیچه (شود) بولور (مهمان کس)
 بر کشی نلک قوناغی یعنی چاقرمیچه باروچی بوری کبیر.

هر که مهمان کسی ناخوانده شد * نزد مردم خواروزارورانه شد
 (هر که) هر کم (مهمان کسی) برکشینک قوناغی (ناخوانده)
 چاقرودان باشقه (شد) بولسه (نزد مردم) کشی قاشنده (خوار) خور
 (وزار) دخی زبون (ورانه) دخی سورولمش (شد) بولور

دیگر آن باشد که نادانی رود * کد خدا خانه مردم شود
 (دیگر) باشقهسی (آن باشد که) اول بولور کم (نادانی) بر احمق
 (رود) کیتهر (کد خدا) ئوی اییهسی (خانه مردم) برکشینک ئویینک
 کشیسی (شود) بولور یعنی باروب سؤالسز کرور.

کار کردن بر حدیث آن دو مرد * گزپی جهلند هر دودر نبرد
 (کار کردن) اش قیلماقلق (بر حدیث آن دو مرد) اول ایکی ایرنک
 سوزی برله (گزپی جهلند) نادانلق اوچونلر یعنی نادانلق طرفندن
 (هر دو) هر ایکیسی (در نبرد) تارتشوده در.

هر که بنشیند زبردست صدور * کرر سد خواری پرویش نیست دور
 (هر که) هر کم (بنشینک) اولطورور (زبردست صدور) الوغنک

نوری نڭ اعلی جیرینه (گر) اگر (رسد) ایرشسه (خواری) خورلق
(برویش) آنڭ یوزینه (نیست) ایه سدر (دور) یراق یعنی عجب توگل .

نیست قومی راجو بر قول تو گوش * صد سخن گر باشدت یکر امگوش
(نیست) بولماسه (قومی را) بر قوم نڭ (چو) قایچان (بر قول تو)
سینڭ سوزڭه (گوش) قولاغی یعنی طیکلاماسه لار (صد سخن) یوز سوز
(گر) اگر (باشدت) بولسه سینڭا یعنی نه یقه سی سوزڭ یوز بولسه ده
(یکر) برسینگنه ده (مگوش) سویله مه .

حاجت خود را میخواه از دشمنان * زین بتر خواری نباشد در جهان
(حاجت خود را) اوز نڭ حاجتکنی (میخواه) ایسته مه (از دشمنان)
دشمنانلاردان (زین) اوشبونندان (بتر) آرتغراق (خواری) خورلق
(نباشد) بولماس (در جهان) دنیاده .

(از فرومایه مراد خود مجوی * تانیاید مر ترا خواری بروی)
(از فرومایه) ناچار خلقلی کشیسن (مراد خود) اوز نڭ مرادکنی (مجوی)
ایسته مه (تا) تاینکه (نیاید) کیلمهس (خواری) خورلق (بروی) یوزڭه .

(بازن و کودك مکن بازی هلا * تا نگردي خوار و زار و مبتلا)
(بازن) خاتون برله (و کودك) دخی بالا برله (مکن) قیلمه سین (بازی)
اویناونی (هلا) البته (تا) تاینکه (نگردي) بولماسسون (خوار) خور
(زار) دخی زبون (و مبتلا) دخی بلالهنمش .

در بیان حسن زندگانی

بو باب کور کهم ترککنی بیاندهدر

(در جهان شش چیزمی آید بکار * اولایابی طعام از خوشگوار)

(در جهان)

(درجهان) دنياده (شش چيز) آلتى نرسه (مى آيد) كيلور (بكار)
اشكه يعنى اشكه فائده بيرر (اول) اولگسى (يابى) تابارسون (طعام)
آشنى (از خوشكوار) سگاشوچيلردن .

خوش بود يارموافق درجهان * بازمخدومى كه باشد مهربان
(خوش) گوزل (بود) بولور (يارموافق) اوزگه تىڭ دوست (درجهان)
دنياده (باز) دخى (مخدومى كه) بالا كم (باشد) بولور (مهربان)
محبلى يعنى آتاسينه سويوكلى بولغان بالا .

هر سخن كه آن گويى راست و درست * به زد نيازانكه دروى نفع تست
(هر سخن كه) هر سوزكم (آن) آنى (گويى) ايتورسون (راست)
توغرى (و درست) دخى درست (به) آرتقدر (زدنيا) دنيادن (زانكه)
آنڭ اوچون (دروى) اول سوزده (نفع تست) فائدهسى بولغوچيلر
يعنى فائده كوررسون .

دشمن حق را نبايد داشت دوست * هر كه اوزادوست دارش دشمن اوست
دشمن حق را) الله تعالى نڭ دشمنونى (نبايد) كيرهك توگلدنر (داشت)
تونماقلىق (دوست) دوست (هر كه) هر كم (اورا) آنى (دوست)
دوست (دارش) توتسه (دشمنان اوست) الله تعالى نڭ دشمنانيدر
اول كشى .

عيب كس باو نمى بايد نمود * زانكه نبود هيچ لحمى بى غدود
(عيب كس) كشىنڭ عيبنى (باو) آڭا (نمى بايد) كيرهك-مهس
(نمود) كورسه تىك (زانكه) آنڭ اوچون (نبود) بولماس (هيچ لحمى)
هيچ برايت (بى غدود) بيزسز .

از خدا خواه آنچه خواهی ای پسر * نیست در دست خلائق نفع و ضرر
 (از خدا) الله تعالی دن (خواه) تله سین (آنچه) اول نرسه (خواهی)
 ایسته رسون (ای پسر) ای اوغل (نیست) یوقدر (در دست خلائق)
 ککشی لرننگ قوللارنده (نفع) فائده (ضرر) دخی ضرر یعنی
 هر قایوسی الله تعالی دندر .

بندگانرا نیست ناصر جزاله * یاری ازوی خواه ازغیرش مخواه
 (بندگانرا) بنده لرگه (نیست) یوقدر (ناصر) یاردم بیروچی (جزاله)
 الله تعالی دن باشقه (یاری) یاردمنی (ازوی) الله تعالی دن (خواه) تله
 سین (ازغیرش) الله تعالی دن باشقه دن (مخواه) تله مه یعنی هر نرسه نی
 الله تعالی دن تله خلق هیچ نرسه بیره آلماس .

آنکه از قهر خدا ترسد بسی * بی گمان ترسند ازوی هر کسی
 (آنکه) اول کم (از قهر خدا) الله تعالی ننگ آپیغسندن (ترسد)
 قورقار (بسی) کوب (بی گمان) شکسز (ترسند) قورقارلار (ازوی)
 اول کشیدن (هر کسی) هرکشی .

از بدی گفتن زبانرا هر که بست * کرد شیطان لعین را زیر دست
 (از بدی) یاوزلقنی (گفتن) ایتمه کلکدن (زبانرا) تلینی (هر که)
 هرکم (بست) باغلاسه (کرد) قیلدی اول کشی (شیطان لعین را)
 ملعون بولغان شیطاننی (زیر دست) قول آستونده .

در بیان پنج چیز از پنج کس یافته نشود

بوبات بیش نرسه بیش کشیدن تابولماونی بیانده در .

کس نیابد پنج چیز از پنج کس * یادگیر از ناصح خود این نفس

(كس) كشی (نیابد) تابماس (پنج چیز) بیش نرسه نی (از پنج كس) بیش کشیدن (یاد) ایسگده (گیر) توت سین (از ناصح خود) اوزگنك اوگتله وچگن (این نفس) اوشبو صولونی یعنی سوزنی .

نیست اول دوستی درملوك * این سخن باور گن زاهل سلوك (نیست) ایسه سدر (اول) اولگسی (دوستی) دوستلق (درملوك) پادشاهلارده (این سخن) اوشبو سوزگه (باور) اشانونی (کن) قیل سین (زاهل سلوك) الله تعالی یولینه کرگان کشیلردن یعنی ولیلردن .

سهله را باصروت ننکری * هیچ بدخوی نیابد مهتری (سهله را) برتوبدن ناچار کشیگه (باصروت) مروت برله (ننکری) باقماسین (هیچ) هیچ (بدخوی) یاوز خلقلق (نیابد) تابماس (مهتری) اولولقنی .

آنکه کذابست و میگوید دروغ * نیست اورادرو فاداری فروغ (آنکه) اول گم (کنا بست) یالغانچیدور (ومیگوید) دخی سویلهر (دروغ) یالغانسی (نیست) یوقدور (اورا) آنك (وفاداری) وفا توتماقینك (فروغ) یاقتوسی *

هر که برمال کسان دارد حسد * بوی راحت در دماغش کی رسد (هر که را) هر کمنك (برمال کسان) کشیلرنك مالونده (دارد) توتسه (حسد) کونچیلگنی (بوی راحت) راحت ایسی (بر دماغش) آنك میینه (کی) نیچك (رسد) ایرشور یعنی اول کشی هیچ راحت کورمهس .

هر که راسه کار عادت باشدش * درجهان بخت و سعادت باشدش (هر که را) هرکه گه (سه کار) اوچ اش (عادت) عادت (باشش)

بولسه آنڭ (درجهان) دنياده (بخت) بخت (وسعادت) دخى ايندگولك
(باشش) بولور آڭا .

هر كه راينى براه ناصواب * سر براهش آرتاياپى ثواب
(هر كه را) هر كهنى (بينى) كورسهڭ (براه ناصواب) توغرى بولماغان
يولده (سر) باشنى (براهش) آنڭ يولينه (آر) ايلت سين (تا)
تاينكه (ياپى) نابارسون (ثواب) ثوابنى يعنى الله تعالى دن اجر تابارسون .

زحمت خود را ز مردم دور دار * بار خود بر كس ميفكن زينهار
(زحمت خود را) اوزڭنىڭ مشقتىڭنى (ز مردم) كشيپن (دور) يراق
(دار) توت سين (بار خود) اوزڭنىڭ يوكىڭنى (بر كس) كشيگه
(ميفكن) تاشلاما (زينهار) صاقلان سين يعنى اوز مشقتىڭنى كشيگه يوكلهمه .

گر همى خواهى كه باشى رستكار * رخ مگردان اى برادر از سه كار
(گر) اگر (همى خواهى كه) تله ساڭ كم (باشى) بولماقنى (رستكار)
قتولغوچى يعنى الله تعالى نڭ عذابندان (رخ) ياڭاقىڭنى (مگردان)
دوندرمه (اى برادر) اى قرنداش (از سه كار) اوچ اشتن .

اولش ديدن بود حكم و قضاش * بعد زان جستن بجان و دل رضاش
(اولش) اول اوچ نرسه نڭ اولى (ديدن) كورمكك يعنى بلمك (بود)
بولدى (حكم) حكمينه (وقضاش) دخى الله تعالى نڭ قضا سينه (بعد
زان) اوشبونندان صوڭ (جستن) ازله مكلكدن (بجان) جان برله
(و دل) دخى كوڭل برله (رضاش) اول قضاغه رضا بولونى .

چيست سيوم دور بودن از جفا * هر كه اين دارد بود اهل صفا
(چيست) نى نرسه در (سيوم) اوچنچيسى (دور) يراق (بودن) بولماقلىقدور

(از جفا) جفادان یعنی کشینی رنجتودن (هرکه) هرکم (این) اوشبون
(یعنی جفادان یراق بولونی (دارد) توتسه (بود) بولور (اهل صفا)
قلبی صاف کشیلردن یعنی پاك كوڭللی بولور.

صدقه که آلوده باشد باریا * کی بود آن خیر مقبول خدا
(صدقه) بر صدقه (که) کم (آلوده) بوتالغوچی (باشد) بولسه
(باریا) ریا برله یعنی الله رضالغی اوچنگنه بولماسه (کی) نیچک (بود)
بولور (آن) اول صدقه (مقبول خدا) الله تعالی نكڭ قبول ایتمشی
یعنی قبول بولماس.

گر عمل خالص نباشد همچوزر * قلب را ناقد نیارد در نظر
(گر) اگر (عمل) آخرت اشی (نباشد) بولماسه (خالص) صاف
(همچوزر) آلطون کبی (قلب را) قدری بولماغان آقهنی (ناقد)
آقچه آلماشدروچی (نیارد) کیتورمهس (در نظر) قاراوغه یعنی آلماس
شونكڭ کبی الله تعالی ده.

تاتوانگر باشی اندر روز کار * نفس را از آرزوها دور دار
(تا) تاینکه (توانگر) بای یعنی قوت اییهسی (باشی) بولماق اوچون
(اندر روزکار) زمانه ده (نفس را) نفسنی (از آرزوها) تلهگان
نرسه لرندن (دور) یراق (دار) توت سین.

در بیان کرامتهای حق

بویاب الله تعالی نكڭ احسانلارنی بیاندهدر

چار چیزهست از کرامتهای حق * یاددارش چون زمن گیری سبق
(چار چیزهست) دورت نرسه (از کرامتهای حق) الله تعالی نكڭ

احساننداندر (یاد) ایسکده (دارش) توت سین آنی (چون) قاپچان
(زمن) مینن (گیری) توتساك (سبق) سبقنی.

اولا صدق زبانت درسغن * و آنکھی حفظ امانت فهم کن
(اول) اولگسی (صدق زبانت) سینک تلکنک راستغی (درسغن)
سوزده (و آنکھی) موندان صوڪ (حفظ امانت) امانت نی صاقلو
(فهم) اویلاونی (کن) قیل سین یعنی امانت قویولسه خیانت قیلمه.

بس سخاوت ازکرامات اله * فضل حق دان گر نظر داری نگاه
(بس) مونک صوکنده (سخاوت) یوماردلق (از کرامات اله)
الله تعالی نك احسانلارندان (فضل حق) الله تعالی نك رحمتی دیوب
(دان) بل سین (گر) اگر (نظر) قاراونی یعنی نامرنگه قاراونی
(داری) توتساك (نگاه) صاقلاب.

تاتوانی دور باش ازسودخوار * زانکه هست از دشمنان کردکار
(تاتوانی) کوچک بیتکان قدرلی (دور) یراق (باش) بول سین (ازسود)
ربانی (خوار) آشاوچیدان (زانکه) آنک اوچونکم (هست) بولغوچیدر
اول (از دشمنان کردکار) الله تعالی نك دشمنانلارندان یعنی ربا آشاوچی.

پیش مردم هر که رازت کردفاش * همدم آن ابله باطل مباش
(پیش مردم) کشی آلدنده (هرکه) هرکم (رازت) سنک سرکنی
(کرد) قیلسه (فاش) بلاگرتونی (همدم آن ابله) اول اهمقغه یولداش
(مباش) بوله.

هر که باشد مانع عشر و زکات * و آنکه غافل وار بگذار دصلاط
(هرکه) هرکم (باشد) بولسه (مانع عشر) عشرنی طییوچی (وزکات)

دخى زكاتنى طيبوچى (وآنكە) اول كىشى كىم (غافل وار) غافلر
شكلى (بگنارد) اوتەر (صلوات) نمازنى يەنى زكات عشر بىرمە يىنچە نمازنى
كوڭل برلە او قوماوچى .

بر حذر باش از چنان كس ز نهار * تانه سوزد مر تر ا بسيار نار
(بر حذر) صاقلانوده (باش) بول سين (از چنان كس) شونك كى
كىشى لردن يعنى زكات بىرمى نمازنى كوڭل برلە او قوماوچى لردان (ز نهار)
ز نهار (تا) تاينكە (نه سوزد) ياندورماس (مرترا) سىنى (بسيار)
كوب (نار) اوت .

لذت عمرت اگر بايد بدهر * باش دائم بر حذر از خشم و قهر
(لذت عمرت) سىنىڭ عمرىڭنىڭ لذتى (اگر) اگر (بايد) كىرە كىسە
(بدهر) زمانده (باش) بول سين (دائم) ھېشە (بر حذر)
صاقلانوده (از خشم) آچودان (وقهر) دخى دشمانلىقدان يعنى آچو
ھم كىشىگە دشمانلىق توتوچى بولما .

چون نكردد خلاق باخوى تو راست * گر بخوى مردمان سازى رواست
(چون) قايچان (نكردد) بولماسە (خلاق) كىشى لىر (باخوى تو) سىنىڭ
خلاقنا (راست) توغرى يعنى آلارنىڭ خلقى سىنىكى كىبى بولماسە (گر)
اگر (بخوى مردمان) كىشىلرنىڭ خلقىغە (سازى) توزوسەڭ (رواست)
درستىر يعنى خلاقنى شريعتدە درست اشدە كىشى خلقىغە اشاتو درستىر .

زانچه حاصل نيست دل خوشند دار * گوش دل را جانب اين پنددار
(زانچه) اول نرسەدن كىم (حاصل) ايرشكوچى (نيست) بولماغان (دل)
كوڭلنى (خرسند) قناعت ايتوچى (دار) توت سىن (گوش دل را)

كوئىلنىڭ قىلغىنى (جانب اين بىك) اوشبو اوگىتىنىڭ طرفىنە (دار) توت سىن يعنى بىر نىرسە اوزىڭدە بولماسە اول نىرسەنىڭ بولمايىنەدە قىل .

اي برادر تكيه بر دولت مكن * ياددار از ناصح خود اين سخن (اي برادر) اي قىرىداش (تكيه) تايانونى (بر دولت) دولتىكە (مكن) قىلما (ياد) ايسىڭدە (دار) توت سىن (از ناصح خود) اوزىڭنى اوگىتلە وچىدىن (اين سخن) اوشبو سوزنى يعنى دولتىكە تايانما بلكە الله تعالى گە تايان .

سود نكند گر گريزي از قضا * هر چه مي آيد بدان مي ده رضا (سود) فائده (نكند) قىلماس (گر) اگر (گريزي) قىلماسىڭ الله تعالى نىڭ قىلىدىغان (هر چه) هر نىرسە (مي آيد) كىلسە (بدان) آڭا (مي ده) بىرسىن (رضا) رضالقنى يعنى الله تعالى طرفىدىغان نى ايرىشىدە قىبول كور .

هر كه او بادوستان يكدل بود * جماعه مقصود دلش حاصل بود (هر كه) هر كى (او) اول كشى (بادوستان) دوستلار بىرلە (يكدل) بىر كوئىل يعنى بىر سوزدە (بود) بولسە (جماعه) بارچەسى (مقصود دلش) آننىڭ كوئىلىنىڭ تەل گانى (حاصل) ايرىشكۈچى (بود) بولور .

در جهان داني كه گردد معتبر * آنكه اورا پاك مي باشد نظر (در جهان) دنيادە (داني كه) بلەسنمى كىم (گردد) بولور (معتبر) اعتبارلى (آنكە) اول كشى كىم (يعنى معتبر بولور) (اورا) آننىڭ (پاك) پاك (مى باشد) بولور (نظر) قاراوى يعنى كىنەسىز حسەسىز قارار كىشىگە شول كشى معتبر بولور .

كم كند با كس وفاين روزگار * جور دارد نيستش با مهر كار

(کم) آز (کنک) قیلور (باکس) کشیگه (وفا) وفانی (این روزگار) اوشبودنیا
(جور) جفانی (دارد) توتار (نیستش) یوقدر آنک (بامهر) محبت برله
(کار) اشی یعنی محبتلی اشی یوقدر هیچ کیمه محبت توتماس.

آنکه باتوروزغم بودست یار * روز شادی هم به پرسش زنهار
(آنکه) اول کم (باتو) سیئا (روزغم) قایغوکوننده (بودست) بولور (یار)
یاردچی یعنی ایبدش (روز شادی) شادلق کوننده (هم) دخی (پرسش)
صوراغل آنی؛ یعنی آنک برله دوست بول (زنهار) زنهار.

روز نعمت گرتوپردازی به کس * روز محنت باشدت فریاد رس
(روز نعمت) نعمت کوننده (گر) اگر (تو) سین (پردازی)
شغله نونی (به کس) کشی برله یعنی شادلق کوننده بر کشیگه ایبدش
بولساک (روز محنت) مشقت کوننده (باشدت) بولور سیئا (فریاد)
قایغروغه (رس) ایرشکوچی یعنی یغشی وقتده یورشسهک اول کشی
مختده کیلور.

چون بیابی دولتی از مستعان * اندران دولت مبراز درستان
(چون) قایچان (بیابی) تابساک (دولتی) بر دولتنی (از مستعان)
یاردم تله نهمش الله تعالی دن (اندر آن دولت) اول دولنده (مبر)
آیرولسه (از دوستان) دوستلاردن؛ یعنی الله تعالی دن دولت ایرشسه
فقیر وقتدهغی دوستلاردن آیرواوه.

مرترا هر کس که یاری غم بود * چون رسد شادهم او همدم بود
(مرترا) سیئا (هر کس که) هر کشی کم (یاری غم) قایغوده ایبدش
(بود) بولسه (چون) قایچان (رسد) ایرشسه (شادی) بر شادلق (هم)

ینه (او) اول ککشی (ههلم) ایبدهش (بود) بولسون یعنی آنی اول وقتده هم تاشلامه ه

در بیان معرفة الله تعالی

بو باب الله تعالی نی تانونی بیاندهدر

معرفة حاصل کنای جان پدر * تایبایی از خدای خود خبر (معرفة) الله تعالی نی تانونی (حاصل) ایرشدرگوچی (کن) قیل سین (ای جان پدر) ای آنک جاننی یعنی آنک کبی تانو الله تعالی نی (تا) تاینگه (بیایی) تابارسون (از خدای خود) اورکنک تکرشدن (خبر) خبرنی .

هر که اورا معرفة حاصل نشد * هیچ بامقصد خود واصل نشد (هر که) هرکم (اورا) آکا (معرفة) الله تعالی نی تانو (حاصل) ایرشدرگوچی (نشد) بولماسه (هیچ) برده (بامقصد خود) اوزینک تله گانینه (واصل) بیئشوچی (نشد) بولماس یعنی الله تعالی نی تانوماسه تله گانینه ایرشهس .

هر که عارف شد خدایی خویشرا * در فنا بیبند بقای خویشرا (هر که) هرکم (عارف) تانوچی (شد) بولسه (خدای خویشرا) اوزینک تکرسینی (در فنا) یوقلقده (ببند) کورر (بقای خویشرا) اوزینک بارلغنی یعنی اوزنی یوق دیوب یورور .

هر که او عارف نباشد زند نیست * قرب حق رالایق وزیبنده نیست (هر که) هرکم (او) اول ککشی (عارف) الله تعالی نی تانوچی (نباشد) بولماسه (زنده) ترک (نسیت) توگلدن (قرب حق را) الله تعالی گه یاقنلقغه (الایق) تیوشلی (وزیبنده) دخی یاراولی (نیست) توگلدن .

نفس خود را چون شناسی باخطا * حق تعالی را بدانی باعطا
 (نفس خود را) اوزگنك نفسگنی (چون) قایچان (شناسی) تانوساڭ
 (باخطا) خطا قیلغوجیلق برله یعنی نفسگنی خطا قیلوچی دیوب بلسهك
 (حق تعالی را) الله تعالی نی (بدانی) بلورسن (باعطا) احسان برله .

عارف آن باشد که گردد حق شناس * هر که عارف نیست نبود جنس ناس
 (عارف) تانوچی (آن) اول (باشد که) بولورکم (گردد) بولور
 (حق) الله تعالی نی (شناس) تانوچی (هر که) هرکم (عارف) الله تعالی نی
 تانوچی (نیست) توگلدنر (نبود) بولماس اول (جنس ناس) آدم جنسگنن .

هست عارفا بدل مهر و وفا * کار عارف جمله باشد باصفا
 (هست) بولغوجیلر (عارف را) الله تعالی نی تانوچی نك (بدل) کوکلندنه
 (مهر) شفقت (وفا) دخی سوزنده تور وچیلق (کار عارف) الله تعالی نی
 تانوچی نك اشی (جمله) بارسیده (باشد) بولور (باصفا) صافلق برله
 یعنی هراشی ناچارلقن یراق بولور بلکه آلتون کبی پاک بولور .

هر که اورا معرفت بخشد خدای * غیر حق را در دل او نیست جای
 (هر که) هرکم (اورا) آثار (معرفت) الله تعالی نی تانونی (بخشد) باغشلاسه
 (خدای) الله تعالی (غیر حق را) الله تعالی دن باشقهغه (در دل او) آنك کوکلندنه
 (نیست) یوقدر (جای) اورن یعنی الله تعالی دن باشقهغه محبت بولماس .

نزد عارف نیست دنیا را قدر * بلکه بر خود نیستش هرگز نظر
 (نزد عارف) الله تعالی نی تانوچی قاشنده (نیست) یوقدر (دنیا را) دنیاغه
 (قدر) السولق (بلکه) بلکم (بر خود) اوزینهده (نیستش) یوقدر آنك

(هرگز) همیشه (نظر) قارای ؛ یعنی اوزونیده کوب وقتده قاراماس .

معرفت فانی شدن دروی بود * هرکه فانی نیست عارف کی بود
 (معرفت) الله تعالی نی تانو (فانی) یوق بولغوچی (شدن) بولماقلق (دروی)
 اول الله تعالی که (بود) بولدی یعنی الله تعالی نی تانو الله تعالی اوچونگده
 بولماقدر (هرکه) هرکم (فانی) فانی (نیست) توگلسر (عارف) الله تعالی نی
 تانوچی (کی) نیچک (بود) بولور اول کشی یعنی فانی بولماسه تانوچی بولماس .

عارف از دنیا و عقبی فارغست * زانچه باشد غیر مولی فارغست
 (عارف) الله تعالی نی تانوچی (از دنیا) دنیا دان (و عقبی) دخی آخرتدن
 (فارغست) بوشانغوچیدر (زانچه) اول نرسه دن (غیر مولی) خوده بولغان
 الله تعالی دن باشقه دن (فارغست) بوشانغوچیدر .

همت عارف لقای حق بود * زانکه دروی فانی مطلق بود
 (همت عارف) الله تعالی نی تانوچی نلک قصدی (لقای حق) الله تعالی که بولغو
 (بود) بولور (زانکه) آنلک اوچون کم (دروی) الله تعالی که (فانی مطلق)
 قر آنلک بولغلاغنه بولوچی (بود) بولور یعنی باشقه نرسه ده هیچ اشی بولماس .

باچه ماند این جهان گویم جواب * آنچه بیند آدمی چیزی بخواب
 (باچه) نی نرسه که (ماند) اوخشار (این جهان) اوشبو دنیا (گویم)
 سویلیم (جواب) جوابنی (آنچه) اول نرسه نی (بیدک) کورور (آدمی) آدم
 (چیزی) بر نرسه نی (بخواب) بوقوده یعنی توشده کورلگان نرسه کبیدر .

چون شود بیدار از خواب آن عزیز * حاصلی نبود ز خوابش هیچ چیز
 (چون) قایچان (شود) بولسه (بیدار) اویغانوچی (از خواب) بوقودن

(آن عزیز) اول حرمتلو (حاصلی) ایرشکان نرسه (نبود) بولماس (زخوابش)
آنڭ یوقوسندان (هیچ چیز) هیچ نرسه یعنی اویانغاچ برنی یوق.

همچنین چون زنده افتادو مرد * هیچ چیزی از جهان با خود نبرد
(همچنین) اوشانداف (چون) قایچان (زنده) تر کلککه (افتادو)
توشسه (مرد) ئولم (هیچ چیزی) هیچ نرسه (از جهان) دنیادان (با خود)
اوزی برله (نبرد) ایتلهس .

هر که را بود دست گردار نیگو * در ره عقبی بود همراه او
(هر که را) هر که نڭ (بودست) بولسه (گردار نیگو) ایزگو هملی (در ره
عقبی) آخرت یولنده (بود) بولور (همراه او) آنڭ یولداشی .

این جهان را چون زنی دان خو بروی * خویش را آراید اندر چشم شوی
(این جهان را) اوشبو دنیانی (چون زنی) برخاتون کبی (دان) بل سین
(خو بروی) کورکام یوزلی یعنی خاتون شکلیدر اول دنیا (خویش را)
اوزونی (آراید) بیزه ندر (اندر چشم شوی) ایرینڭ کوزی آلدنده
یعنی مانور کورسه تور * شوی = ایر معناسنده کیه و دیمک

مرد را می پرورد اندر کنار * مکر و شیوه می نماید بی شمار
(مرد را) ایرنی (می پرورد) تربیه ایتهر اول دنیا (اندر کنار) قای چاقده
(مکر) مکرنی (وشیوه) دخی حیله نی (می نماید) کورسه تور (بی شمار)
صایسز یعنی کوب حیله لر برله آلداب توتار دیمه کدر .

چون بیابد خفته شویش نا گهان * بی گمان سازد هلاکش آن زمان
(چون) قایچان (بیابد) تابسه (خفته) یوقلامش (شویش) کبه ونی
(نا گهان) آکسزدان (بی گمان) شکسز (سازد) توزور (هلاکش)

آنی هلاك قیلونی (آن زمان) اول وقتده یعنی دنیا هلاك ایتد، رایبه روچینی.

برتو بادا ای عزیز باهنر * کز چنین مکاره باشی بر حذر
(برتو) سیگا (بادا) بولسون (ای عزیز) ای هرمتلو (باهنر) هنر
برله [یعنی هنرلی هرمتلی] (کز چنین) اوشبونك كبی کم (مکاره)
دیله لین (باشی) بولورسون (بر حذر) صاقلانوده.

در بیان ورع

بویاب حرام دن هم شریعتده درست بولماغان نرسه لردن صاقلانونی بیانده در

در ورع ثابت قدم باش ای پسر * گرهمی خواهی که کردی معتبر
(در ورع) شریعتده حرام بولغان نرسه دن صاقلانوده (ثابت قدم)
برکتلگچی آباق (باش) بول سین (ای پسر) ای اوغل [یعنی برده
قوزغالما تقوالقین] (گر) اگر (همی) اوشبوننی (خواهی که) تله سهك
کم (کردی) بولورغه (معتبر) اعتبارلی یعنی الله تعالی هم رسول الله
هم بنده لر قاشنده الوغ بولونی.

خانه دین کردد آباد از ورع * لیک می کردد خرابی از طمع
(خانه دین) دین نك ثوبی (کردد) بولور (آباد) توز کله نمش (از ورع)
تقوالقین (لیک) آلائی بولسه ده (می کردد) بولور (خرابی) ویرانلق
(از طمع) دنیاغه کوئل صالودان یعنی دنیا قوودان.

هر که از علم ورع گیرد سبق * دور باید بود نش از غیر حق
(هر که) هر کم (از علم ورع) تقوالق علمندن (گیرد) توتسه (سبق)
سبقنی (دور) براق (باید) کیره کدر (بودنش) اول کشی که بولماقلق (از غیر حق)
الله تعالی دن باشقه یعنی تقوی بولونی تله کوچی الله تعالی دن باشقه دن صاقلانور

ترسکاری از ورع پیدا شود * هر که باشد بی ورع رسوا شود
 (ترسکاری) قورقوغوپیلیق (از ورع) تقوالقین (پیدا) بیلگولی (شود)
 بولور (هر که) هرکم (باشد) بولسه (بی ورع) تقواسز (رسوا) شور
 (شود) بولور اول یعنی الله تعالی دن قورقوغه سبب تقوالقدر.

با ورع هر کس که خود را کرد راست * جنبش و آرامشش بهر خداست
 (با ورع) تقوالق برله (هر کس که) هرکشی کم (خود را) اوزونی (کرد)
 قیلسه (راست) توغری (جنبش) تیبره نووی (و آرامش) دخسی آنک
 تورماقی (بهر خداست) الله تعالی اوچقدر.

آنکه از حق دوستی دارد طمع * در محبت کاذبش دان بی ورع
 (آنکه) اول کم (از حق) الله تعالی دن (دوستی) دوستلقنی (دارد) نوتسه
 (طمع) امید (در محبت) الله تعالی که محبتده (کاذبش) اول کشینی یالغانچی (دان)
 بلسین (بی ورع) تقوالقسز؛ یعنی تقوی بولماسه محبتی درست بولسی.

در بیان تقوی

بویاب حرام و شبهه لردن صاقلانونی بیانده در

چیست تقوی ترک شبهات و حرام * از لباس و از شراب و از طعام
 (چیست) نی در (تقوی) تقوالق (ترک شبهات) شبهه لرنی قویودر (و حرام)
 دخی حرامنی قویودر (از لباس) کییوملین (و از شراب) دخی اچهلکن
 (و از طعام) دخی آشدان یعنی اوشبونرسه لرده صاقلانو.

هر چه افزونست اگر باشد حلال * نزد اصحاب ورع باشد و بال
 (هر چه) هر نرسه (افزونست) آر تقدر (گر) اگر (باشد) بولسه

(حلال) حلال یعنی حلال بولسده آر تقي قیلو (نزد اصحاب ورع) تقوالق اییدلری قاشنده (باش) بولور (وبال) گناهلری یعنی کوب آشاو و کوب اچو کبیلر.

چون ورع شدیار باعلم و عمل * خشیت و اخلاص یابد زان محل (چون) قایچان (ورع) تقوالق (شد) بولسه (یار) اییدمش (باعلم) علم برله (وعمل) دخی عمل برله (خشیت) قورقو (واخلاص) دخی اخلاصنی (یابد) تابار (زان محل) اوشبو اورندان.

(نا گهان ای بنده گر کردی گناه * توبه کن در حال عذر آن بخواه (نا گهان) آکسزدان (ای بنده) ای الله تعالی نلک قلی (گر) اگر (کردی) قیلساک (گناه) گناهنی (توبه) توبه نی (کن) قیل سین (در حال) شول وقتدوق (عذر آن) اول گناهنگ عذر نی (بخواه) تله سین.

(چون گناه نقد آید در وجود * توبه نسبه ندارد هیچ سود) (چون) قایچان (گناه نقد) حاضر گناه (آید) کیاسه (در وجود) بارلقغه (توبه نسبه) کیله چکده گی توبه (ندارد) نوتماس (هیچ) برده (سود) فائدهنی [یعنی گناهلارمدان توبه ایتهرمن نهلی دیهک فائده بیرمهس].

(در انابت کاهلی کردن خطاست * بر امید زندگانی بی وفاست) (در انابت) گناهدن توبه ایتموده (کاهلی) بالقاولقنی (کردن) قیلماقلق (خطاست) خطادر (بر امید زندگانی بی وفاست) وفاسز بولغان ترککنی امید اوزهرینه [یعنی ثوله هم نهلی کیله چکده توبه ایتهرمن دیهک خطادر].

در بیان خدمت کردن

بویاب خدمت قیلونی بیانده در

(تاتوانی ای پسر خدمت گزین * تاشوداسب مرادت زیرین)

(تاتوانى) كوچىڭ يېتىكان قىدر (اى پسر) اى اوغل (خدمت) خدمتى [يعنى
اوزگىن الوغلارغە خدمت قىلۇنى] (گزين) اختيار قىل سىن (تا) تاينكە
(شود) بولور (اسب مرادت) سىنىڭ تلەنەش نرسەڭنىڭ آطى (زىرزىن)
ايدەر آستىندە [يعنى مرادىڭ آت كېي بولوب آنى ايدەر آستىنە قوياسن
آڭا آتلاناسون يعنى ايرشەسون].

(بندە چۈن خدمت مردان كىند * خدمت او كىندگىردان كىند)
(بندە) بر قل (چون) قابچان (خدمت مردان) كىشىلرنىڭ خدمتى (كىند)
قىلسە (خدمت او) آنىڭ خدمتى (كىندگىردان) ئەيلەنۈچى قىبە يعنى كوك
(كىند) قىلور.

(بهر خدمت هر كه بر بندد میان * باشد از آفات دنیا درامان)
(بهر خدمت) خدمت اوچون (هر كه) هر كم (بر بندد) باغلار (میان) بىلنى
(باشد) بولور اول كىشى (از آفات دنیا) دىيانىڭ آفتلرنىن (درامان) قوتلۇدە.

(هر كه پيش صالحان خدمت كىند * ايزدش بادولت و حرمت كىند)
(هر كه) هر كم (پيش صالحان) ايزگولرنىڭ آلىندە (خدمت) خدمتى (كىند)
قىلسە (ايزد) الله تعالى (ش) آنى (با دولت) دولت برلە (وحرمت) دى
حرمت برلە (كىند) قىلور.

خادمانرا هست درجنت مآب * روز محشر بی حساب و بی عذاب
(خادمانرا) خدمت ايتوچىلر اوچون (هست) باردر (درجنت) اوجماخده
(مآب) باراچاق اورن (روز محشر) قىامت كۈنىدە (بى حساب) حسابسىز
(وبى عذاب) دى [يعنى حسابسىز عذابسىز چىنكە كررلر دىمەك].

خادمان باشند اخوان را شفيع * جای ایشان در جنان باشد رفيع
 (خادمان) خدمت ايتوچيلر (باشند) بولورلار (اخوان را) قورنده شلرگه
 (شفيع) شفاعتچی (جای ایشان) اول خدمت ايتكانلرنىڭ اورنى (در جنان)
 جنتلرده (باشد) بولور (رفيع) يوقارو [يعنى بيوك سرايلارده بولورلار] .

(گرچه خادم عاصى و مفسد بود * بهتر از صد ممسك عابد بود)
 (گرچه) اگرده (خادم) خدمت ايتوچى (عاصى) گناهلى (و مفسد) دخى
 بوزو قلىق قىلرچى (بود) بولسدهده (بهتر) آرتغراق (از صد ممسك عابد)
 عبادت قىلغوچى يوز صاراندان (بود) بولور [يعنى يوز عبادت ايتوچى
 صاراندان آرتق] .

(ميدهد هر خادمى رامستعان * اجر و مزد صائمان و قائمان)
 (ميدهد) بىرر (هر خادمى را) هر بر خدمت قىلوچىغه (مستعان) ياردم
 تله نمش الله تعالى (اجر) اجرنى (و مزد صائمان) دخى روزه توتوچى لارنىڭ
 ثوابنى (و قائمان) دخى كىچ برله اوياغ توروچىلارنىڭ ثوابنى .

(بهر خدمت هر كه بر بندد كمر * از درخت مغفرت يابد ثمر)
 (بهر خدمت) خدمت اوچون (هر كه) هر كم (بر بندد) باغلاسه (كمر) بوطلانى
 (از درخت مغفرت) الله تعالى نىڭ يارلقاويغاچىدىن (يابد) تابار (ثمر) بىمشنى .

(هر كه خادم شد جنانش مى دهند * هم ثواب غازيانش مى دهند)
 (هر كه) هر كم (خادم) خدمت ايتوچى (شد) بولسه (جنان) اوچماخلار
 (ش) آڭار (مى دهند) بىرورلر (هم) دخى (ثواب غازيان) الله تعالى
 اوچون صوغشوچىلارنىڭ ثوابنى (ش) آڭار (دهند) بىرورلر [يعنى
 خدمتچىگه ثوابلار] .

در بیان حرمت داشتن مهمان

بویاب قوناقنی حرمتلو توتماقنی بیانددر

ای برادر دار مهمانرا عزیز * تا بیابی عزت از رحمان تونیز
 (ای برادر) ای قونداش (دار) توتسین (مهمانرا) قوناقنی (عزیز)
 حرمتلو (تا) تاینکه (بیابی) تابارسون (عزت) حرمتنی (از رحمان)
 رحمت قیلغوچی بولغان اللهتعالی دن (تو) سین (نیز) یندهده یعنی سینده
 حرمتلو بولورسون .

مؤمنی کوداشت مهمانرا نیگو * حق کشاید باب رحمت را برو
 (مؤمنی) بر مؤمن (کو) کم (داشت) توتسه (مهمانرا) قوناقنی
 (نیگو) اینگو (حق) اللهتعالی (کشاید) آچار (باب رحمترا)
 رحمت ایشکنی (برو) آثار .

هر که را شد طبع از مهمان ملول * از وی آزارد خدا وهم رسول
 (هر که را) هر کم ننگ (شد) بولسه (طبع کوکلی) از مهمان (قوناقدان) ملول
 آغر (از وی) آناردن (آزارد) رنجر (خدا) اللهتعالی (وهم) دخی
 (رسول) محمد علیه السلام پیغمبرمز .

هر که مهمانرا بروی تازه دید * از خدا الطاف بی اندازه دید
 (هر که) هر کم (مهمانرا) قوناقنی (بروی تازه) آچی یوزبرله (دید)
 کورسه (از خدا) اللهتعالی دن (الطاف) مرحمت و مهربان لر (بی اندازه)
 اولچه و سز (دید) کورر .

بنده کو خدمت مهمان کند * خویشرا شایسته رحمان کند

(بنده) بر بنده (کو) کم (خدمت مهمان) قوناققه خدمتی (کند)
 قیلسه (خویشرا) اوزونی (شایسته رحمان) الله تعالی‌گه تیوشلی
 (کند) قیلور.

از تکلف دور باش ای میزبان * تا گرانی نبودت از مهمان
 (از تکلف) کوچله نودن (دور) یراق (باش) بولسین (ای میزبان)
 ای قوناقلی کشی (تا) ناینکه (گرانی) آغرلق (نمودت) بولماس سیگا
 (از مهمان) قوناقلین.

در بیان دور بودن از تکلف

بو باب تکلفدن یراق بولونی بیانده در

هست مهمان از عطا‌های کریم * هر که زو پنهان شود باشد لئیم
 (هست) بولغوچیدر (مهمان) قوناق (از عطا‌های کریم) بومارد بولغان
 الله تعالی‌نک بوله گندن (هر که) هر کم (زو) آنلردن (پنهان) یاشرن
 (شود) بولسه (باشد) بولور (لئیم) صاران هم خسیس بولور دیمک.

بی خبر بر خوان کس مهمان مشو * چون رسد مهمان ازو پنهان مشو
 (بی خبر) خبر سز یعنی چاقرمیچه (بر خوان کس) کشی نک اویدنه (مهمان)
 قوناق (مشو) بولماسین (چون) قایچان (رسد) ایرشسه (مهمان)
 قوناق (ازو) اول قوناقدان (پنهان) یاشرن (مشو) بولماسین یعنی
 قوناق کیلسه قاچما دیمکدر.

نان بده باجایعان بهر خدای * تا دهنه در بهشت عدن جای
 (نان) ایکمک (بده) بیرسین (باجایعان) آچارغه (بهر خدای)

الله تعالی اوچون (تا) تاینکه (دهنت) بیروورلر سیڭا (در بهشت عدن) عدن اوچماخلد (جای) اورننی .

هرکه مهمانرا کرامی میکند * کوششی در نیک نامی میکند (هرکه) هرکم (مهمانرا) قوناقنی (کرامی) حرمتلهونی (میکند) قیلسه (کوششی) بر توروشونی (در نیک نامی) ایندگو اسملکه (میکند) قیلور اول کشی .

هرکه مهمانت شود از خاص وعام * پیش اومی باید آوردن طعام (هرکه) هرکم (مهمانت) سینک قوناغک (شود) بولسه (از خاص) بایدان (وعام) دخی فقیردن (پیش او) آنک آلدینه (می باید) کیره کلی بولور (آوردن) کینورمه کلک (طعام) آشنی [یعنی کیره کبای و کیره ک فقیر بولسه ده] .

زانچه داری اندک و پیش ای عزیز * برد باید پیش درویش ای عزیز (زانچه) اول نرسه دن کم (داری) توتارسون (اندک) آرنی (و پیش) دخی آرتقنی (ای عزیز) ای حرمتلو (برد) ایلتههک (باید) کیره کدر (پیش درویش) فقیرنک آلدینه (ای عزیز) ای حرمتلو .

برتن عریان که بخشد جامه * حق دهد اورا زرحمت نامه (برتن عریان) یالانغاچ نهنگه (که) کم (بخشد) باغشلاسه (جامه) بر کپیمنی (حق) الله تعالی (دهد) بیروور (اورا) آڭار (زرحمت) رحمتندن (نامه) بر یازونی [یعنی اوتدان قوتولو یازوونی بیروور اوتدان اول کشینی قوتقارور دیمکدر .

هرکه ثوبی برتن عاری دهد * دردو عالم ایزدش یاری دهد

(ھركە) ھركم (ئوبى) بر كىيمنى (برتن عارى) يالانغاچ تنگە (دەك) بىرسە
(دردو عالم) ايكى دنياده (ايزدش) آنك تىگرىسى (يارى) ياردمنى
(دەك) بىرور.

گر بر آرى حاجت محتاج را * بر سر از اقبال يابى تاج را
(گر) اگر (بر آرى) كيتورسەك (حاجت محتاج را) بر محتاجلى نك حاجتنى
(بر سر) باشقە (از اقبال) بختىن (يابى) تابارسون (تاج را) تاجنى

ھركە را باشد بادولت بخت يار * خير ورزد در نھان و آشكار
(ھركە را) ھركىنك (باشد) بولسە (با دولت) دولت برلە (بخت) بختى
(يار) ايبدەش (خير) ايزگولكنى (ورزد) عادت قىلور (در نھان) يەشرندە
(و آشكار) دغى آشكارەدە يعنى ھميشە ايزگولكدە بولور.

اي پسر ھرگز مخور نان بخيل * كم نشين در عمر بر خوان بخيل
(اي پسر) اي اوغل (ھرگز) ھر وقتدە (مخور) آشاما سين (نان بخيل)
صاران كشىنك ايكەگنى (كم) آز (نشين) اولتور سين (در عمر) عمركدە
(بر خوان بخيل) صاران نك جەيەسینە يعنى بردە بارما آنك آشى يانینە.

نان مسك جملە رنجست و عنا * ميشود نان سخى نور وضيا
(نان مسك) صاران نك ايكەگى (جملە) بارسيدە (رنجست) آورودر
(وعنا) دغى مشقتدر (ميشود) بولور (نان سخى) يوماردنك ايكەگى (نور)
نور (وضيا) دغى ياقتى يعنى كوكلنى نورلاندر.

تائخواندت بخوان كس مرو * وزپى مرو دار چون كس مرو
(تائخواندت) سىنى اوندە مەسلەر (بخوان كس) كشى نك جەيەسینە

(مرو) بارماسین (وزپی مردار) اوله کسه آرتوندان (چون کر کس)
بورکت کبی (مرو) بارماسین ؛ یعنی دنیا طعامینه چاقرمی بارما .

چشم نیگی ازخسیس دون مدار * سقف ویران راتو بی استون مدار
(چشم نیگی) ایزگولک کوزنی یعنی امیدنی (ازخسیس) خسیسن
(دون) کیم (مدار) توتمه (سقف ویران را) هلاک بولغان توشه منی
(تو) سین (بی استون) تره کسز (مدار) توتمه ؛ یعنی صاران یورطینه بارما .

گرکنی خیری تو آن ازخومبین * هرچه بینی نیک بین و بد مبین
(گر) اگر (کنی) قیلساک (خیری) بر ایزگولکنی (تو) سین (آن) آنی
(ازخود) اوزکنن (مبین) کورمه سین (هرچه) هر نرسه نی (بینی) کورسهک
(نیک) ایزگونی (بین) کورسین (وبد) دخی یاوز (مبین) کورمه سین .

در بیان علامات احمق

بو باب احمق نك علامتلىرىنى بياندهدر

سه علامت دانكه در احمق بود * اولاً غافل زياد حق بود
(سه علامت) اوچ علامت (دانكه) بل كم (در احمق) احمق (بود) بولدى (اولاً)
اولگسى (غافل) هوش (زياد حق) الله تعالى نى ياد ايتودن (بود) بولور .

گفت بسيار عادت باشدش * كاهلى اندر عبادت باشدش
(گفت بسيار) كوب سويله و (عادت) عادت (باشدش) بولور آنك (كاهلى)
بالقاولف (اندر عبادت) عبادت اچنده (باشدش) بولور آڭا .

ای پسر چون احمق و جاهل مباش * یکدم از زیاد حق غافل مباش
(ای پسر) ای اوغل (چون احمق) احمق شکلی (و جاهل) دخی نادان

شکلی (مباح) بولماسین (یکدم) بر صولو (از یاد حق) اللهنی ذکر اینودن (غافل) بوش (مباح) بولماسین ؛ یعنی همیشه یاد ایت .

هر که او از یاد حق غافل بود * از حماقت در ره باطل بود (هر که) هر کم (او) اول کشی (از یاد حق) الله تعالی نی یاد ایتودن (غافل) بوش (بود) بولسه (از حماقت) عقلسزلقندن (در ره باطل) باطل یولده یعنی غفلت یولنده (بود) بولور اول کشی .

هیچ از فرمان حق گردن متاب * بهروام آزاده رادامن متاب (هیچ) برده (از فرمان حق) الله تعالی ننگ بیوروغندن (گردن) مویوننی (متاب) دوندرمه (بهروام) بورچ اوچون (آزاده را) آزادی ننگ یعنی فقیرننگ (دامن) ایته گنی (متاب) بوکمه ؛ یعنی حقمنی بیر دیوب یوده تته .

باطلی را ای پسر گردن منه * نقد مردانرا بهر کودن مده (باطلی را) باطلغه (ای پسر) ای اوغل (گردن) مویوننی (منه) قویماسین (نقد مردانرا) آدم لرننگ آچه لارونی (بهر کودن) احمق اوچون (مده) قویماس .

در قضای آسمانی دم مزن * هر کسی را پیش بین و کم مزن (در قضای آسمانی) الله تعالی ننگ قضا سینه (دم) صولونی (مزن) اورما یعنی سوزنه یتمه (هر کسی را) هرکشینی (پیش) آرتق (بین) کورسین (و کم) دخی کیم (مزن) اورماسین یعنی هرکمنی اوزگندن آرتق کور .

دست خرد را سوی نامحرم میار * جانب مال یتیمان هم میار (دست خرد) اوزگننگ قولگنی (سوی نامحرم) نامحرم طرفینه ؛ یعنی

اوزگا توتو درست بولماغان كشي طرفينه (ميار) ايلتمه (جانب مال
يتيمان) يتيم لرنك مال طرفينه (هم) دخى (ميار) كيتورمه سين يعنى
يتيم مالونى اشاما.

تاشوى آزاد ومقبل اى عزيز * بى طمع مى باش اكر دارى تميز
(تاشوى) بولووك اوچون (آزاد) دنيادن قوتولغوجى (ومقبل) دخى بختلى
(اى عزيز) اى حرمئلو (بى طمع) طمعسز يعنى دنياغه كوكل صالوسز
(مى باش) بول سين (گر) اكر (دارى) توتساك (نمير) عقلمى.

تاتوانى راز باهدم مگوى * گرتو باشى نيز باخود هم مگوى
(تاتوانى) كوچك ييتكان قدر (راز) سركنى (باهدم) ايدن شكا (مگوى)
سويلمه (گر) اكر (نو) سين (باشى) بولساك (نيز) بالغوز (باخود)
اوزوگه ده (هم) دخى (مگوى) سويلمه [يعنى كوچك ييتكان قدرلى ياشر].

در بيان علامه فاسق

بو باب فاسق نك علامتنى بيانده در

هست فاسق راسه خصلت در نهاد * باشد اول دردلىش حب فساد
(هست) بولغوجيدر (فاسق را) فاسقه يعنى گناهغه حرص كشيگه
(سه خصلت) اوج خلق (در نهاد) طبيعتنده (باشد) بولور (اؤل)
اولگسى (دردلىش) آنك كوكلنده (حب فساد) بوز قلقنى سويو
يعنى گناهنى سويو.

حرفتش آزدن خلق خداست * دور دارد خلق را از راه راست
(حرفتش) آنك هنرى (آزدن خلق خداست) الله تعالى نك خلقينى
رنجتمك در [بو ايكلچى] (دور) يراق (دارد) توتار (خلق را) كشيلى

(ازراه راست) توغرى بولغوجى يولدان؛ يعنى دورتنچى خلقنى شريعتدن دوندرو.

در بيان علامت شقاوت

بو باب ياوزلق نىڭ علامتى بياندهدر

هست ظاهر سه علامت در شقى * ميخورد دائم حرام از احمقى
(هست) بولغوجيدر (ظاهر) بلنگوچى (سه علامت) اوچ علامت
(در شقى) ياوز كشيده (ميخورد) اشار (دائم) هر وقتده (حرام)
حرامنى (از احمقى) احمقلقدان.

بى طهارت باشد و بيگانه خيز * هم زاهل علم باشد در گريز
(بى طهارت) طهارتسىز (باشد) بولور (وبيگانه) دخى وقتسىز (خيز) يوقودان
اويغانوچى (هم) دخى (زاهل علم) علم اييه سندن (باشد) بولور (در گريز)
قاچوده؛ يعنى علم اييه سندن قاچار وعظ بيردكلى اوچون.

باطهارت باش وپا كى پيشه كن * وز عذاب گور حق اندیشه كن
(باطهارت) طهارت برله (باش) بول سين (وپا كى) دخى پا كلقنى
(پيشه) هنر (كن) قيل سين (وز عذاب گور حق) الله تعالى نىڭ قبر
عذابندن (اندیشه) صاغشنى (كن) قيل سين؛ يعنى طهارت وپا كلك برله
بولساڭ قبر عذابندن قوتولورسون.

اى پسر مگريز از اهل علوم * تا نسوزد مرترا نار سهوم
(اى پسر) اى اوغل (مگريز) قاچماسين (از اهل علوم) علم اييه لرنندن
(نا) تاينكه (نسوزد) ياندرماس (مرترا) سيني (نار سهوم) جهنم اوطى.

تا توانی هیچ کس را بد مگوی * پیش مردم زباب خود مگوی
 (تاتوانی) کوچك بېتكان قىر (هيچ كس را) هيچ كشيگه (بد) باوزلقنى
 (مگوی) سويله مه (پيش مردم) كشي آلدنده (هم) دخى (زباب خود) اوزكندك
 ايشككئن [يعنى حالكئن] (مگوی) سويله مه؛ چونكه كشي فائده بيره آلماس.

معرفت داری گره بر زو میند * چون رسد مهمان برویش در میند
 (معرفت) الله تعالى نى طانونى (داری) توتساك (گره) قوينكئى (بر زو)
 آلتونغه (میند) باغلاما (چون) قايچان (رسد) ايرشسه (مهمان) قوناق
 (برویش) آنك بوزينه (در) ايشكئى (میند) باغلاما؛ يعنى حرمت قيل.

در بیان علامت بخیلان

بو باب صارانلارنك علامتنى بيانده در

سه علامت ظاهر آمد در بخیل * باتو گویم یاد گیرش ای خلیل
 (سه علامت) اوج بیلگو (ظاهر) بلونگولی (آمد) كیلدى (در بخیل)
 صارانده (باتو) سیكا (گویم) اینیم (یاد) ایسكده (گیرش) توتسین آنى
 (ای خلیل) ای دوست؛ يعنى اوج علامتنى اونوتى یادكده صاقلا.

اولا از سائلان ترسان بود * واز بلائى جوع هم لرزان بود
 (اولا) اولگسى (از سائلان) صدقه چیلردن (ترسان) قورقوچى (بود) بولور
 (وازلایى جوع) آچاق قايغوسندن (هم) دخى (لرزان) نتره گوچى
 (بود) بولور.

چون رسد در ره بخویش و آشنا * بگذرد چون باد گوید مر حبا
 (چون) قايچان (رسد) ايرشسه (در ره) يولده (بخویش) توغانينه (و آشنا)

دخى دوستىنە (بگىرد) اوتىر (چون باد) يىل كىي (گويد) ئەيتور (مرحبا) مرحبا دىوب يعنى خوش كىلەسز كىلگان اوزىڭىزدە كىڭلىككەر بىردە تارلق يوق دىبەك .

نبود ازمالش كس را فائده * كم رسد با كس زخوانش مائده (نبود) بولماس (ازمالش) صاران نك مالندن (كسى را) بىرەگەدە (فائده) فائده (كم) آز (رسد) ابرشور (باكس) كشىگە (زخوانش) آنك جەبەسەندىن (مائده) آش يعنى بىردە بولماس .

در بیان طلب حاجات

بەباب حاجتلىرى نەمە كنى بىانەدەر

حاجت خود را میخواه از زشت رو * آنكه دارد روی خوب از روی بچو (حاجت خود را) اوزىڭنىڭ كىرەگىنى (مخواه) اېستەمە (از زشت روى) چىق يوزلىدىن (آنكه) اول كم (دارد) توتار (روى خوب) گوزەل يوزنى (ازوى) آناردان (بچوى) اېستەسەين يعنى بومارد كشىدىن .

مؤمنى را باتو چون افتاد كار * تا توانى حاجت اورا بر آر (مؤمنى را) بر مؤمن نك (باتو) سىڭا (افتاد) توشسە (كار) اشى (تاتوانى) كوچك بىتىكان قىر (حاجت اورا) آنك يوشونى (بر آر) كىتور؛ يعنى اوتە .

حاجت خود را جز از سلطان نخواه * چون بخواهى يافت از دربان نخواه (حاجت خود را) اوزىڭنىڭ كىرەگىنى (جز از سلطان) سلطاندىن باشقەدىن يعنى اىركلى بولغان الله تعالى دن باشقەدىن (مخواه) نەمە (چون) قاپچان (بخواهى) نەسەك (يافت) تابماقنى (از دربان) قاپچاچىدىن يعنى

قابقا توبى صافلاوچى دن (محواه) ايستهمه ؛ يعنى دنيا پادشاهلارندن
والوغلارندن ايستهمه .

از وفات دشمنان شادي مكن * از كسى پيش كسى دادى مكن
(از وفات دشمنان) دشمنلارنى قولووندىن (شادى) شادلىقنى (مكن) قىلماسين
(از كسى) بر كشيمن (پيش كسى) بر كشى آلدىم (دادى) شلقه له نونى (مكن) قىلما.

باقناعت ساز دائم اى پسر * گر نبود از فقر هيچ تلخ تر
(باقناعت) قناعت برله (ساز) توزولسين (دائم) ههيشه (اى پسر) اى اوغل
(گرچه) ا گرچه (نبود) بولماسده (از فقر) فقيرلاكن (تلخ تر) آچىراق نرسه .

هر سحر برخيز واستغفار كن * فرصتى اكنون كه دارى كار كن
(هر سحر) هرطاك آلدىن (برخيز) قوبسين (واستغفار) دخى گناهكنك
يارلاقانوونى ايستهونى (كن) قىلسين (فرصتى) بر بر شلقونى (اكنون)
البته (كه) كم (دارى) توتارسون (كار) اشنى (كن) قىل سين .

همنشين خویش را غيبت مكن * غير شيطان بر كسى لعنت مكن
(همنشين خوبشرا) اوز كنىك ايبه شكنى (غيبت) غيبت (مكن) قىلماسين
(غير شيطان) شيطانغه باشقه (بر كسى) بر كشيگده (لعنت) الله تعالى نك
رحمتندن يراق قىلونى (مكن) قىلماسين .

چون رسد هر روز در عالم جديد * از گناهان توبه مى بايد گزید
(چون) آنك اوجون (رسد) ايرشسه (هر روز) هر كون (در عالم)

دنياده (جديد) ياڭا بولوب (ازگناھان) گناھلاردن (توبه) توبه
 ايتونى (مى بايد) كيرهك بولور (گزید) اختيار قیلو یعنی هر کون
 توبه ایتو تیوشلی بولور.

هر که را ترسی نباشد از خدا * حق بترساند زهر چيزی اورا
 (هر که را) هر که نك (ترسی) قورقماقلى (نباشد) بولماسه (از خدا)
 الله تعالى دن (حق) الله تعالى (بترساند) قورقوتور (زهر چيزی)
 هر بر نرسه دن (اورا) آنی؛ یعنی الله تعالى دن قورقوچیدن هر ككشى
 قورقار اما قورقماوچیدن هیچ كم قورقماس بلکه اول اوزی هر ككمن
 قورقار ديمكدر.

تا توانی حاجت مسکین بر آر * تا بر آرد حاجت کردگار
 (نانوانی) کوچك ييتكان قدر (حاجت مسکین را) مسکین نك كيرهگنى
 (بر آر) كيتور (تا) تاينکه (بر آرد) كيتورر (حاجت) سينك حاجتگنى
 (کردگار) الله تعالى [یعنی فقير نك كيرهك يوموشونى اوتنه الله تعالى
 سينك حاجتگنى اوتەر] .

هست مالت جمله در کف عاریت * گر بماند از تو باشد زاریت
 (هست) بولغوچيدر (مالت) سينك مالک (در کف) قولگده (عاریت)
 عاریت یعنی فائده آلو اوچون بيروب تورلغان نرسه ديهه ككدر
 (گر) اگر (بماند) قالسه (از تو) سيندن (باشدن) بولور (زاریت) سينك
 يغلالمالك ؛ یعنی عذاب ايدلورسون.

عاریت را باز می باید سپرد * هیچ کس دیدی که زر با خود برد
 (عاریت را) امانتنی (باز) دخى (مى باید) كيرهك بولور (سپرد)

تابش رماقلق (هيچ كس) هيچ كشي (ديدى كه) كوردگهو كم (زر)
 آلتوننى (باخود) اوزى برله (برد) ايلندى ؛ يعنى ئولگاندىن صوك
 آلوب كيتىدېمۇ البتە يوق .

حاصل از دنيا چه باشد ای امیر * نه گزی كى باس ويك پاره ز مين
 (حاصل) ايرشكوجى (از دنيا) دنيا دن (چه) نى نرسه (باشد) بولور
 (ای امیر) ای توره (نه گزی) توقز آرشين (كى باس) بوز (ويك
 پاره) دخى بر كيسهك (زمين) يير ؛ يعنى كفن لك بوز هم قبر اوچون
 يير بولور .

هر چه داری در ره حق آن تست * و آنچه داری ماند آن بلاى جان تست
 (هر چه) هر نرسه نى (داری) توتارسون (در ره) الله تعالى نك يولنده
 (آن تست) اول سينكىدر (و آنچه) اول نرسه نى كم (داری) توتارسون
 (ماند) قالور (آن) اول نرسه (بلاى جان تست) سينك جانوگابلا در .

هر كه با اندك زحق راضى شود * حاجت اورا خدا قاضى شود
 (هر كه) هر كم (با اندك) آزغه (زحق) الله تعالى دن (راضى) رضا
 بولغوجى (شود) بولسه (حاجت اورا) آنك حاجتنى (خدا) الله تعالى
 (قاضى) اوته گوجى (شود) بولور .

هست دنيا بر مثال قنطره * بگذار ازوى زانكه داری رو بره
 (هست) بولغوجيدر (دنيا) دنيا (بر مثال قنطره) كوپر اوخشاشنده
 (بگذار) اوت سين (ازوى) آناردان (زانكه) آنك اوچون كم
 (داری) توتارسون (رو) يوزگنى (بره) يولغه ؛ يعنى كوپرده تورماق
 يوق بس اوت سين الله تعالى كه .

هر که سازد بر سرپل خانه * نیست عاقل او بود دیوانه
 (هر که) هر کم (سازد) توزدی (برسرپل) کوپر باشینه یعنی اوستینه
 (خانه) ایونی (نیست) توگلدر (عاقل) عقللی (او) اول (بود)
 بولور (دیوانه) عقلسز.

هست مؤمن را غناء رنج و عنا * از خدا نبود غناء جستن روا
 (هست) بولغوچیدر (مؤمن را) ایمانلی غه (غناء) بایلق (رنج) رنجو
 (وعنا) دخی مشقت (از خدا) الله تعالی دن (نبود) بولماس (غناء)
 بایلقنی (جستن) ایسته مه کلک (روا) درست؛ یعنی مؤمن کشی بایلقنی
 تله مه سکه تیوشلی در.

فقر و درویشی شفای مؤمنست * زانکه اندروی صفای مؤمنست
 (فقر) محتاجلق (درویشی) دخی یارلیلق (شفای مؤمنست) مؤمن نلک
 شفاسیدر (زانکه) آنلک اوچون کم (اندروی) اول فقیر لکده
 (صفای مؤمنست) مؤمن نلک صافلغی در یعنی کوکلی صاف بولور.

مال و اولادت بمعنی دشمنند * گرچه نزدیک تو چشم روشنند
 (مال) مال (اولادت) دخی سینک بالالارک (بمعنی دشمنند) دشمن
 لارک کبیدر (گرچه) اگرچه (نزدیک تو) سینک قاشکده (چشم
 روشنند) نورلو یوزلرک.

انما اموالکم را یاد گیر * مال و ملک این جهان را یاد گیر
 (انما اموالکم را) انما اموالکم آیتنی (یاد) ایسکده (گیر) توت سین
 (مال) مالنی (و ملک این جهان را) دخی اوشبو دنیانک ملکنی (یاد)
 بیل (گیر) توت سین.

مردره را بود دنیا سود نیست * هرگزش اندیشه از نابود نیست
 (مردره را) بول کشسینه یعنی الله تعالی بولونده بولوچیغه (بود دنیا)
 دنیا نك بولماقی (سود) فائده (نیست) توگلندر (هرگزش) برده
 آنك (اندیشه) صاغشی (از نابود) بولماوندان (نیست) یوقاسر .

هر که را از صدق دلی صافی بود * خرقة بالقمة کافی بود
 (هر که را) هر کمنك (از صدق) توغریلقدان (دلی) کوکلی (صافی)
 صافی بولغوچی (بود) بولسه (خرقة) هر چوپرهك (بالقمة) برقابوم برله
 (کافی) ییتکوچی (بود) بولور یعنی دنیا دان باشقه نرسه نی تله مهس .

آنکه در بند زیادت میشود * دور از اهل سعادت میشود
 (آنکه) اول کم (در بند زیادت) آرتسرو قصندنه (میشود) بولسه
 (دور) یراق (از اهل سعادت) ایندگولك ایبه سننن (میشود) بولور .

بندگان حق چو جانرا باختند * اسب همت تاثریا تاختند
 (بندگان حق) الله تعالی نك ایندگوللاری (چو) قایچان (جانرا) جاننی
 (باختند) اوینادیلار (اسب همت) همت آطنی (تاثریا) ثریایولدیغه
 قدر (تاختند) چاپردیلار ؛ یعنی یوقارو کوتهردیلمر دیملر .

تانیاری در ره حق هر چه هست * آنچه می باید گجا آید بدست
 (تانیاری) کیلتورمه ییچه (در ره حق) الله تعالی نك یولونده (هر چه)
 هر نرسه (هست) بولغوچیلمر (آنچه) اول نرسه کم (می باید) کیرهك
 بولور (گجا) قایو اورنده (آید) کیلور (بدست) قولغه ؛ یعنی
 قولغه توشکانده .

درسغا گوش ای برادر درسغا * تا بیابی از پس شدت رخا

(در سخا) یوماردلقغه (کوش) توروش سین (ای برادر) ای قرنداش (در سخا)
 یوماردلقغه (نا) تاینکه (بیای) تابار سون (از پس شدت) قاطیلق صوگندن
 (رخا) ایر کنلکنی؛ یعنی یوماردلق قاطی بولسده صوگنده راحت تابولور.

باش پیوسته جوان مردای اخی * زانکه نبود دوزخی هر گیز سخی
 (باش) بول سین (پیوسته) هر وقت (جوان مرد) جومارد کشی (ای
 اخی) ای قرنداش (زانکه) آنک اوچونکم (نبود) بولماس (دوزخی)
 تموغلق (هر گیز) همیشه (سخی) یومارد یعنی یومارد کشی تموغغه کرمهس

در رخ مرد سخی نور و صفاست * زانکه در جنت قرین مصطفاست
 (در رخ مرد سخی) یومارد آدم نك یاگاغنده (نور) یاقتیلق (وصفاست
 دخی صافلق در (زانکه) آنک اوچونکم (در جنت) اوجه اخده (قرین
 مصطفاست) صایلانمش بولغان محمد علیه السلام نك یاقتیدر .

حق تعالی بر در جنت نوشت * این که جای اسخیا باشد بهشت
 (حق تعالی) حق بولغان الله تعالی (بر در جنت) جنتنک ایشکینه (نوشت)
 یازدی (این که) اوشبو کم (جای اسخیا) یوماردلارنک اورنی (باشد)
 بولور (بهشت) اوجه اخ یعنی اوشبو روشده یازغاندر .

اسخیارا باجهنم کار نیست * جای ممسک جز میان نار نیست
 (اسخیارا) یوماردلارنک (باجهنم) تموغ برله (کار) اش (نیست) یوقدر
 (جای ممسک) صاران نك اورنی (جز میان نار) اوت اورتاسندن باشقه
 (نیست) یوقدر؛ یعنی صارانلار اوتده بولورلار .

پیشه اهل بخل تلیس دان * در جیمش همدم ابلیس دان

(پيشه اهل بخل) صارانلق ايپهسى نك هئرى (تلبيس) حيله در (دان)
 بل سين (در جعيهش) آنى تموغده (همدم ابليس) ابليس نك ايپدهشى
 (دان) بل سين ؛ يعنى ابليس برله برگه يانارلار .

هيچ ممسك ننگرد روى بهشت * بلكه اورا كم رسد بوى بهشت
 (هيچ) برده (ممسك) صاران (ننگرد) كورمهس (روى بهشت) جنت
 يوزينى (بلكه) بلکم (اورا) آثا (كم) آز (رسد) ايرشور يعنى برده
 ايرشهس (بوى بهشت) جنتنك ايسينه .

آنكه ميخوانند مر اورا سقر * اهل كبر و بخل را باشد مقر
 (آنكه) اول نرسه كم (ميخوانند) او قورلار (مر اورا) آثار (سقر)
 سقر ديوب، يعنى تموغ دينلگان نرسه (اهل كبر) تكبرلك ايپهسى (وبخل را)
 دخى صارانلق ايپهسینه (باشد) بولور (مقر) تورا تورغان اورن .

اي پسر در مردمى مشهور باش * وز بخيل وز تكبر دور باش
 (اي پسر) اي اوغل (در مردمى) ايرلكده (مشهور) دانلقلى (باش)
 بول سين (وز بخيل) صاراندان (وز تكبر) دخى تكبردن (دور) يراق
 (باش) بول سين .

باسخا باش وتواضع پيشه گير * تا شود روى دلت بدر منير
 (باسغا) يومار دلق برله (باش) بول سين (وتواضع) دخى توبه نچيلكنى
 (پيشه) هنر (گير) توت سين (تا) تاينكه (شود) بولور (روى دلت)
 سينك كوكلكنك يوزى (بدر منير) آى نك اون دور تنچى كيچهسى كپى .

در بيان چار خصلت فعل شيطان است

بو باب دورت تورلى خلق شيطان اشى بولونى بيانده در

چار خصلت فعل شیطانی بود * دانداینها هر که رحمانی بود
 (چار خصلت) دورت نرسه (فعل شیطانی) شیطاننڭ اشی (بود) بولدی
 (داند) بولور (اینها) بولارنی (هر که) هر کم (رحمانی) رحمت اییه سی
 بولغان الله تعالی یولونده (بود) بولسه .

خامیازه فعل شیطانت وقی * ای پسر امین مباح از مکروی
 (خامیازه) ایسنه مکلک (فعل شیطانت) شیطاننڭ اشیدر (وقی) دخی
 قوصاقلق (ای پسر) ای اوغل (امین) طنچلقده (مباح) بولماسین (از مکروی)
 اول شیطاننڭ میله سندن [یعنی غافل بولما].

عطسه مردم چو بگذشت از یکی * باشد آن فعل شیطان بی شکی
 (عطسه مردم) آدمنڭ توچکرمکی (چو) قاپچان (بگذشت) اوتسه (از یکی)
 بردن (باشد) بولور (آن) اول توچکرو (فعل شیطان) شیطان اشی (بی شک)
 شکسز؛ یعنی شیطانان بولور ایکیدن آرتسه .

خون بینی نیز از شیطان بود * زانکه دشمن انسان بود
 (خون بینی) بورون قانی (نیز) دخی (از شیطان) شیطاننڭ (بود) بولور
 (زانکه) آندان کم (دشمن انسان) آدمنڭ دشمانی (بود) بولدی .

در صفة اهل نفاق

بو باب منافقلارنڭ صفتنی بیانده در

دورباش ای خواجه از اهل نفاق * در جهنم دان منافق را وثاق
 (دور) یراق (باش) بول سین (ای خواجه) ای خوجه (از اهل نفاق) نفاق
 اییه لرندن (در جهنم) جهنم ده (دان) بل سین (منافق را) منافقده (وثاق)
 ثوبینی؛ یعنی منافقنڭ اورنی تومغدر .

سه علامت در منافق ظاهر است * زان سبب مقهور قهر قاهر است
 (سه علامت) اوج بیلگو (در منافق) منافقه (ظاهر است) ظاهر در [منافق
 دیوبطشان مؤمن کورنوب اچلرنیدن کافر بولغاننی ده یقولور] (زان سبب)
 شول سببیدن (مقهور قهر قاهر است) قهر ایتوچی الله تعالی نلک قهر صفتینلک
 قهرلنمشیدر؛ یعنی منافقلار الله تعالی قاشنده قهرلیدر .

وعدهای او همه باشد خلاف * قول او نبود بغیر از کذب و لاف
 (وعد های او) اول منافقلارنلک وعده لری (همه) بارچه سیده (باشد) بولور
 (خلاف) خلاف یعنی تورولماغان (قول او) اول منافقلانلک سوزی (نبود)
 بولماس (بغیر از کذب) یالغانندن باشقه (ولاف) دخی بوش سوزدن باشقه .

مؤمنان را کم اعانت میکند * هم امانت را خیانت میکند
 (مؤمنان را) مؤمنلرگه (کم) آز (اعانت) یاردمنی (میکند) قیلور یعنی برده
 قیلماس (هم) دخی (امانت را) امانتکه (خیانت) خیانتنی (میکند) قیلور .

نیست در وعده منافقرا وفا * زان نباشد در رخس نور و صفا
 (نیست) یوقدر (در وعده) وعدهده (منافقرا) منافقه (وفا) اوتهو ؛ یعنی
 وعدهده تورماس . (زان) شول سببیدن (نباشد) بولماس (در رخس) آنلک
 یا کاغنده ؛ یعنی یوزنده . (نور) یاقنیلق (وصفا) دخی صافلق بولماس ؛
 یعنی یوزی چتق و قارانغور بولور .

تانه پنداری منافق را امین * نیست باد نمخش از روی زمین
 (تا) برده شکسر (نه پنداری) اویلاما (منافق را) منافقنی (امین)

اشانچلی دیوب (نیست بادا) یوق بولسون (تغمش) آنک اورتلی
(از روی زمین) بیر یوزندن .

از منافق ای پسر پرهیز کن * تیغ را از بهره قتلش تیز کن
(از منافق) منافقمن (ای پسر) ای اوغل (پرهیز) صاقلانونی (کن) قیل
سین (تیغ را) قلچنی (از بهره قتلش) آنی ئولترو اوچون (تیز) اوتکن
(کن) قیل سین .

بامناق هر که همره میشود * منزل او در تک چه می شود
(بامناق) مناق برله (هر که) هر کم (همره) ایبدش (میشود) بولور
(منزل او) آنک اورنی (در تک چه) قیو توبنده (می شود) بولور .

در بیان علامت متقی

بویاب گناهدان صاقلانوچی نك علامتی بیاندهدر

سه علامت باشد اندر متقی * کی بود نسبت تقی را باشقی
(سه علامت) اوچ بیلگو (باشد) بولور (اندر متقی) گناهدان صاقلانوچیده
(کی) نیچک (بود) بولور (نسبت تقی را) تقوی کشی نك اوخشاوی (باشقی)
یاوز برله [یعنی البته بولماس] .

بر حذر باش ای تقی از یار بد * تا نیندازد ترا در کار بد
(بر حذر) صاقلانوده (باش) بولسین (ای تقی) ای ایزگو (از یار بد) یاوز
ایبدشدن (تا) تاینکه (نیندازد) توشورمهس (ترا) سیننی (در کار بد) یاوز
اشکه؛ یعنی یولداش بولساك ناچار یولغه کرتور .

کم رود ذکر دروغش بد زبان * و از طریق کذب باشد برگران

(کم) آز (رود) کیتەر (ذکر دروغش) آنکڭ يالغانونى يادايتو (برزبان) تله
(واز طريق کذب) يالغان يولدان (باشد) بولور (برگران) بر چیتک؛ يعنى تقوى کشى

از حلال پاك کم گیرند کام * تانیفتد اهل تقوى در حرام
(از حلال پاك) پاك بولغان حلالدن (کم) آز (گیرند) توتارلار (کام) مرادلارونى
[يعنى حلال نرسه نى ده آزغنه قیلورلار] (تانیفتد) نوشمهس اوچون (اهل تقوى)
ایز گولک اییهسى (در حرام) حرام غه؛ يعنى خرامغه سبب بولماسون اوچون.

در فضیلة اهل جنت

بو باب جنتکه تیوشلى کشیلرنکڭ آرتقلغنى بیانده در

هر که را باشد سه خصلت در سرشت * باشد آن کس بی شک از اهل بهشت
(هر که را) هر که نكڭ (باشد) بولسه (سه خصلت) اوچ تورلى خلقى
(در سرشت) آنکڭ کوڭلنده (باشد) بولور (آن کس) اول کشى
(بی شک) شکسز (از اهل بهشت) جنت اهلندن.

شکر در نعم و صبر اندر بلا * مى دهد آینه دل را جلا
(شکر) شکر ایتو (در نعم) نعمتلرگه (و صبر) دخى صبر ایتو (اندر بلا) بلا غه
(مى دهد) بیورور (آینه دل را) کوڭلنکڭ کوزگوسینه (جلا) روشانلق.

هر که مستغفر بود اندر گناه * حق ز نار دوزخش دارد نگاه
(هر که) هر کم (مستغفر) گناهنکڭ یارلقانورونى ایسته وچى (بود) بولسه
(اندر گناه) گناه اچنده (حق) الله تعالی (زنار دوزخش) اوزینکڭ
تموغ سینکڭ اوطنندان (دارد) توتار (نگاه) صاقلاب؛ يعنى عذاب ایتمهس.

معصیت را هر که پی در پی کند * ایزدش از اهل جنت کی کند
(معصیت را) گناهنی (هر که) هر کم (پی در پی) برسی آرطنندن برسونی (کند) قیلسه
(ایزدش) آنی الله تعالی (از اهل جنت) جنت اهلندن (کی) نیچوگ (کند) قیلور .

هر که ترسد از اله خویشتن * خواهد او عذر گناه خویشتن
(هر که) هر کم (ترسد) قورقار (از اله خویشتن) اوزی ننگ تگرسندن (خواهد)
تلر (او) اول (عذر گناه خویشتن) اوزی ننگ گناهسی ننگ عذرینی .

ای پسر دائم با استغفار باش * وز بدان و مفسدان بیزار باش
(ای پسر) ای اوغل (دائم) هر وقت (با استغفار) گناه یارلقانونی ایستهو
برله (باش) بولسین (وز بدان) یاوزلاردن (ومفسدان) دخی
بوزوقلق قیلوچیلاردن (بیزار) بیزگوچی (باش) بولسین .

در بیان فضیلت صدقه بدست خویش دادن

بویاب صدقه نی اوز قوی برله بیروننگ آرتلقنددر

گر کنی خیری بدست خویش کن * خیر خود را وقف هر درویش کن
(گر) اگر (کنی) بیلسانگ (خیری) بر ایز گولکنی (بدست خویش) اورنگنگ
قولنگ برله (کن) قیلسین (خیر خود را) اوزنگنگ ایند گولکنی (وقف
هر درویش) هر فقیرنگ وقفی (کن) قیلسین ؛ یعنی برسینه گنه قیاملا .

یکدرم که آنرا بدست خود دهند * به بودزان از پس آن صد دهند
(یکدرم) بر درهینی (که) کم (آنرا) آنی (بدست خود) اوزلری ننگ

قولى بىرلە (دەند) بىرورلر (بە) آرتق (بود) بولور (زان) آناردن
(ازبى او) آنىڭ صوڭىدىن (صد) يوزنى (دەند) بىرورلر (يعنى)
اوزىدىن صوڭ يوز درەم بىرودن آرتق .

گر بە بخشى خود يىكى خرماى تر * بهتر از بعد تو صد مثقال زر
(گر) اگر (بە بخشى) باغشلاساڭ (خود) اوزىڭ (يىكى خرماى تر)
بىر بخشى خرمانى (بهتر) آرتغراق (از بعد تو) سىندىن صوڭ (صد مثقال)
يوز مثقال (زر) آلتوندىن ؛ يعنى اوزىڭ بىر خرما بىرو صوڭىدىن
يوز آلتوندىن آرتق .

هر چه بخشيدى مكن با اور جوع * گر زيا افتاده از دست جوع
(هر چه) هر نرسەنى (بخشيدى) باغشلاڭ يعنى بىردىڭ (مكن) قىلما
(باو) اول نرسە بىرلە (رجوع) قايتونى [يعنى آلمان] (گر) اگر (زىيا)
آياق آستىنە (افتاده) توشسەڭدە (از دست جوع) آچاق قولىدىن
[يعنى آج بولساڭدە] .

اين بدان ماند كه مردى قى كند * باز ميل خوردن آن قى كند
(اين) اوشبو [يعنى بىرگاننى كىرو آلو] (بدان) بىل سىن (ماند) اوششار
(كه) كم (مردى) بىر كشى (قى) قورصونى (كند) قىلور (باز) كىرو
(ميل خوردن آن قى) اول قورصونى آشاونى تلهونى (كند) قىلور ؛ يعنى شونىڭ كىبىر

باپسر گر چيزى كه بخشد پدر * مى رسد گر باز گيرد زان پسر
(باپسر) اوغلغە (گر) اگر (چيزى كه) بىر نرسەنى كم (بخشد) باغشلاسه
(پدر) آنا (مى رسد) اىرشور [يعنى درست بولور] (گر) اگر (باز)
كىرو (گيرد) توتسە (زان پسر) اول اوغلدىن ؛ يعنى قايتارب
آلو درست بولور .

ای پسر شادی بهال و زر مجو * آنچه کس را داده دیگر مجو
 (ای پسر) ای اوغل (شادی) سویونونی (بهال) مالغه (زر) دخی
 آلتونغه سویونونی (مجو) استهمه (آنچه) اول نرسه نی کم (کسی را)
 برکشیکه (داده) بیرسهك (دیگر) ایکنچی وقت (مجو) استهمه یعنی
 بیرگان نرسهگنی .

شادی دنیا سراسر غم بود * سود اورا در عقب ماتم بود
 (شادی دنیا) دنیانك شادلغی (سراسر) باشدان باشقه ؛ یعنی بارسیده
 (غم) قایغو (بود) بولور (سود) فائده (اورا) اول دنیانك (در عقب)
 سوکنده (ماتم) بلاء (بود) بولور .

امر لا تفرح زد دنیا گوش دار * جای شادی نیست دنیا هوش دار
 (امر لا تفرح) «شادلانماسین» دیگان بیورونی یعنی الله تعالی نك سوزونی
 (زد دنیا) دنیادن (گوش) قلاغئنی (دار) توت سین (جای شادی)
 شادلق اورنی (نیست) توگلدنر (دنیا) دنیا (هوش دار) ای عقل
 توتوچی .

شاد ما نائرا ندارد دوست حق * این سخن دارم ز استادان سبق
 (شادمانرا) شادلانمشلارنی (ندارد) توتماس (دوست) دوست (حق)
 الله تعالی (این سخن) اوشبو سوزنی (دارم) توتابز (ز استادان)
 الوغلاردان (سبق) سبق ایقب دیمکدر .

ای پسر با محنت و غم خوی کن * روی دل را جانب دل جوی کن
 (ای پسر) ای اوغل (با محنت) مشقت برله (و غم) دخی قایغو برله
 (خوی) خلق (کن) قیل سین (روی دل را) کوکلنك یوزینی (جانب)

دل جوی) کوکل ایسته وچی طرفنده [یعنی الله تعالی طرفنده] (کن) قیل سین .

گرفرح داری ز فضل حق رواست * لیک از دنیا فرح جستن خطاست
(گر) اگر (فرح) شادلانونی (داری) توتساڭ (ز فضل حق) الله تعالی نڭ
رهمتنن (رواست) درستدر (لیک) آلی بولسه ده (از دنیا) دنیا دن
(فرح) شادلقنی (جستن) ایسته مک (خطاست) خطادر .

خوان اندوهست قوت بندگان * غم شود یار فرح جویندگان
(خوان اندوهست) قایغوجه یه سی نڭ طعامیدر (قوت بندگان) الله تعالی نڭ
سویوکل قیلارینڭ آزوقی (غم) قایغو (شود) بولور (یار فرح جویندگان)
شادلق ایسته گوچیلرنڭ ایبه شی .

هر که رانبود بدل اندیشه * عاقبت پیاو بیند تیشه
(هر که را) هر کمنڭ (نبود) بولماسه (بدل) کوکلنده (اندیشه)
بر صاغشی ده (عاقبت) سوگره (پیاو) آیاقده (بیند) کورور
(تیشه) بر بالطه نی .

از چه موجودی بیندیش ای پسر * هر کسی دارد غم خویش ای پسر
(از چه) نی نرسه دن (موجودی) بار بولمش (بیندیش) اوپلا سین
آنی (ای پسر) ای اوغل (هر کسی) هر برکشی (دارد) توتار (غم)
خویش) اوزینڭ قایغوسونی (ای پسر) ای اوغل .

گردا یزد مر ترا از نیست هست * از برای آنکه باشی حق پرست
(کرد) قیلدی (ایزد) الله تعالی (مر ترا) سینی (از نیست) یوقدان
(هست) بار (از برای آنکه) آنڭ اوچونکم (باشی) بول سین (حق)
پرست) الله تعالی گه عبادت ایتوچی .

تاتو باشی بنده مبعود باش * باحیا و باسخا وجود باش
 (تاتو باشی) سین بولغان وقتکده (بنده مبعود) الله تعالی نلک قلی (باش)
 بول سین (باحیا) اویات برله (و باسخا) دخی بوماردلق برله (وجود)
 دخی یوشاقلق برله (باش) بول سین یعنی دنیاده وقت .

مگذران در خواب و خورایام را * زنده داراز ذکر صباح و شام را
 (مگذران) اوتکارمه (در خواب) یونوده (و خور) آش-اوده (ایام را)
 کونلرنی (زنده) ترک (دار) توت سین (از ذکر) الله تعالی نی یاد
 ایتودن (صباح) کوندزنی (و شام را) دخی کیچنی ؛ یعنی کوندز هم کیچ
 ذکرده بول .

خواب کم کن اول روزای پسر * نفس را خوردن میاموز ای پسر
 (خواب) یوقونی (کم) آز (کن) نیلسین (اول روز) کونلک اولنده
 (ای پسر) ای اوغل (نفس را) نفسکا (خوردن) آشاماقنی (میاموز)
 اویرهتمه (ای پسر) ای اوغل یعنی کوب آشامه .

آخر روزت نیگو نبود منام * پیشتر از شام خواب باشد حرام
 (آخر روزت) کوندز نلک آخرنده (نیگو) اینگو (نبود) بولماس
 (منام) یوقلاماق (پیشتر) آرتغراق یعنی اولرهک (از شام) کیچنلک
 اولندنان (خواب) یقو (باشد) بولور (حرام) حرام .

اهل حکمت را نمی آید صواب * در میان آفتاب و سایه خواب
 (اهل حکمت را) حکمت اییدلرینه ؛ یعنی طیببارقاشنده (نهی آید صواب)
 توغری ککیلمس (در میان آفتاب) قویاش اورتاسنده (و سایه) دخی
 کوله گه آراسنده (خواب) یوقلاماق ؛ بایکداشق اورنده یوقلار .

ای پسر هرگز مر و تنها سفر * باشدت تنها سفر رفتن خطر
 (ای پسر) ای اوغل (هرگز) هر وقتده [یعنی برده] (مرو) بارما
 (تنها) یالغز (سفر) سفرگه (باشدت) بولور سیگا (تنها سفر) یالغز
 سفر (رفتن) کیتور وچی (خطر) قورقنچنی یعنی سفرده قورقوغه توشه رسون.

دست را در رخ زدن شومست و شوم * استماع علم کن ز اهل علوم
 (دست را) قولنی (در رخ) یا کثاقغه (زدن) اورماق (شومست) ناچاردر
 (وشوم) دخی ناچاردر (استماع علم) علم ایشقونی (کن) قیل سین
 (زاهل علوم) علم ایبه لرندن یعنی ایشتب عمل قیل دیمکدر.

شب در آینه نظر کردن خطاست * روزا اگر بینی روی خود رواست
 (شب) کیچ (در آینه) کوز گوگه (نظر کردن) قاراونی قیلماق (خطاست)
 خطادر (روز) کوندز (اگر) اگر (بینی) کورسهک (روی خود)
 اوزکنک یوزکنی (رواست) درسندر؛ کیچ قاراو فقیرلکنی کیتورور.

خانه گر تنها و تار یکت بود * مونسى باید که نزدیکت بود
 (خانه) اییو (گر) اگر (تنها) یالغز (وتار یکت) دخی (بود) بولسه
 (مونسى) بر اییدمش (باید که) کیرهک بولور کم (نزدیکت) سینک
 قاشکنه (بود) بولماقلق.

دست را کم نه تودر زیر زنج * نزد اهل حال سرد آمد چویخ
 (دست را) قولکنی (کم) آز (نه) قوی (نو) سین (در زیر زنج)
 چیکه آستینه (نزد اهل حال) حال ایبه لری قاشکنه (سرد) صویق (آمد)
 کیلور (چویخ) بوز کبی؛ یعنی قولنی چیکه آستینه قویو فقیرلکنه هم سببدر.

چار پایانرا چون بنی در قطار * در میان شان نیایی زینهار

(چارپايانرا) دورت آياقلى حيوانلارنى (چون) قايچان (بىنى) كورسەڭ
(درقطار) تزلگان حالده (درميان شان) آلارنىڭ اورطه سينه (نيايى)
كىلمه سين (زينهار) صاقلان سين دىيەكەر .

تا فزايد قدر و جاھترا خدا * روز شب مى باش دائم دردعا
(تا) تاينكە (فزايد) آرتدەر (قدر) حرمتكنى (وجاھت را) دخى
مرتبه كنى (خدا) الله تعالى (روز شب) كيچه كوندز (مى باش) بول سين
(دائم) هميشه (دردعاء) دعاده يعنى هميشه الله تعالى گە دعاء ايت .

تاشود عمرت زياده درجهان * رو نيگويى كن نيگويى درنهان
(تا) تاينكە (شود) بولور (عمرت) سينىڭ عمرىڭ (زياده) آرتق
(درجهان) دنياده (رو) توروش سين (نيگويى) ايزگولكنى (كن)
قىل (نيگويى) ايزگولكنى (درنهان) ياشرنلكده .

تانگاهد روزيت درروزكار * معصيت كم كن در عالم زنهار
(تا) تاينكە (نگاهد) آز بولماس (روزيت) سينىڭ رزقنىڭ (درروزكار)
زمانده (معصيت) گناهنى (كم) آز (كن) قىل سين (درعالم) دنياده
(زنهار) صاقلان سين؛ يعنى برده قىلما .

هر كه رو در فسق و در عصيان كند * ايزد اندر رزق او نقصان كند
(هر كه) هر كم (رو) يوزيى (در فسق) بوزوقلغده (ودر عصيان)
دخى گناهدە (كند) قىلسە (ايزد) الله تعالى (اندر رزق او) آننىڭ
رزقنده (نقصان) كىملىكنى (كند) قىلور؛ يعنى گناه فقيرلىكنى كىتورور .

كم شود روزى ز گفتار دروغ * در سخن كذاب را نبود فروغ
(كم) آز (شود) بولور (روزى) رزق (ز گفتار دروغ) يالغان سويله و دن

(در سخن کذاب را) یالغانچی ننگ سوزنده (نبود) بولماس (فروغ) یاقتیلوق.

فاقه آرد خواب بسیارای پسر * ترک کن این خواب زینهارای پسر
(فاقه) محتاجلقنی (آرد) کیتورر (خواب بسیار) کوب یوقلاماقلق (ای پسر)
ای اوغل (ترک) تاشلاونی (کن) قیل سین (این خواب) اوشبو یوقونی
(زینهار) صاقلان (ای پسر) ای اوغل.

هر که در شب خواب عریان میکند * از نصیب خویش نقصان میکند
(هر که) هر کم (در شب) کیچده (خواب) یوقونی (عریان) یالانغاچ
(میکند) قیلور (از نصیب خویش) اوزیننگ اولوشندن (نقصان)
کیمتونی (میکند) قیلور؛ یعنی یالانغاچ یوقلاو فقیرلکنی کیتورر.

بول عریان هم فقیری آورد * اندوه بسیار پیری آورد
(بول عریان) یالانغاچ بول ایتو (هم) دخی (فقیری) فقیرلکنی (آورد)
کیتورر (اندوه) قایغو (بسیار) کوب؛ یعنی کوب قایغو (پیری)
قارتلقنی (آورد) کیتورر؛ یعنی کوب اوی قارتلق بیرر.

در جنابت بد بود خوردن طعام * ناپسندست این نزد خاص و عام
(در جنابت) جنبلکده (بدبود) یاوز بولور (خوردن طعام) آش آش
(نا پسندست) قبول توگلدن (این) اوشبو (نزد خاص) عالمیر قاشنده
(و عام) دخی عوام خلقی قاشنده.

ریزه نانرا میفکن زیرپا * گر همی خواهی تو نعمت از خدا
(ریزه نانرا) ایکمک والچقنی (میفکن) تاشلاما (زیرپا) آباق آستینه
(گر) اگر (همی خواهی) تلهسهک اوشبونی (تو) سین (نعمت)
نعمتنی (از خدا) الله تعالی دن؛ یعنی بایلق تلهسهک ایکهکنی الوغلا.

شب مزن چاروب هرگیزخانه در * خاک روبه هم ممان در زیر در
 (شب) کیچده (مزن) اورما (چاروب) سبرکینی (هرگیز) بر وقتدهده
 (خانه در) ایبو اچینه [یعنی کیچ برله اییونی سبرمه] (خاک روبه)
 چوبنی (هم) دخی (مان) قالدرما (درزیردر) ایشک آستنده؛
 یعنی طشقه طاشلا .

گر بخوانی باب ومامت را بنام * نعمت حق بر تو میگردد حرام
 (گر) اگر (بخوانی) اوندهسهك سین (باب) آنا گنی (ومامت را)
 دخی آنا گنی (بنام) اسمی برله (نعمت حق) الله تعالی نك نعمتی
 (برتو) سیئا (میگردد) بولور (حرام) حرام؛ یعنی حلال بولماس هم
 فقیرلککه سبب بولور.

گر بهر چوبی کنی دندان خلال * بی نوا کردی وافتی درزوال
 (گر) اگر (بهر چوبی) هربر آغاج کیسهگی برله (کنی) قیلساك
 (دندان) تشرنی (خلال) آرالاشرونی (بی نوا) اولوشسز (کردی)
 بولورساك (وافتی) دخی توشه رساك (درزوال) ضعیفلککه.

دست راهر گیز بخاک و گل مشوی * از برای دست شستن آب جوی
 (دست را) قولنی (هرگیز) بروقتدهده (بخاک) توفراق برله (وگل)
 دخی بالچق برله (مشوی) یوما (از برای دست شستن) قول یوماق
 اوچون (آب) صونی (جوی) ایسته سین .

ای پسر بر آستان در مشین * کم شود روزی زافعال چنین
 (ای پسر) ای اوغل (بر آستان در) ایشک بوساغاسینه (مشین)
 اولطورما (کم) آز (شود) بولور (روزی) رزق (زافعال چنین)

شوندی اشلردن؛ یعنی رزق ککپور هم فقیرلککه سبب بولور

تکیه کم کن نیز در پهلوی در * باش دایم از چنین خصلت بدر
(تکیه) سویه لونی (کم) آز (کن) قیل سین؛ یعنی برده قیلمه (نیز)
ینه (در پهلوی در) ایشکنک یا ئاقلارینه (باش) بول سین (دایم)
همیشه (از چنین خصلت) شوندی اشلردن (بدر) ایشکنده یعنی طشده.

در خلاچه گر طهارت میکنی * وقت خود را دانکه غارت میکنی
(در خلاچه) آبدست خانه ده (گر) اگر (طهارت) طهارتنی (میکنی)
قیلساڭ (وقت خود را) اوزکنک وقتکنی (دانکه) بل کم (غارت)
طالانمش (میکنی) قیلورسون.

جامه را برتن نشاید دوختن * باید از مردان ادب آموختن
(جامه را) کییمنی (برتن) نهنده (نشاید) تییشلی توگلدن (دوختن)
تکه کلک (باید) ککیره کدر (از مردان) ایرلردن (ادب) ادبنی
(آموختن) اویره نهمک.

گر بدامن پاک سازی روی خویش * روزیت کم کرددای درویش بیش
(گر) اگر (بدامن) اینته ککه (پاک) سورتونی (سازی) توزیسهڭ
(روی خویش) اوزکنک یوزکنی (روزیت) سینک رزقک (کم) کیم
(کردد) بولور (ای درویش) ای فقیر (بیش) آرتق [یعنی کوب کیم بولور].

دیر رو بازار و بیرون آی زود * زانکه از رفتن نیابی هیچ سود
(دیر) صوڭ (رو) بارسین (بازار) بازارغه (وبیرون) دخی طش
(آی) کیلسین (زود) تیز؛ یعنی بازاردن ایرته قایت (زانکه)
آنک اوچون (از رفتن) بارماقین (نیابی) تابماسون (هیچ سود) هیچ
فائذنی یعنی کوبی بازارده نه بله نسکنده توزاندن باشقه نرسه حاصل اولماس.

نيك نبود گر گشي از دم چراغ * ره مده دود چراغ اندر دماغ
 (نيك) يخشى (نبود) بولماس (گر) اگر (گشي) ئولتورسهك [يعنى
 سوندرسهك] (از دم) صولودن يعنى صولوبرله اوروب (چراغ) چراغنى (ره)
 يول (مده) بيرمه سين (دود چراغ) چراغنىك توتونينه (اندر دماغ) مى اچينه.

كم زن اندر ريش شانه مشترك * آنچه خاص و آن تو باشد خوشترك
 (كم) آز (زن) اور سين (اندر ريش) صقالغه (شانه مشترك) اورتاق
 تاراقنى (آنچه) اول نرسه (خاص) اوزگنىك گنه (وآن) اول (تو باشد)
 سينكىگنه بولسه (خوشترك) گوزه لرهك بولور.

از گدايان پاره هاى نان مخر * زانكه مى آرد فقيرى اى پسر
 (از گدايان) خير چيلردن (پاره هاى نان) ايكهك صئقلارونى (مخر)
 صاتوب آلما (زانكه) آندن اوچونكم (مى آرد) كينورور (فقيرى)
 فقيرلكنى (اى پسر) اى اوغل؛ يعنى صدقه چيدن ايكمك صئقلارنى صاتوب آلما.

دور كن از خانه تار عنكبوت * باشد اندر ماندنش نقصان قوت
 (دور) يراق (كن) قيل سين (از خانه) اوييكنن (تار عنكبوت)
 اورمه کوچ بهره وزنى (باشد) بولور (اندر ماندنش) آنلك قالماقنده
 (نقصان قوت) آزغه كيچيلىك [اما اويله دن ألك واتماق نيوشليدر].

خرج را بيرون زاندازه مكن * ريش خشك خوشرا تازه مكن
 (خرج را) خرجانگنى (بيرون زاندازه) اولچه وودن طش (مكن) قيلما
 (ريش خشك خوشرا) قورى صاقالكنى (تازه) تاراونى (مكن) قيلما.

دست رس گر باشد تنكى مكن * چون ره وارى بره لنى مكن

(دست رس) ایرشکوچی قول (گر) اگر (باشدت) بولسه سیکنان (تنگی) طارلقنی (مکن) قیلما (چون ره واری) یوگرک آت کبی بولساڭ (بره) یولک (لنگی) آقصاقاغنی (مکن) قیامه .

در بیان فوائد صبر

بویاب صبر ایتونڭ فائدلرینی بیاندهدر

تاشوی در روز کار از صابران * رومکن از دیدن سختی گران (تاشوی) بولو اوچون (در روز کار) زمانه ده (از صابران) صبر ایتوچیلردن (رو) توروش سین (مکن) قیلمه (از دیدن سختی) قاطیلقنی کورودن (گران) آورلانوچی؛ یعنی قاطیلقغه کیفڭ کیتمه سون .

روی خود گر ترش سازی از بلا * خویشرا از صابران مشمرهلا (روی خود) اوزڭڭڭ یوزڭڭنی (گر) اگر (ترش) چتق (سازی) توزوسهڭ (از بلا) بلادن (خویشرا) اوزڭڭنی (از صابران) صبر ایتوچیلردن (مشمر) صایها (هلا) البته یعنی شکسز .

بی شکایت صبر تو باشد جمیل * با کسی کم کن شکایت از جلیل (بی شکایت) شلقه سز (صبر تو) سینڭ صبرڭ (باشد) بولور (جمیل) کورکه م (با کسی) کشیگه (کم) آز (کن) قیل سین (شکایت) زارلانونی (از جلیل) الوغ بولغوچی الله تعالی دن [یعنی برده زارلانمه] .

در بلا وقتی که صابر نیستی * نزد اهل صدق شاکر نیستی (در بلا وقتی) بلا وقتنده (که) کم (صابر) صبر ایتوچی (نیستی) بولماساڭ (نزد اهل صدق) راستلق اییه لری قاشنده (شاکر) شکر ایتوچی (نیستی) توگل سون [یعنی صبرسز کشی شکرسز کشی] .

گر نباشد فخر از درویشیت * کی باهل فقر باشد خویشیت
 (گر) اگر (نباشد) بولماسه (فخر) مافتاولق (از درویشیت) فقیرلاکن
 (کی) نیچک (باهل فقر) فقیرلک اییهسی برله (باشد) بولور (خویشیت)
 اوزلک [یعنی یاقنلق] .

گر همه جنبش بفرمان باشدت * حرمت از خدمت فراوان باشدت
 (گر) اگر (همه جنبش) هر برتیبیره نههکک (باشدت) بولسه سینک
 (بفرمان) الله تعالی نلک بیوروغی برله (حرمت) حرمت (از خدمت) خدمتین
 (فراوان) کوب (باشدت) بولور سینکا ؛ یعنی حلال اشده بولساک .

گر نکردی ای پسر کرد خلاف * آنکھی زبید ترا در صبر لاف
 (گر) اگر (نکردی) نه یله نهه سهک (ای پسر) ای اوغل (کرد خلاف)
 خلافنک تیکره سنده (آنکھی) آندن صوکن (زبید) کیلشور (ترا) سینکا
 (در صبر) صبرده (لاف) تاوشلانو .

گر همی داری فرح را انتظار * در بلا نبود بصیرت هیچ کار
 (کر) اگر (همی داری) نونساک سین (فرح را) شادلغنی (انتظار)
 کوتونی (در بلا) بلاده (نبود) یوقدر (بصیرت) سینک صبرک برله (هیچ)
 برده (کار) اشک یعنی شادلغنی کوتسهک بلا وقتنده صبرک فائدهسز بولور .

بنده از خدمت بعقبی می رسد * بلکه از حرمت بمولی میرسد
 (بنده) قل (از خدمت) خدمت ایتودن (بعقبی) آخرت مرتبه سینه
 (می رسد) ایرشور (بلکه) بلکه (از حرمت) حرمتین (بمولی) خواجه
 بولغان الله تعالی گه (میرسد) ایرشور .

حرمت در خدمت آرام دلست * هر که خدمت کرد مرد مقبل است
 (حرمت) سینک حرمتک (در خدمت) خدمتده (آرام دلست) کوکل
 طنچلغیدر (هر که) هرکم (خدمت) خدمتنی (کرد) قیلسه (مرد مقبل
 است) بختلی ایردر [یعنی خدمت ایتوچی آدم] .

در بیان تجرید و تفرید

بو باب کشین آیرولوب یالغز تورونی بیاندهدر

گر صفا می بایدت تجرید شو * گر خبرداری زاهل دید شو
 (گر) اگر (صفا) کوکل صافلغی (می بایدت) ککیرهکبولسه سینکا
 (تجرید) یالغزلانمش (شو) بول سین (گر) اگر (خبرداری) خبر
 توتساک (زاهل دید) کورمک اییهسنن (شو) بول سین .

ترک دعوی هست تجریدای پسر * فهم کن معنی تفریدای پسر
 ترک دعوی دعوانی قویوچیلیق (هست) بولغوچیدر (تجرید) یالغزلانماق
 (ای پسر) ای اوغل (فهم) بلونی (کن) قیل سین (معنی تفرید) تفریدنک
 معناسنی (ای پسر) ای اوغل .

اصل تجریدت وداع شهوتست * بلکه کلی انقطاع لذتست
 (اصل تجریدت) تجریدنک اصلی (وداع شهوتست) شهوتنی قویماقدر
 (بلکه) بلکم (کلی انقطاع لذتست) بوتون لذتنک کیساره کیدر .

گردهی یک پاره شهوترا طلاق * آن زمان کردی از تفرید طاق
 (گر) اگر (دهی) بیرسهک (یک پاره) بر مرتبه (شهوترا) نفس تله گان
 نرسهگه (طلاق) طلاقنی (آن زمان) اول وقت (کردی) بولورسون
 (در تفرید) تفریده (طاق) یالغز .

گرتو بېرىدى زەموجوداتاميد * آنكه ازتقرید کردی مسيفيد
 (گر) اگر (تو) سين (بېرىدى) كيسسهك (زموجودات) بار بولغان
 نرسەلردن (اميد) اميدنى (آنكه) اول زمان كم (ازتقرید) تېرىدند
 (کردی) قیلورسون؛ يعنى بولورسون (مستفید) فائده آلوجى.

اعتمادت چون همه برحق بود * آن زمان تفرید جان مطلق بود
 (اعتمادت) سينك تايمانماقك (چون) قايچان (همه) بارسيده (برحق) الله
 تعالى كه (بود) بولسه (آن زمان) اول وقتده (تفرید جان) جاننك
 آیورولماق (مطلق) مطلق (بود) بولور.

ترك دنيا گن برای آخرت * وز بدن برکش لباس فاخرت
 (ترك دنيا) دنيا قويونى (كن) قيل سين (برای آخرت) آخرت
 اوچون (وز بدن) دخى تهننن (برکش) چغارسين (لباس فاخرت)
 ماقتاولى كييمنى.

گر بیابی از سعادت این مقام * صاحب تجرید باشی والسلام
 (گر) اگر (بیابی) تابساك (از سعادت این مقام) اوشبو اورننك
 ايندگولكنن (صاحب تجرید) تجرید ایهسى (باشی) بولورسون
 (والسلام) سوز تمام.

گرز عقبی دست شوی بهر حق * دانکه ازتقرید گویندت سبق
 (گر) اگر (زعقبی) آخرتدن (دست) قولنى (شوی) یوساگسين (بهرحق)
 الله تعالى اوچون [يعنى بوشانساك] (دانکه) بلكم (ازتقرید) تفریدند
 (گیزندت) توتارلارسينن (سبق) سبقنى.

رو مجرد باش ودايم فرد باش * تا بهر فرق نشینی گرد باش

(رو) تورش سین (مجرد) کشیدن آیورم (باش) بول سین (ودایم)
 دخی هر وقت (فرد) یالغز (باش) بول سین (تا) تاینکه (بهر فرقی)
 هر بر باش توبه سینه (نشینی) اولطور ساك (گرد) توزان (باش) بول سین .

کرد کبر و عجب و خود را پی مکرد * قدر خود بشناس و هر جایی مکرد
 (کرد کبر) تکبر لك تیکره سنده (و عجب) دخی عجب تیکره سنده
 (و خود را پی) دخی اوزگنی کورو تیکره سنده (مکرد) ده یله نمه (قدر
 خود) اوزگنك در جه گنی (بشناس) طانو سین (و هر جایی) دخی هر
 اورنده (مکرد) ده یله نمه .

هر که کرد کوره انکشت گشت * جامه ازدودش سیاه وزشت گشت
 (هر که) هر کم (کرد کوره انکشت) کومر یاققان اورن طرفنده
 (گشت) بولسه (جامه) کیمیم (ازدودش) آنک توتونندن (سیاه) قازا
 (وزشت) دخی ناچار (گشت) بولور .

و آنکه باعطار میگردد قریب * اوهمی یابد زبوی خوش نصیب
 (و آنکه) دخی شوند ایون کشی کم (باعطار) خوش بوی صانوجیغه
 (میگردد) بولسه (قریب) یاقنلانچی (او) اول (همی یابد) البته تابار
 (زبوی خوش) خوش ایسدن (نصیب) اولوشنی .

همنشین صالحان باش ای پسر * هم جدا از فاسقان باش ای پسر
 (همنشین صالحان) یخشیلار برله اولطوروچی (باش) بول سین (ای پسر)
 ای اوغل (هم) دخی (جدا) آیر لغوچی (از فاسقان) فاسقلردن (باش)
 بول سین (ای پسر) ای اوغل .

جانب ظالم مکن میل ای عزیز * ورگنی کردی از ان خیل ای عزیز

(جانب ظالم) ظالم جانینه (مکن) قیلمه (میل) آوشونی (ای عزیز)
 ای حرمتلو (ور) اگر (کنی) قیلساڭ (کردی) بولورسون (ازان خیل)
 شول گروهدن (ای عزیز) ای حرمتلو .

روز اهل ظلم بگریز ای فقیر * تانسوزی ز آتش تیز سعیر
 (رو) توروش (ز اهل ظلم) ظلم اییه سندن (بگریز) قاچ (ای فقیر) ای
 فقیر (تا) تایتکه (نسوزی) یانماسون (ز آتش تیز سعیر) تموغنڭ
 اوتکن اوطندان .

صعبت ظالم بسان آتشست * زانکه خلق آزار و تنده و سرکشست
 (صعبت ظالم) ظالم برله اولطورشو (بسان آتشست) اون کبیدر (زانکه)
 آنڭ اوچون کم (خلق آزار) کشی رنجتوچی (وتند) دخی آچولی
 (و سرکشست) دخی باش نار توچیدر .

ز حضور صالحان شوی * ورنشینى بابدان طالع شوی
 (ز حضور صالحان) ایزگولر نڭ مجلسنده بولماقدان (صالح) ایزگو (شوی)
 بولورسون (ور) اگر (نشینى) اولطور شساڭ (بابدان) باوزلار
 برله (طالع شوی) باوز بولورسون .

هر که او باصالحان همدم شود * در حریم خاص حق محرم شود
 (هر که) هر کم (او) اول (باصالحان) ایزگولر برله (همدم) ایینهش
 (شود) بولسه (در حریم خاص حق) الله تعالی نڭ درگاهنده (محرم شود)
 محرم بولور .

ای پسر مگذار راه شرع را * اصلی یابی گر بگیری فرع را
 (ای پسر) ای اوغل (مگذار) اوتمه (راه شرع را) شریعت یولونی (اصلی)

تبنی (بابی) تابارسون (گر) اگر (بگیری) توتساك (فرع را) بوتاقنی.

از شریعت گر نهی بیرون قدم * در ضلالت افقی ورنج و الم
(از شریعت) شریعتدن (گر) اگر (نهی) قویساك (بیرون) طش
(قدم) آباقنی (در ضلالت) آزغلقغه (افتی) توشه رسون (ورنج)
دخی زحمتکه (والم) دخی عذابکه .

هر که در ره ضلالت می رود * از جهالت در بطالت می رود
(هر که) هر کم (در ره ضلالت) آزغلق یولونده (می رود) بارسه
(از جهالت) نادانلقدان (در بطالت) باطللقده (می رود) بورر .

حق طلب و زکار باطل دور باش * در سخا و مردمی مشهور باش
(حق) حقنی (طلب) ایسته (وزکار باطل) باطل اشمن (دور) براق
(باش) بول سین (در سخا) یوماردلقده (ومردمی) دخی ایرلسکه (مشهور)
دانلقلی (باش) بول سین .

هر که نگزیند صراط مستقیم * در عذاب آخرت ماند مقیم
(هر که) هر کم (نگزیند) اخقیار اینمه سه (صراط مستقیم) توغری یولنی
(در عذاب آخرت) آخرت عذابنده (ماند) قالور (مقیم) مگگه .

در ره شیطان منه کام ای اخی * تانکردی و حواری و بد نام ای اخی
(در ره شیطان) شیطان یولینه (منه) قویباسین (کام) آدومنی (ای اخی)
ای قرندهاش (نا) ناینکه (نکردی) بواماسسون (خوار) خور (وبد نام)
دخی یاوز اسملی (ای اخی) ای قرندهاش .

هر که در ره حقیقت سالکست * روز و شب خائف ز قهر مالکست

(هرکه) هر کم (در راه حقیقت) توغریلق یولونده (سالکست) یورگوچیدر
 (روز و شب) کیچه کوندز (خائف) قورقوچیدر (زقهر مالکست) خواجه
 بولغان الله تعالی ننگ قهرندن ،

بر خلاف نفس کن کار ای پسر * تانیفتی خواردر نارای پسر
 (برخلاف نفس) نفس ننگ خلافتنه (کن) قیل سین (کار) اشنی (ای
 پسر) ای اوغل (تا) تاینکه (نیفتی) توشمه نسون (خوار) خور بولوب
 (در نار) اوتقه (ای پسر) ای اوغل .

در بیان صفات مقبلان

بویاب بختلی لرننگ صفتلارونی بیاندهدر

چار چیزست از کرامتهای حق * مقبل است آن کس که کیرد این سبق
 (چار چیزست) دورت نرسهدر (از کرامتهای حق) الله تعالی ننگ کرامتلرنسن
 (مقبل است) بختلیدر (آن کس که) اول کشی کم (کیرد) توتار
 (این سبق) اوشبو سبقنی .

اول آن باشد که راست گوی * باسخای نفس باشد تازه روی
 (اول) اولگسی (آن) اول (باشد که) بولور کم (راست گوی) درست
 سویله وچی (باسخای نفس) نفس ننگ یوماردلغی برله (باشد) بولور
 (تازه روی) آچق یوزلی یعنی یوماردلغنه راضی بولور .

بعدزان حفظ امانت باشدش * هم نظرپاک از خیانت باشدش
 (بعدازان) اوشبوننگ صوگنده (حفظ امانت) امانت صاقلاو (باشدش)
 بولور آکا (هم) دخی (نظرپاک) پاک بولغان قاراو (از خیانت) خیانتدن
 (باشدش) بولور آکایعنی خیانت قیلماس .

هر که را داده باشد این چهار * باشد آن کس مؤمن پرهیزکار
 (هر که را) هر که گه (داده) بپیرلش (باشد) بولسه (این چهار) اوشبو
 دورت (باشد) بولور (آن کس) اول کشی (مؤمن پرهیز کار)
 ایزگوئک قیلوچی مؤمن بولور .

یار بد باشد زیانکار ای پسر * تو طمع زان یار بردار ای پسر
 (یار بد) یاوز ایبدش (باشد) بولور (زیانکار) زبان قیلوچی (ای
 پسر) ای اوغل (تو) سین (طمع) امیدنی (زان یار) اوشبو ایبدش
 (بردار) کوتهر (ای پسر) ای اوغل .

هر که میگوید بدیهای تو فاش * دوست مشمار و بدو همدم مباش
 (هر که) هر کم (میگوید) سویلهر (بدیهای تو) سینک ناچار لغنی (فاش)
 بلگرتوب (دوست) دوست دیوب (مشمار) صایما (و بدو) آنک برله (همدم)
 ایبدش (مباش) بولما سین .

دوستی هرگز مکن باباده خوار * از چنان کس خویشترا دوردار
 (دوستی) دوستلغنی (هرگز) هر وقتده (مکن) قیلما (باباده خوار)
 خمر بیوچی برله (از چنان کس) شوندی کشیدن (خویشترا) اوزکنی
 (دور) یراق (دار) توت .

منعمی گر میکند منع زکات * دود ازوی باش تادادی حیات
 (منعمی) نعمت بپیرلش بره و (گر) اگر (میکند) قیلسه (منع زکات)
 زکاتنی طییونی (دور) یراق (ازوی) آناردان (باش) بولسین (تا)
 ناینکه (داری) توتارسون (حیات) ترکلسنی (یعنی آخرتده اولوغ بولورسون) .

دور ازان یاری که خواهد از تو سود * گر چه سر را در قدمهای تو سود

(دور) يراق (ازان يارى) اول دوستىن (كه) كم (خواهد) نلهر (ازتو) سىنىن (سود) فائدهنى (گرچه) اگرده (سررا) باشنى (در قدمهاى تو) سىنىڭ آياقلارڭده (سود) سورسەدە .

اي پسر از سودخواران دور باش * خصم ايشان شد خداى نورپاش (اي پسر) اي اوغل (از سودخواران) فائده هم ربا آشاو چيلاردان (دور باش) يراق بول سىن (خصم ايشان) آلارنىڭ دشمانى (شد) بولدى (خداى نورپاش) نور صاچوچى الله تعالى .

آنكه از مردم همى دارد ربا * زنهار اورانه گويى مرچبا (آنكه) شونداين كشى كم (از مردم) كشيدين (همى دارد) توتسه (ربا) ربانى (زنهار) زنهار (اورا) آڭا (نه گويى) ايتمه سىن (مرچبا) خوش ديب قبولنى .

برسر بالين بيماران گذر * زانكه هست سنه خير البشر (برسر بالين بيماران) آورولارنىڭ ياستغينىڭ باشنده (گذر) اوت سىن (زانكه) آننىڭ اوچونىكم (هست) بولغوچيدىر اول حاصل صور او (سنه خير البشر) آدم لرنىڭ ايزگوره گى بولغان محمد عليه السلامنىڭ سنتى .

تاتوانى تشنه را سیر آب کن * در مجالس خدمت اصحاب کن (تاتوانى) كوچكى بيتكان قدر (تشنه را) صوصامشنى (سیر آب) صوغه توق (کن) قیل سىن (در مجالس) مجلسلرده (خدمت اصحاب) ايبده شلرڭه خدمتنى (کن) قیل سىن .

خاطر ایتامرا دریاب نیز * تاترا پیوسته دارد حق عزیز (خاطر ایتامرا) يتيملرنىڭ كوڭلنى (دریاب) آلفه (نیز) كيتور

(تا) تاينكه (ترا) سيني (پيوسته) هميشه (دارد) توتار (حق)
الله تعالى (عزيز) حرمتلو .

چون شود گريان يتيمي ناگهان * عرش حق در جنبش آيد آن زمان
(چون) قايچان (شود) بولسه (گريان) يغلاوچي (يتيمي) بر يتيم
(ناگهان) آكسزدان (عرش حق) حق بولغان الله تعالى نك عرشى
(در جنبش) تيبره نووينه (آيد) كيلاور (آن زمان) اول وقت
[تيبره نرگه كرشر] .

چون يتيمي را كسى گريان كند * مالك اندر آتشش بريان كند
(چون) قايچان (يتيمي را) بر يتيمي (كسى) بر كشى (گريان) يغلاوچي
(كند) قيلسه (مالك) جهنم صافچيسى (اندر آتشش) اول كشيلى اوت
اچنده (بريان) كباب (كند) قيلور؛ يعنى الله تعالى نك امرى برله .

آنكه خندان يتيمي خسته را * باز يابد جنت در بسته را
(آنكه) اول كم (خندان) كولدر (يتيمي خسته را) قايغولى يتيمي (باز)
آچق (يابد) تابار (جنت در بسته را) جنتنك باغلو ايشكنى .

هر كه اسرارت كند فاش اى پسر * از چنان كس دور مى باش اى پسر
(هر كه) هر كم (اسرارت) سينك سرلرگنى (كند) قيلسه (فاش) بيلگولى
(اى پسر) اى اوغل (از چنان كس) شوندى كشيلى (دور) يراق
(مى باش) بول سين (اى پسر) اى اوغل .

در جوانى دار پيران را عزيز * تا عزيز ديگران باشى تو نيز
(در جوانى) يگنلكه (دار) توت سين (پيران را) قارتلارنى (عزيز) حرمتلو

(تا) تاینکه (عزیز دیگران) باشقەلارنىڭ ھرمقلوسى (باشى) بولورسون (تو) سىن (نيز) دى .

برضعيفان گر ببخشاينى سزاست * كين زسيرتهائى خوب اولياست
(برضعيفان) ضعيفلرگه (گر) اگر (ببخشاينى) مرحمت ايتسهڭ (سزاست)
تيديشليدەر (كين) اوشبو (زسيرتهائى خوب اولياست) الله تعالى نىڭ
وليلرىنىڭ ره وشارندندەر؛ يعنى آلارنىڭ خلقيدەر.

بر سر سيري مخور هرگز طعام * تا نميرد در برت دل اى غلام
(برسر سيري) توقلق اوستينه (مخور) آشاما (هرگز) هر وقت (طعام)
آشنى (تا) تاینکه (نميرد) ئولمەس (دربرت) سىنىڭ تەننىڭە (دل) كوڭل
(اى غلام) اى اوغل .

علت مردم زپر خورى بود * خوردن پر تخم بيمارى بود
(علت مردم) كشى نىڭ آورووى (زپر خورى) كوب آشاودان (بود) بولور
(خوردن پر) تولوغ آشاو (تخم بيمارى) آورلقنىڭ آورلقى (بود) بولور .

راحتى نبود حسود شومرا * كاذب بدبخت را نبود وفا
(راحتى) طنچاق (نبود) بولماس (حسود شومرا) كينه توتوجيغه (كاذب)
بدبخت را) يالغانچى بدبختكە (نبود) بولماس (وفا) وفا .

توبه بدخوى گجا محكم بود * مر بخيلان را مروت كم بود
(توبه بدخوى) ياوز خلقلى نىڭ توبهسى (گجا) قايچان (محكم) بركتلمش
(بود) بولور (مر) تحقيق (بخيلان را) صارانلارغه (مروت) يگتلك
(كم) آز (بود) بولور .

مر منافقرا تو دشمان دار باش * ازوى واز فعل او ييزارباش

(مر) تحقيق (منافقرا) منافقنى (تو) سىن (دشمن دار) دشمن توتوچى
 (باش) بولسىن (ازوى) آناردان (واز فعل او) دخى آنك اشندن (بيزار)
 بيزگوچى (باش) بولسىن؛ يعنى منافقنىڭ .

تاشود دىن تو صافى چون زلال * باش دائم طالب قوت حلال
 (تاشود دىن تو) سىنىڭ دىنىڭ بولسون اوچون (صافى) صافلانغۇچى
 (چون زلال) صاف طاتلو صوكبى (باش) بولسىن (دائم) ھمىشە
 (طالب قوت حلال) حلال آزقنى اسقەگوچى .

آنكە باشد درپى قوت حرام * درتن اودل ھمى مېرد تمام
 (آنكە) شوندايون كشى كم (باشد) بولور (درپى قوت حرام) حرام آزق
 قصىنىڭ (درتن او) آنك تەننىدە (دل) كوڭل (ھمى مېرد) البتە ئولەر
 (تمام) بوتونلەي؛ يعنى تمام ئولەر .

در بيان صلۃ رحم و زيارۃ خویشان

بواب توغانلار بىرلە قاتوشوب دوستلارنى زيارت قىلۇنى بيانىدەر

رو تو بر پر سىدن بر خویشان خویش * تاكە كردد مدۃ عمر تویش
 (رو) بار (تو) سىن (بر پر سىدن) صورارغە (بر خویشان خویش) اوزىڭنىڭ
 دوستلارنىڭ قارشوسىنە (تاكە) تاكم (كردد) بولور (مدت عمر تو) سىنىڭ
 عمرىڭنىڭ چىگى (بېش) آرتق بولوب يعنى بىركىلى بولور .

ھر كە گرداند ز خویشاوند رو * بى گمان نقصان پزيرد عمر او
 (ھركە) ھركم (گرداند) ئەيلەندىرسە (ز خویشاوند) دوستلاردىن (رو) يوزنى (بىگمان)

شكسز (نقصان) كېچىلكنى (پندىرد) قبول قىلور (عمر او) اول كشىنك عمرى .

هر كه او ترك اكارب مى كند * جسم خود قوت عقارب مى كند
(هر كه) هر كم (او) اول (ترك اكارب) ياقنلارنى قويونى (مى كند) قىلسه
(جسم خود) اوزىنك تهننى (قوت عقارب) چاپانلارغه آزق (مى كند) قىلور .

گرچه خويشان تو باشند از بدان * بدتر از قطع رحم چيزى بدان
(گرچه) اگر چه (خويشان تو) سىنك دوستلارك (باشند) بولسه لارده
(از بدان) يارزلاردن (بدتر) ياوزراق (از قطع رحم) قارنداشلكنى
كيسودن (چيزى) بر نرسه نيدنه (مدان) بلامه سىن .

هر كه او از خويش خود بيگانه گشت * نامش ازوى بدى افسانه گشت
(هر كه) هر كم (او) اول (از خويش خود) اوزىنك دوستندن
(بيگانه) يات بولوب (گشت) نه ورسه (نامش) آنك اسمى (ازروى
بدى) ياوزلق يوزندن (افسانه) جيلگوچى (گشت) بولور .

چيست مردى اى پسر نيگو بدان * اولاً ترسيدن از حق در نهان
(چيست) نى نرسه در (مردى) آدمك (اى پسر) اى اوغل (نيگو بدان)
ايندگوبل (اولاً) اولگسى (ترسيدن) قورقماق قدر (از حق) الله تعالى دن
(در نهان) اولاقده؛ يعنى ياشرن اورنلارده .

عذر خواهد مرد پيش از معصيت * باشدش طاعت پيش از معصيت
(عذر) عذرنى (خواهد) تله ر (مرد) آدم (پيش از معصيت) گناهدان لك
(باشدش) بولور آنك (طاعت) طاعتى (پيش) آرتق (از معصيت) گناهدان .

آنکه کار نیک مردان میکند * باضعیفان لطف واحسان میکند
(آنکه) اول کم (کار نیک مردان) ایندگو آدم لرننگ اشنی (میکند) قیلور
(باضعیفان) فقیر لرگه (لطف) مرحمتنی (واحسان) دخی ایندگولکنی (میکند) قیلور.

هر که او باشد ز مردان خدا * باشد اندرتنک دستی باسغا
(هر که) هر کم (او) اول (باشد) بولسه (ز مردان خدا) الله تعالی ننگ آدم لرندن
(باشد) بولور (اندرتنک) طارلق اچند (دستی) قولی (باسغا) یوماردلق برله.

ای پسر در صحبت مردان درا * تا نظرها یابی از فضل خدا
(ای پسر) ای اوغل (در صحبت مردان) آدم لرننگ صحبتند (درا) کیل (تا) تا اینکه
(نظرها) قاراو لارنی (یابی) تابار سون (از فضل خدا) الله تعالی ننگ رحمتندن.

هر که از مردان حق دارد نشان * نگذارند عیب دشمن بر زبان
(هر که) هر کم (از مردان حق) الله تعالی ننگ آدم لرنندن (دارد) توتسه
(نشان) علامتنی (نگذارند) کچرمهس (عیب دشمن) دشماننگ عیبنی
(بر زبان) تلگه؛ یعنی دشماننگ ده عیبنی سویله مه.

خود نخو اهد مرد خصمانرا هلاک * وزغم مردم شود اندوه ناک
(خود) تحقیق (نخواهد) تله مهس (مرد) آدم (خصمانرا) دشمانلارنی (هلاک)
هلاک قیلونی (وزغم مردم) کشی ننگ قایغوسندان (شود) بولور (اندوه ناک)
قایغو توتوچی؛ یعنی دشمانلار اوچون ضررنی تله مهس.

می نجوید مرد انصاف از کسی * گر رسد ظلم وجفا با او بسی
(می نجوید) استمهز (مرد) آدم (انصاف) انصافنی (از کسی) کشیدن (گر)
گرچه (رسد) ایرشسه ده (ظلم) رنجتو (وجفا) دخی جفا (با او) آثا (بسی) کوب.

هر که پا اندر ره مردان نهاد * کی رود هرگز بدنبال مراد

(هرکه) هرکم (پا) آياقنى (اندره مردان) آدم لرنىڭ يولىنى (نهاد) قويسه (كى) نىچىك (رود) كىتەر (هرگز) هېمىشه (بىنېبال مراد) نفس تله گان نرسه نىڭ قويروغىندان .

اي پسر ترك مراد خویش گير * و آنكهى راه سلامت پیش گير (اي پسر) اي اوغل (ترك مراد خویش) اوزىڭنىڭ نفسىڭ تله گاننى قويونى (گير) توت سىن (و آنكهى) موندان صوڭ (راه سلامت) سلامتلىك يولونى (پیش) آلدە (گير) توت سىن .

در فضیلت فقیران

بو باب فقیرلرنىڭ آرتقلىقى بياندهدر

فقرا میدان چه باشد ای پسر * باتو گویم گرننداری زان خبر (فقرا) فقیرلىكنى (مى دان) بل سىن (چه باشد) نرسه بولور (اي پسر) اي اوغل (باتو) سىڭا (گویم) سويلیم (گرننداری) اگر تونماساڭ (زان) اوشبودن (خبر) بلونى .

گرچه باشد بی نوادر زبردلى * خویش را مى نماید منع پیش خلق (گرچه) اگرچه (باشد) بولسه (بی نوادر) فقیركشى (زبردلى) ايسكى كییم آستونده (خویش را) اوزن (مى نماید) كورسه تر (منعم) باى (پیش خلق) كشى آلدنده؛ يعنى محتاجلىنى كشىگه بلسر مهس .

كرسنه باشددم ازسیری زند * دوستی بادشمنان خود كند (كرسنه) آج (باشد) بولور (دم) صولونى (ازسیری) توقلقدان (زند) اورور (دوستى) دوستلىنى (بادشمنان خود) اوزىڭنىڭ دشمنانلارى برله (كند) قیلور

گرچه باشد لاغر و زار و ضعیف * وقت طاعت كم نباشد از حریف

(گرچه) (باشد) بولسه (لاغر) ضعیف (وزار) دخی زبون
(ضعیف) دخی ضعیف (وقت طاعت) طاعت وقتنده (کم) آز (نباشد)
بولماس (از حریق) ایبده شنیدن .

چون دل پردازد و دست تهی * می نماید در ترازو فر بهی
(چون) قایچان (دل پر) تولو کوکلنی (دارد) توتسه (و دست تهی) دخی
بوش قولنی (می نماید) کورسه تور (در ترازو) قیامتک (فر بهی) سیمز لکنی

ای پسر خوار بدرویشان سپار * تانگه دارد بود پروردگار
(ای پسر) ای اوغل (خود را) اوزگنی (بدرویشان) درویشلر برله (سپار)
تابشر سین (تا) تاینکه (نگه) صاقلاب (دارد) توتوچی (بود) بولور
(پروردگار) الله تعالی .

با فقیران هر که همدم می شود * در سرای خلد محرم می شود
(با فقیران) فقیرلر برله (هر که) هر کم (همدم) ایبدهش (می شود) بولور
(در سرای خلد) مگگولک سراینده (محرم) تیوشلی (می شود) بولور .

از خدای خویشان غافل مباش * غافلانه در ره باطل مباش
(از خدای خویشان) اوزگنی خداگن (غافل) بوش (مباش) بولما
(غافلانه) غافلر شکلی (در ره باطل) باطل یولده (مباش) بولما .

جای گریه است این جهان دروی مخند * چشم عبرت برکشولب به بند
(جای گریه است) یغلاواورنیدر (این جهان) اوشبو دنیا (دروی) آنارده
(مخند) کولمه (چشم عبرت) عبرت کوزنی (برکشا) آچ (ولب) دخی
ایرننی (به بند) باغلا .

همچو موزاز حرص هر سوی مرو * پند ناصح را گوش جانراشنو

(ههچومور) قرمصقه كېي (از حرص) مرصاقلدىن (هرسوى) هر طرفقه (مرو) بارمه
(پندناصحرا) اوكتچينىڭ اوكتن (گوش جانرا) جان قولاغى بىرله (شئو) طكلا

اي پسر با كودكان بازي مكن * كار باشيطان با نبازي مكن
(اي پسر) اي اوغل (با كودكان) بالالار بىرله (بازى) اويناونى (مكن) قىلمه
(كار) اشنى (باشيطان) شيطان بىرله (با نبازي) اورتاقلقده (مكن) قىلمه

نفس بدرا درگنه يارى مده * عمر بر باد از تبه كاري مده
(نفس بدرا) ياوز نفسكه (درگنه) گناهده (ياري) ياردمنى (مده) بىرمه (عمر)
(عمرنى) (بر باد) بىلگه (از تبه كاري) بوش اش اشله ودىن (مده) بىرمه .

هر گجا تهمت بود آنجا مرو * راه حق را همچو نا بينا مرو
(هر گجا) هر اورنده (تهمت) شك توشو (بود) بولسه (آنجا) اول اورنغه
(مرو) بارمه (راه حق را) الله تعالى نىڭ يولىنه (ههچونا بينا) صوقر كېي (مرو) بارما .

دشمنى دارى از وامين مباح * زير سقف بى ستون سا كن مباح
(دشمنى) بردشماننى (دارى) توتساڭ (ازو) آناردان (امين) قوتولوچى
(مباح) بولمه (زير سقف بى ستون) ترهكسز توبه آستونده (ساكن)
توروچى (مباح) بولمه .

درره فسق هوا مركب متاز * خويشتنرا سخره شيطان مساز
(درره فسق) بوز قلىق يولنده (وهوا) دخى هوا يولنده (مركب) آطنى
(متاز) قووشدرما (خويشتنرا) اوزگنى (سخره شيطان) شيطان مسخرهسى
(مساز) توزومه .

چون سفر در پیش داری زادگیر * عمر خود را در سراسر بادگیر
(چون) قایمجان (سفر) سفرنی (در پیش) آلدە (داری) توتساڭ (زاد)
آزقنی (گیر) توت (عمر خود را) اوزڭنىڭ عمرگنى (در سراسر) بوتونلەى
(باد) ييل (گیر) توت سين .

ای پسر اندیشه از اغلال کن * نفس بد را بالکد پامال کن
(ای پسر) ای اوغل (اندیشه از اغلال) بغاودن صاغشنى (کن) قیل (نفس
بد را) ياوزنفسنى (بالکد) تیبوبرلە (پامال) آياق آستندە (کن) قیل سين .

تانسوزی ساز داری پیشه کن * از عذاب حق یکی اندیشه کن
(تانسوزی) يانماس اوچون (ساز) ترکلکنى (داری) توتونى (پیشه) هنر
(کن) قیل سين (از عذاب حق) الله تعالى نڭ عذابندن (یکی) برگنه
(اندیشه) صاغش (کن) قیل سين .

جمله را چون هست بردوزح گذر * جای غفلت نیست باچندین خطر
(جمله را) هرکمنىڭ (چون) آنڭ اوچون (هست) باردر (بردوزح)
جهنم دە (گذر) اوتمهڭ (جای غفلت) غافلنڭ اورنى (نیست) ايمەس
(باچندین خطر) شوندى قورقوبرلە .

آتشی در پیش داری ای فقیر * هیچ خوفت نیست از نار سعیر
(آتشی) اوطنى (در پیش) آلدە (داری) توت سين (ای فقیر) ای فقیر (هیچ)
برده (خوفت) سينڭ قورقماڭڭ (نیست) ايمەس (از نار سعیر) تيموغ اوطنندن .

عقبه در راه است و بارت بس و گران * نگذرد بارت بسی دیگران

(عقبه در راه است) مشقت يولدەدر (وبارت) سىنڭ يۈگۈڭ (بس) كۈب (وگران)
 دخى آغر (نگرد) كىمەس (بارت) سىنڭ يۈگۈڭ (بىسى دىگران)
 باشقەلارنىڭ تۈرشۈى بىرلە .

دارى اندر پىش روز رستخيز * از خدايت نيست امكان گريز
 (دارى) توت سىن (اندر پىش) آلدۈكە (روز رستخيز) قيامت كۈنى
 (از خدايت) سىنڭ تۈگۈڭىن (بىست) يوق (امكان گريز) قاچۇرۇڭ بولمى .

گردن از حكم خداى خود متاب * تانمانى روز محشر در عذاب
 (گردن) موپىنوڭنى (ازدكم خداى خود) اوزۇڭنىڭ اللەڭنىڭ حكمنىن
 (متاب) دونىرمە (تا) تايىنكە (نمانى) قالماسسون (روز محشر) محشر
 كۈنى (در عذاب) عذابدە .

شفقتى بنماى باخلق خداى * تا يىابى در بهشت عدن جاى
 (شفقتى) شفقتنى (بنماى) كورسەت (باخلق خداى) اللە تعالى نىڭ خلقىنە (تا)
 تايىنكە (يىابى) تابارسون (در بهشت عدن) عدن اوجماخندە (جاى) اورنىنى

بافقيران روز شب مى ده طعام * تادەندت جاى در دار السلام
 (بافقيران) فقيرلرگە (روز شب) كىچە كۈندز (مى دە) بېرسىن (طعام) آشنى (تا)
 تايىنكە (دەندت) بېرلر سىڭا (جاى) اورنىنى (در دار السلام) سلامتلىك يورطندە .

شاد اگر سازى درون خستەرا * باز يابى جنت در بستە را
 (شاد) شاد (اگر) اگر (سازى) تۈزۈسەڭ (درون خستەرا) قاينغولى كوڭلىنى
 (باز) آچق (يابى) تابارسون (جنت در بستەرا) جنتنىڭ بىكلى ايشكىنى .

فهرس سخن نيگو ترجمه پندنامه عطار | حمد بي حدتر جمه سي سخن نيگونك فهرستی

صفحه

۸	رسوللرنك خواجه سي پيغمبرمزنك صفتن بيانده	در نعت سيد المرسلين صلى الله عليه وسلم
۹	چار بارلرنك صفتلرن بيانده در	در بيان اوصاف چهار باران رضی الله عنهم
۱۵	دين اماملرينك مناقبلرى بيانده	در مناقب ائمة دين رضوان الله عليهم
۱۱	توبه واستغفار بيانده	در بيان عنر گناه خواستن
۱۴	عقليلرنك بيانده	در بيان عاقلان
۱۵	خلقن آيرولوب بوش اورنلرده عبادت ايتو	در بيان عزلت و خلوت
۱۸	تيك تورونك فائدهلرن بيانده	در بيان فوائد خاموشى
۲۱	ايمان اهليتك علامتن بيانده	در بيان علامة اهل ايمان
۲۳	پادشاه و سلطانلرنك اوكتلرن بيانده	در بيان نصيحة ماوك و سلاطين
۲۵	كوركام خلق بيانده	در بيان حسن خلق
۲۷	دورت نسنه دن صاقلانوني قيلمق بيانده	در بيان احتراز كردن از چارچيز
۲۹	بختليلك و ايزگو بختلك علامتن بيانده	در بيان علامة نيك بختى
۳۱	طنچلق و سلامتلك بيانده	در بيان عافيت
۳۶	توبه نچيالك قيلمق بيانده	در بيان تواضع كردن
۳۸	ياوز بختلك بختسزلك بيانده	در بيان علامة بد بختى
۴۵	رياضت نفسنى تله گانننن كم آشاتو و اچرتو	در بيان صفة رياضت
۴۲	نفسنى ئولترمك بيانده	در بيان گشتن نفس
۴۴	فقيرلكككه صبرهم توكل قيلو بيانده	در بيان صبر بر فقر و توكل كردن
۵	تكلفنى قويورنى بيانده	در بيان ترك تكلف
۵۴	احمقلىق نك علامتن بيانده	در بيان علامة ابلهى
۵۶	بلاعدن سلامتلك نى بيانده	در بيان عافيت از بلا
۵۶	عقل ايده لرينك عقللرن ماقتاوونى بيانده	در بيان ستايش عقل عاقلان
۶۱	قتولماقنى بيانده	در بيان رستگارى
۶۵	الله تعالى نى ذكرنك فضيلتلرن بيانده	در بيان فضائل ذكر

۶۷	خلق برله ترکلك ايتوره وشن بيانده	در بیان زندگی باخلاق
۶۸	ناچار خلقلرنی بیانده	در بیان اخلاق ذمیه
۶۹	اوزاقغه قالمی تورغان دورت نسته نی بیانده	در بیان چارچیز بقاندارد
۷۱	اشی کپورو کینکان کشی ننگ علامتی بیاننده	در بیان علامه مدبری
۷۳	ئلوغلقتنگ علامتی بیاننده	در بیان علامت بزرگی
۷۵	دورتکه اییهرگان دورت نسنه نی بیانده	در بیان چارچیز که تابع شود
۷۷	دورت نسته دورت نسته سببلی تمام بولور .	در بیان چارچیز از چارچیز تمام میشود
۷۹	سوز ایتکان وقتده اویلاب ایتونی بیانده	در بیان تا عمل نمودن در وقت سخن گفتن
۸۱	دورت نسنه حاصل ایته تورغان دورت نسنه نی بیانده	در بیان چارچیز که از چار دیگر حاصل شود
۸۳	دورت نسنه آناردن لازم کله تورغان دورت نسنه نی بیانده	در بیان چارچیز لازم آید از چارچیز
۸۴	آدمگه صغلق کیتوره تورغان دورت نرسه نی بیانده	در بیان چارچیز که آدمیرا شکستی می آرد
۸۵	خطالر جمله سنن اولان دورت نرسه نی بیانده	در بیان چارچیز که از خطاها بود
۸۶	قرآننگ حکمی اولان دورت نرسه نی بیانده	در بیان چارچیز حکم قرآنست
۸۷	عمرنی آرتدره تورغان نسنه نی بیانده	در بیان آنکه عمر را می فزاید
۸۸	عمرنی قسقارته تورغان بیش نسنه نی بیانده	در بیان پنج چیز عمر را بکاهد
۸۹	قدرنی یبهره تورغان بیش نسنه نی بیانده	در بیان پنج چیز آب رو برار یزد
۹۱	آب روینی آرتدره تورغان بیش خلفنی بیانده	در بیان پنج خصلت آب رویرا زیاده کند

۹۶	احمق كشي نكڭ علامتلىرى بيانىدە	در بیان نشان مرد ابله
۱۰۲	آشاودن بولاتورغان نىسبەلەرنى بيانىدە	در بیان چیزیکه از خور پیدا شود
۱۰۴	كوركام ترككلى بيانىدە	در بیان حسن زندگانی
۱۰۶	بش كشىدىن تابولى تورغان بش نرسە	در بیان پنج چیز از پنج كس یافته نشود
۱۰۹	الله تعالى نكڭ احسانلىرى بيانىدە	در بیان كراماتهای حق
۱۱۴	الله تعالى نى تانوتى بيانىدە	در بیان معرفة الله تعالى
۱۱۸	تقوالق بيانىدە	در بیان ورع
۱۱۹	شېھەلردن صاقلانمق بيانىدە	در بیان تقوى
۱۲۰	ئلوغلىرە خىدمەت قىلماق بيانىدە	در بیان خدمت كردن
۱۲۳	بوبات قوناقنى ھىرمەتلەو بيانىدە	در بیان ھىرمەت داشتن مھمان
۱۲۴	تكلى دن يراق بولماق بيانىدە	در بیان دور بودن از تكلى
۱۲۷	احمق نكڭ علامتى بيانىدە	در بیان علامت احمق
۱۲۹	فاسق نكڭ علامتى بيانىدە	در بیان علامت فاسق
۱۳۰	ياوزلق نكڭ علامتى بيانىدە	در بیان علامت شقاوت
۱۳۱	سارانلار نكڭ علامتى بيانىدە	در بیان علامت بخيلان
۱۳۲	ھاجىلارنى تەھمك بيانىدە	در بیان طلب حاجات
۱۳۹	دورت تورلى خلق شيطان اشپىر	در بیان چار خصلت فعل شيطانست
۱۴۰	نفاق اھلىنىڭ صفتى بيانىدە	در بیان صفة اهل نفاق
۱۴۲	گناھدىن صاقلانۇچىنىڭ علامتى بيانىدە	در بیان علامت متقى
۱۴۳	جنت اھلىنىڭ فضىلتى بيانىدە	در بیان فضيلت اهل جنت
۱۴۴	صدقەنى اوز قوليدىلە بىر مەككەنىڭ فضىلتى بيانىدە	در بیان فضيلة صدقه بدست خويش دادن
۱۴۹	فقيرلىك كىتورە تورغان نىسبەلەرنى بيانىدە	در بیان چیزیکه فقرامى آرد
۱۵۵	صبر نكڭ فائىدەلەرنى بيانىدە	در بیان فوائد صبر
۱۵۷	يالغوزلىق كشى گە قاتوشماق بيانىدە	در بیان تجريد و تفريد

